

БІБЛІОТЕКА
НАУКОВОГО ТОВ. ІМ. ШЕВЧЕНКА
у Львові.

III Ж-23.911
8767/XXVIII
1933

111
1910
1
0

БІБЛІОТЕКА
НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА
ІМЕНІ
ШЕВЧЕНКА
У ЛЬВОВІ.

Ч. 8767 / xxviii

8767/28.

Рік XXVIII

Січень 1933

Ч. 1

Н И В А

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2½ арк.
з проповідничим додатком
— в 1 арк. до кожного числа —

Передплата вносить 15 зл. річно,
півріч. 7-50 зл., чвертьрічно 3-75 зл.
— для Америки 3 долари річно —

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Чековеkonto: 151.092

З М І С Т :

	стор.
Поклін праці	1—3
<i>Митрополит Андрей:</i> З викладів про аскетичу	3—7
<i>о. Остап Гайдукевич:</i> На порушену тему	7—12
<i>Рауль Плі Т. І.:</i> Праця Апостола — званням	12—17
<i>о. Др. Г. Костельник:</i> Генеза жіночого й мужеського полу	17—21
<i>о. В. Кедринський:</i> Хто є основником Згромадження Сестер Служебниць?	21—15
<i>Х.:</i> З унійних справ	25—27
Нові книжки	27—33
Зразковий душпастир	33—35
Всячина	35—38
Бібліографія	38—40

**ДО П.Т. ПІСЛЯПЛАТНИКІВ
„НИВИ“!**

До сього числа долучуємо поштові скаданки (чеки) і прохаємо влатити належність за передплату.

АДМІНІСТРАЦІЯ.

**П
Р
О
П
О
В
І
Д
И**

**В Адміністрації
„НИВИ“
Львів, Коперника 36.**

**можна набути
брошуровані річники**

ПРОПОВІДЕЙ

**друкованих як додаток до
„Ниви“ за роки 1930 і 1931**

**по ціні зол. 3.—
з поштовою пересилкою.**

**П
Р
О
П
О
В
І
Д
И**

Зміст XXVIII Річника за 1933 рік

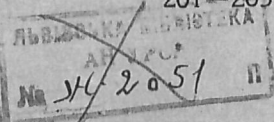
Редакційні статті:

	стор.
Поклін праці	1— 3
Молодь Христові	41— 44
В гору серця!	169—172
150 літ у службі Церкві і народові	209—212
Україна в передсмертних судорогах	281—284
К-А У-М	361—365

Статті авторів:

<i>МИТРОПОЛИТ АНДРЕЙ</i> : З викладів про аскетику	3—7, 89—92, 129—132
Літургічні символи Христа	172—175
Духовна Семинарія це символ Церкви	402—406
<i>о. Остап Гайдукевич</i> : На порушену тему	7— 12
<i>Рацль Плі Т. І.</i> : Праця Апостола — званням	12—17, 50— 55 92—99, 284—290
<i>о. Др. Г. Костельник</i> : Генеза жіночого й мужеського полу	17—21, 60— 63
Крижівська єпархія	143—147, 175—181
Найновіша „вчена“ версія про Христове воскресення	227—231, 448—454
Український переклад єрейського молитво-слова	343—351, 376—380
<i>о. В. Кедринський</i> : Хто є основником Згромадження СС. Служебниць	21— 25
<i>Х.</i> : З унійних справ	25—27, 160—162
Українська Молодь Христові	186—192
З концертової салі	201—203

ЛІНБ ім. В. Стефаніка
АН України

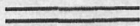

	стор.
З голосів преси	153—160, 247—257, 381—391
† о. др. Іван Фіголь	311—314
Ювілейні торжества львівської Духовної Се- минарії	414—427, 454—469
о. П. Жевуський: Голос св. Отця про енцикліку „Regum Novarum“	44— 50
о. В. К.: Про парохіяльні сади	56— 60
о. Т. Цегельський і о. Й. Ганкевич: Дещо зі свя- щенничої традиції	63—68, 117—120, 243—245
о. Т. Цегельський: Дещо зі священничої традиції	150—151 304
о. Т. Богачевський і о. Н. С.: Хто був основни- ком Згромадження СС. Службебниць	69— 71
о. Р. С.: Плащаниця	100—108
Пасхальна Утрєня	132—138
Ол. Буць: До порушеної теми	108—111
о. Юл. Дзерович: Вісти з Тов. св. Андрея	111—114
Вісти з наших установ	195— 201, 352—356, 391—395 470--472
о. Р. Х.: Українські справи в Бельгії	115—117
о. Й. Р.: Богослуження зимою	121—122
о. Ст. Хабурський: Діточі садки - захоронки і ми	138—142, 182—185
о. Й. Р. і о. Й. І.: Ще в справі парохіяльних садів	147—149
д. Др. Л. Глинка: Запити і відповіді	151—153
Десятиліття Б. Н. Товариства	219—227
IV унійна конференція в Пінську	332—338
о. Н. Павлосюк: Православні Українці на студіях у Львів. Богосл. Академії	193—195
Аскеза в світлі христ. філософії	212—219
о. Вс. Навроцький і о. В. Кедринський: Хто є основником Згромадження СС. Службебниць Пр. Д. М.	231—243
С. Д.: Найвисший осяг Українців в Америці	246—247

	стор.
<i>О. Г.</i> : Загальні Збори Інституту вдов.-сиріт. фонду	257—259
<i>о. Др. Й. Сліпий і о. Др. Г. Костельник</i> : Тим, що відійшли від нас	259—263
<i>о. Омелян Квіт</i> : До студій над релігійним вихованням	290—292
<i>о. А. Петрушевич</i> : Історична розвідка про авторитет, права і привілеї Митрополита	292—301 325—332
<i>о. В. Р. Рабій</i> : Що таке видавництво „Самоосвіта“	301—304
Дещо з Лемківської сторони	374—376
<i>Мих. Бардеза</i> : Як закладати сади та як господарити в них	304—307
<i>Р. Д.</i> : Освітня праця студентів-богословів	307—308
<i>о. Гр. Гнатів</i> : Чи можуть душі в чистилищі, так як Святі в небі, молитися за нас	309—311
<i>о. Сев. Матковський</i> : Похвала або культ Пресв. Діви Богородиці в гр. кат. Церкві	321—324 365—368
<i>Священик</i> : Ми самі винні трохи, що воно так є	339—342 368—372
<i>Богдан Горалевич</i> : Духовенство в бельгійським Буренбонді	372—374
<i>о. Др. Й. Сліпий</i> : Зі стопятьдесятьлітньої перспективи	406—412
<i>Др. Олекс. Надраза</i> : Нашим духовим Старшинам з львів. Духсвн. Семинарії	412—414
<i>Я. Яцкевич</i> : На шлях духової обнови народу	428—432
<i>Іван Мацієвич</i> : На честь Марії	441—444
<i>Василь Лев</i> : Омелян Огоновський	444—447
<i>В. О. Березжанський</i> : Управеснення нешлюбних дітей	469—470
„Власна Допомога“	472—473
Нові книжки	27—33, 75—77, 204—205, 264—269, 432—437 473—475

IV

Зразковий душпастир	33—35
З життя духовенства	72—74
Відозва	123
Відозва БНТ	163—164
Заклик комітету „Укр. Молодь Христови“	165—167
Некрольог	164—165, 395—396
Всячина (в кождім числі)	
Проповіди (додаток)	1—176

Н И В А

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2 $\frac{1}{2}$ арк.
з проповідничим додатком
— в 1 арк. до кожного числа —

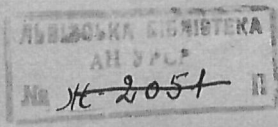
Передплата вносить 15 зл. річно⁴
півріч. 7.50 зл., чвертьрічно 3.75 зл.
— для Америки 3 долари річно —

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Чекове конто: 151.092

Поклін праці

Біжучий рік — це рік особливо важливий і святочний. Пригадує він нам великі події, що збулися перед сотками, ба навіть тисячами літ. В ньому припадає 1900-літна річниця страстей і смерти Г. Н. Ісуса Христа — з приводу чого й проголосив його найвисший Зверхник католицької Церкви святим роком для цілого католицького світу — і ця подія має загально людське значіння. Крім сього сей рік важний і дорогий для нас з національного боку — як спогад великих подій з нашої рідної історії, подій, до яких так близько стояло наше духовенство. В сім році припадає 100-літний ювілей того великого культурно-національного ферменту, що вийшов з мурів львівської Духовної Семинарії і започаткував національне відродження Галицької Землі. Одночасно, і в тіснім звязку з цим, на цей рік припадає 40-літний ювілей спровадження тлінних останків о. Маркіяна Шашкевича з Новосілок до Львова, ювілей того моменту, коли Галицька Земля зрозуміла й належно оцінила історичний подвиг Шашкевича та піднесла його на педестал своїх найбільших людей.

І один і другий ювілей тісно звязаний з особою Маркіяна Шашкевича, який своїм сміливим виступом і своєю всесторонньою діяльністю на літературнім і церковно-народнім полі став батьком не тільки літературного, але й національного відродження Галицької Землі. А та його праця припадає якраз на 30-ті роки мин. століття (національно-освідомлююча акція серед львівських питомців, започатковані проповіді в народній мові в Духовній Семинарії і у львів-

ЛБ АН УРСР
№ 10 5063

ських церквах, перші літературні спроби в чистій народній мові і т. д.), бо ось в 1833 році під його впливом і спонурою народжується перший збірничок поезій п. з. „Син Руси“, в яким Шашкевич кидає всім, що силою свого суспільного становища були призначені на провідників народу, горячий зазив:

„Дайте руки, юні други,
Серце к серцю най припаде,
Най щезають тяжкі туги,
Ум, охота, най засяде!
Разом, разом! хто сил має
Гонить з Руси мряки тьмаві!
Зависть най нас не спиняє,
Разом, к світлу, други жваві!“

А на тодішній Галицькій Русі стелилися справді тільки „мряки тьмаві“. Прибита національно, суспільно і політично народня маса спала глибоким сном, без провідників, віддана ворогам на сміх, погорду і поталу. Навіть Церква, те повсякчасне зняма і забороло нашої окремішности, крім одного тільки обряду, і то до краю златинщеного, мала характер чужий, польський.

Поклик Шашкевича „Гонить з Руси мряки тьмаві!“ не прогомнів безслідно, але захоплював щораз більше число молодих людей, передусім в мурах Духовної Семинарії, які — мимо страшних тодішніх цензурних відносин, мимо неприхильности своїх духовних властей, мимо упередження власної суспільности, мимо контракції Поляків — своїм великим ідеалізмом і буйним молодечим поривом, своєю горячою любовю до рідного народу і повною посвятою працею для нього не тільки збудили нарід із вікового сну, але й збудивши його, не дали йому вже більше заснути.

За мурів львівської Духовн. Семинарії впав жмут ясного сонця, що своїм сяйвом охопило цілий край. Підніс похилену спину прибитий і забутий всіми народ, пізнав свою національну окремішність, пропала давня інертність, а на її місце прийшла охота до праці, до високого лету, щоби дігнати інші народи, які нас давно випередили, бо нам „судилося послідним бути“.

За першими національними робітниками, за тими „юними другами“ і одностумцями Шашкевича приходили нові, в серцях яких горів також святий вогонь любови і завзяття, і вони стали поглиблювати відродження народу у всіх ділянках його життя доти, доки з тяжкої народної маси не викували модерної нації, з ясно скристалізованими національно-державницькими ідеалами, спосібної стати до реалізації найвисшого ідеалу на землі, до будови власної держави.

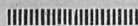
А між постатями тих діячів від Шашкевича аж до нині — у перших рядах духовенство. В часах безпосередньо

перед і по Шашкевичеві весь тягар національної праці несуть на собі майже виключно тільки священники. Такий стан требає ще кілька десятків літ. Духовенство всеціло кидалося у вир національної праці, занедбуючи, на жаль, подекуди навіть свої власні станові інтереси. Згодом стають йому до помочі нечисленні робітники з кругів світської інтелігенції, яка щораз більше росте, кріпшає, у народній роботі спеціалізується. Та хоч ми нині вже в тім щасливім положенню, що маємо цілі сотні національних робітників зпоміж світської інтелігенції, то все таки і нині, як перед 100 літами, наше духовенство веде у народній роботі — бодай у тій низовій — перед. Церква і духовенство — се ще й нині та осередна вісь, біля якої твориться і скупчується ціле національне життя Галицької Землі. А ту великанську працю і ту визначну ролю, яку у відродженню нації відіграло наше духовенство, мусить нам признати кожний, і найзавзятіший наш противник.

І коли ми святкуємо в сім році ювілей творчого чину Маркіяна Шашкевича і тієї праці, яку довершив він і горстка його однодумців в 30-ти роках минулого століття, то святкуємо одночасно і клонимо наші голови також перед тією великанською працею, яку впродовж сотні літ виконали для народу ті безконечні ряди нашого духовенства, від найнижших аж до найвисших щаблів духовної сфери починаючи, на всіх ділянках національного життя.

А згадка на ту працю най сповняє наші серця полякою Богови, благородною гордістю і радістю ізза сповненого обов'язку і най загіває нас, у цих важких і невідрадних часах лихоліття, до нової праці для якнайскорішого досягнення найвисшого національного ідеалу. Крім нашої праці над спасінням повірених нам душ, до якої ми в першу призначені, подвоїмо в сім ювілейнім році нашу громадську працю, бо помимо великих досягнень на всіх ділянках нашого національного життя, все ще таки „судилося нам посліднім бути“.

Редакція

Митрополит Андрей

З викладів про аскетичку

З характеристики св. Павла

Студіюючи св. Апостола Павла, можна знайти в ньому незрівнані скарби. Так св. Письмо, як зокрема послання св. Апостола народів є найліпшою духовною книжкою. І коли душпастиреви довелось би колись каратися по тюрмах Христа ради, то найбільшу потіху знайде він в його листах, головно писаних з в'язниці.

Вже сама оригінальна індивідуальність вибраного Апостола заслуговує на особливу увагу. Отсе кілька визначних рис його характеру, обговорених — самозрозуміло — тільки в широких лініях, дуже загально.

Св. Апостола Павла ціхує перш за все могутня, непоборна сила волі, залізна витривалість, гранітна незломність а при сім незвичайна сила здоров'я, що дозволила йому стільки великих трудів понести. Ніякі терпіння не були в силі його зломити, не то що захитати. Кілько то разів його били, вязнили, мучили, а однак його сталева воля не знала стриму. Просто з темниці йде проповідати. Це одинока людина на цілі століття, це той, що дістав з рук Христа одну місію в Церкві, якої ніхто не одержав... Він мав доповнити обявлення Христа. Відомо, що Боже обявлення кінчиться зі смертю останнього Апостола (св. Йоана). З тих обявлень, які дав Христос через усіх Апостолів, найбільшу часть передав через св. Павла. Він був органом обявлення. Це була людина якоїсь виїмкової вдачі, особливших дарувань, природних і надприродних. Кожде його письмо робить вражіння могутньої струї, ляви, що ось-ось залле увесь світ. Кожде слово тут оригінальне, вульканічне, казочне. В них незмірна глибінь, сила.

Вже сам його фізичний темперамент був чимось казочним. Ми, Слов'яни, люди більш спокійні, а Жиди інакші — темпераментні. Жид у всім, що його, або його близьких торкається, реагує цілим єством, при кожній нагоді. Його почування сильне, могутнє, схвильоване; при більшій нагоді проливає сльози, роздирає одіж... Таким типовим Жидом був св. Павло.

У всесвітній літературі провідними людьми будуть, скажімо, Гомер, Аристотель. Про них написано багато томів; про св. Павла безмежну скількість. Могутній вплив Апостола, чим далі, буде рости і кріпшати. Чому? В теперішніх часах ми засипані писаною бібулою-марнотою, тому глибші уми шукають чогось правдиво цінного — і знаходять його у св. Павла.

Ще й це оригінальне-незвичайне у нього, що він — як ніхто з Апостолів — багато про себе говорить, хвалиться (н. пр. II. Кор. 11, 23—28), та завжди з казочною покорою, полученою з такою ж щирістю: „Бо я найменший з апостолів, котрий негідний зватись апостолом...“ (I. Кор. 15, 9).

Св. Павло — це зразок для всіх: „Наслідуйте мене, як і я Христа“ (I. Кор. 11, 1). І справді ніхто так не наслідував Христа, як Павло.

В Медіоляні знаходиться славний образ *al fresco* Леонарда да Вінчі „Тайна вечерея“. Лице Христа на ньому майже стерлося з ходом часу, так що залишилася тільки тінь лица. Все ж таки можна ще його копіювати. І дивне диво:

нехай копіює це лице одночасно й 6 малярів — а кождий скопіює інакше! Так і кождий з нас копіює на собі духовий образ Спасителя, та кождий дістає іншу копію, бо Христос „мешкає в неприступнім світлі“ (І. Тимот. 6, 16) й залишиться для нас недосяжним ідеалом. Проте духовість св. Павла є знаменитим образом Христа. Правда, Мати Божя була дуже вірним образом Христа, та як вона відбила на собі образ Христа — про це мало знаємо. І не лише Павлові книги є кодексом аскези, але *світлий приклад* його життя, що пробивається з його власних книг, є *зразком аскези*. Це все спричинює, що св. Павло мусить стати предметом особливого вподобання й наслідування, бо йому Христос дає все; на ньому опирається і догматика і моральна.

Та св. Павло є не лише типом визначної індивідуальности. Він є творцем-провідником школи (прозелітів) і тому під оглядом богословським важною річю буде розібрати й розміркувати, яка була:

Душпастирська психологія Апостола народів.

Ми бачили загальний портрет св. Павла. Тепер розглянемо його душпастирську науку. По змозі розслідимо, який має бути душпастир по думці св. Апостола й яким душпастирем був він сам. Душпастирство проявлялося в кождому реченню Апостола. Одначе тут не розбиратимемо всіх його посланій. Не розглядатимемо теж його душпастирських листів (до Тимотея й Тита) — це був би за широкий матеріал.

Тут візьмемо під увагу дещо з листів до Коринтян. Св. Павло поражав своєю особою і своїми суперечностями, що їх люди відразу помічали. Він сам був марний, тихий, спокійний, як дитя. Та в потребі будилася в ньому вульканічна сила, стихійна міць; Павло ставав подібний до львиці, що боронить своїх дітей. (Здається, що слабував на очі, бо в листі до Галатів 4, 15 читаємо: „Бо свідчу вам, що коли було би можливе, ви були би вибрали собі очі і мені дали“ — такий висказ не мав би змислу, якби з Павловими очима було все гаразд. На кінці листа Апостол з вдовіллям стверджує: „Бачите, яке велике письмо написав я власними руками“ — що теж вказувало на те саме). Апостол був незвичайно сердечний. Сам про себе говорить, що для своїх був як нянька й піклувався ними, як вона дитиною: „Я поїв вас молоком, не стравою, — бо ви ще не були в силі“ (І. Кор. 3, 1—2). Та вже далі він підносить голос і кричить: „Чого хочете? Чи з палицею прийти мені до вас, чи з любовю і духом лагідности?“ (І. Кор. 4, 21.).

Подібно пише й до Галатів: „О безумні Галати, хто вас обдурих?... Чи ви такі гупі?“ (Гал. 3, 1, 3), а деінде

взиває вірних, щоби передали грішника самому сатані (І. Кор. 5, 5).

Душпастирську працю опер св. Павло на двох теоріях: а) Церква є тілом Христовим (І. Кор. 12, 12); б) всі в ній звязані між собою, як зерна в хлібі (І. Кор. 10, 17—18). Якаж буде роля душпастиря, одного зерна між багатьма зернами?. В цім є дивна тайна, про яку Апостол майже не говорить. Все ж ролею душпастиря є бути ганьбленим, упослідженим, переслідуваним, мученим... „У всім пригнетені, та не доведені до крайности, в клопотах, та не тратимо надії, переслідувані... *А так в нас ділає смерть, а у вас життя*“ (І. Кор. 4, 8—13). Як душпастирська праця Христа на землі полягала в жертві, так душпастиреви треба *жертвувати себе за повірене стадо*, за всю Церкву Христову. Ця жертва душпастиря має йти в усіх напрямках людського життя, та обявлятися у всіх його проявах. Як король Лір (у Шекспіра) був королем в кождім напрямі, так і душпастиреви треба бути *жертвою* в кождій хвилині життя.

Значить, душпастирська праця є дуже трудна. Вона й сильно підкреслена у св. Павла, до неї він частенько вертається, невпинно повторяє, бо вона журбою лежить йому на серці. Послання до Коринтян представляють нам св. Павла як їх душпастиря. А з інших його письм бачимо, яким душпастирем був він для других.

Павло був *Апостолом*. Невтомно йде він „родити дітей“, що досі не чули Божого слова; Він здобуває нові території. Для них працює без упину, при справуванню тайн супається іншими. (Це бачимо і в других Апостолах — поставлення 7 мужів — Діян., гл. 6). Такі „бюрократичні“ заняття не абсорбують його особи. Атже сам признає, що нікого не хрестив, крім Криспа і Гая... і Стефанового дому (І. Кор. 1, 14—16), „бо Христос не післав мене хрестити, а проповідати Євангеліє“ (ст. 17). Не лишаючи на боці служення св. Тайн та інших священодійств — для душпастиря завжди буде головним заняттям: *молитва і служба слова*. І поправді проповіді Апостола мала нечуваний успіх, викликувала подив. Здавалося, що він говорить нікчемно, незрозуміло, дуже довго (Діян. 20, 7—9); В його бесідах було щось таке, що потрясало, переймало слухачів і незвичайно імпонувало: „І називали Павла Гермесом, бо він був проводирем слова“ (Діян. 14, 12—13).

Незвичайно характеристичним знаком у Павла, це дивний *страх* за повірені душі: „І я був у вас в немочі і в страсі і в великій трівозі“... (І. Кор. 2, 3). Душпастирство є таке велике, що душпастир носить важкий, дуже важкий хрест. З серця Апостола добувається *крик розпуки, крик болю*, чи його вірні витримають покуси, чи здержаться від зла. Він переходить *martyrium curae animarum*.

Стати останнім зпоміж усіх — це щире бажання Апостола. Він охоче буде смітником, що на нього усе викидається. Йому таке становище належить, все лихо має впасти на його плечі: „Ми глупі задля Христа, ви ж мудрі в Христі, ми немічні..., ми без чести..., ми й голодні і жадучі і нагі і биті в лице..., ми стали мов сміття сього світа... (І. Кор. 4, 10—14).

З теорії душпастирства Апостол представляє щось з божої теорії. Апостоли держалися божої постанови, щоби ті, що голосять Євангеліє, з Євангелія жили“ (І. Кор. 9, 14). Св. Апостол ні! Він власними руками заробляє на себе й на інших (своїх помічників в євангельській службі). Це ж просто переходить сили людини! Він не хоче жити з престолу, „щоби не ставляти якої перепони Євангелію Христовому“ (І. Кор. 9, 12). На це міг спромогтися лише сталевий темлерамент.

Вважаючи проповідництво своїм обов'язком, Апостол бажає стати тим, що сьогодні, на жаль, затрачується: „І став я для Жидів яко Жид, щоби Жидів позискати, для тих, що під законом, був я як під законом, хоч сам не був під законом, щоби позискати тих, що були під законом; для тих, що були без закону, був я як без закона... Для немічх став я (яко) немічний... а все роблю задля Євангелія“ (І. Кор. 9, 20—23). Св. Павлови всі близькі, рівні, дорогі: „Бо ми многі єсмо одним хлібом, одним тілом. Бо всі причащаємося від одного хліба“ (І. Кор. 10, 17—18). (Далі буде)

о. Остап Гайдукевич

На порушену тему

В останніх часах, на сторінках нашої преси (Мета і Нива) появилися статті, в яких 1) будьто вказується на цілковиту здержаність священників від громадської праці, в першу чергу на селі, 2) будьто категорично твердиться, що „активними робітниками не лише в сільських, але також в повітових наших установах є старші священники, оттак в десятім році священничої служби, Молоді і наймолодші священники є недіяльні“. Чи це дійсно правда?!

І. Не стану доказувати, хто закладав і закладає всі наші установи не лише по селах, але також і по містах, бо кождий знає, що основниками їх, коли не виключно, то певно у подавляючій більшості, були і є священники. Що ті установи нині держаться і розвиваються також у 80 проц. тільки роботою священників, що кождий прояв громадського життя не двигнений, по крайній мірі не попертий

видатно священиком, (особливо на селі), якщо і рушить з місця, то скоро скошлявіє і знидіє, про те знає і те му-сить ствердити кожний, хто не кермується всеціло злою волею.

Та ніде правди діти! Являються ще тут і там свяще-ники, які переконані, що обовязок священика кінчитися на порозі церкви, та таких, на щастя, мало. А загал знає, що нарід хоче бачити (і то зовсім слушно, бодай під нинішню пору і в наших обставинах) священика з собою і між со-бою. Не кажу вже в селі, бо то само собою зрозуміле, але на кождім зборі в повіт. місті. І доказано, що коли в місті на зборах є священики, то коли вже нема для них сла-вословій, то бодай не почувте екскурзій в сторону нероб-ства священиків. А коли такі екскурзії деколи попадуться, то тільки тому, що нас там нема. Отже знашої таки вини!

Розумію, що священикови, котрий сидить яких 20 кільом. від повітового центру, приходиться дуже тяжко бути все на повіт. зборах, особливо, коли польська дорога розкиснеться, а славні вибої та ями кажуть перед їздою асекуруватися від випадку, та маємо і підміські парохії, віддалені від міста кілька кільометрів, получені з містом звичайно битою дорогою. Чиж священики тих парохій в першу чергу не є обовязані являтися на кождий зазив повіт. установ, хочби навіть тільки в імя засади: кому дано більше, більше і ви-магається від нього. А обовязок священика громадянина? А вага великої справи, якій служимо?! А обовязок відби-вання ударів, які „дух часу“ старається на кождім кроці завдати нам і нашій справі?!

На недавно відбутих в повітовому місті зборах один з бесідників твердив, що наші кооперативи розвивалисяб куди красше, колиб священики при сповіді не давали роз-рішення тим жінкам, які не купують в кооперативах.

Отже, той висказ так треба було розуміти, — що свя-щеники винуваті в тому, що кооперативи якслід не розви-ваються. Коли один з присутних священиків дав пояснення до цього роду жадання, почався відворот на цілій лінії. А колиб там не було священиків? Цілком певно булоб ще більше таких бесідників, що булиб продовжували улюблену нині тему, і вкінці одноголосно булиб рішили, що свяще-ники нічого не роблять.

У тому саме, що ми відтягаємося від участі у всяких зборах, лежить у першій мірі причина неслухної опінії про нас.

Таксамо і з селом. Подам примір: До одного села (не хочу його називати) заходять перед кількома роками агенти УНС-а і хочуть скликати основуючі збори. Заповідають їх раз, другий, третій, вибирають і буддень і неділю, — не йде! Нема нікого. Стоїть на дорозі гурток хлопців. Під-

ходять до них „делегати“ й питають, чому на збори ніхто не приходить.

„Виб — каже один з хлопців — панове пішли до нашого священика, а коли він заповість збори, будете мати повно людей“. — „Е — кажуть делегати — ваш священик з панамі тримає, а то збори чисто хлопські“. А хлопці їм на те: „Ми не знаємо, з ким тримає наш священик, та знаємо, що він все є з нами, а ми з ним“. Делегати відійшли і збори зовсім не відбулися. Це не теоретичний приклад. Це факт. який дуже багато говорять на нинішню тему!

Назривають важні часи. Життя народу йде нестримно вперед жолобить нові русла. Чи стихія розгону цього життя принесе на своїх філях долю, чи загибель народу, залежить від того, в яке русло той розгін спрямується. На живчику народнього життя мусять держати руку всі, яких Провидіння видвигнуло з лона мас на провідників народу, щоб у свій час надати розгеновливастивий напрям. А тими найближчими провідниками народу чи не священики?! Прогайнуємо хвилю, — а те життя піде мимо нас чи навіть понад нас, нас викине поза скобки, а провід розбурханих мас візьмуть у свої руки невідповідальні, може і з шумовин, провідники. А куди поведуть вони народ, не тяжко догадатись.

А ми?! Під нинішню хвилю сказати: моя хата з краю, рівняється зрадї Божої і народньої справи!

Може недалекий вже час, коли нас стануть відсувати від праці у наших установах, щоби в такий спосіб відірвати нас від народу і позбавити його нашого впливу. Тому поки ще цього нема, користаймо з часу. Не ждїм, щоби аж дуже нас запрошувано, чи принукувано до роботи. Силоміць втискаймося до всіх наших установ і робїм! Нашу неприявність там цілком певно використають на те, щоби завдати нам черговий удар, щоби підірвати наші впливи, та розірвати нашу єдність з народом.

II. У статтї Й. Р. „Чи священики легковажують потреби села“ в занадто чорних красках висказано наші недоматання в громадянській праці. Що вони є і то поважні, це певне! Та всеж таки обмежати число „тих священиків, які чинно працюють в наших сільських, громадських установах“ до 10 на повіт, то чи не засміло?! На менше-більше 30 священиків в повіті, може найдеться 2—3 (тай то боюся, чи не за богато) таких, „які за садничо — як каже автор — не хочуть брати ніякої участі в чинній громадянській праці на селі“.

Хоч і то доволі богато, то всеж таки, до смілого твердження автора ще воно дуже а дуже далеко!

Я в повіті від уродження. Переходжу всіх парохів в повіті, яких дуже докладно знаю, шукаю за тою інертною

масою двайцятки засадничих неробів. Нема! Ба нема й десятка, нема навіть п'ятки. А решта всеж таки щось робить. Правда, одні менше, другі більше, одні більше вміло, другі менше, одних праця видатніша, других менше видатна, але тих засадничих нербів зникаюче число. Може небогато священиків має в повіті марку славних робітників, — це друге діло. Не всі вміють, як слід, реклямувати свою роботу, тай не кожда муравлина робота до такої реклями надається. Але так одним почерком пера всіх їх в пух і прах нівечити, це вже була би кривда для них.

Цікаве також твердження автора статті, що: „активними робітниками, не лише в сільських, але також в повітових наших установах є старші священики, оттак в десятиім році священичої служби. Молоді і наймолодші священики є недіяльні“!

А про тих дійсно старших (бо в 10 році служба це ще не страшний священик) ані слова?! Не варта й згадувати?! А ті недавно ще померші Городецькі, Нижанковські, Лежогубські, Фолиси, Цурковські, Шухевичі і т. д. а ті живучі ще Стефановичі, Войнаровські, Куницькі, Лопатинські, Юрики, Онишкевичі, Цегельські, Сухі, Прийми і другі, „імже ність числа“, які будили народне життя і в більшій часті його ведуть, чи вони ще також не вискочили поза десятий рік душпастирської служби, чи може вже загалом їх під увагу не береться?! А шкода, бо колиб про них згадав Автор, то певно не ризикував би такого твердження.

А між тими „молодими і наймолодшими“, чи дійсно нема ані одного, — бо так виходилоби зі статті, — які, заки дійдуть „до переконання кількалітним досвідом“ булиб добрими робітниками на вузшій, чи ширшій народній ниві?

В мойому повітовому місті був катихитом священик, щойно по рукоположенню. Та від першої днини він був одним з перших робітників в повіті і то на всіх ділянках.

У томуж місті заступником голови філії „Просвіти“ є нині священик в третім році душпастирської праці, а роботою перевиснує він певно не одного десятилітника.

В одній парохії тут. повіту є завідателем священик в другім році душпастирської праці, та дай Боже, щоб і ті старші з набутою практикою в його сліди вступали і т. д. і т. д.

Що більше. В найблизшому мойому сусідстві є двох питомців. І хоч вони щойно на першому році, то вже не одну цеголку докинули до будівлі народнього життя. А вониж наймолодші з наймолодших! І цілком певно без десятилітнього досвіду!

Ризикувати категоричним твердженням, в якому році священичої служби стає священик успішним народним робітником, це теорія, схоплена з воздуху!

Також теорією будуть всякі курси соціальні, чи суспільно-кооперативні, про які згадує Автор. Що вони добрі, що їх потреба, це певне, та чи усунуть вони наростаюче лихо, це друге питання. За моїх семінарських часів були і кооперативний курс (а властиво курс касового діловодства) і соціальний кружок, не з гори накинений, а створений з долу, у якому пріли ми над перекладом „Соціального питання“ Бідерляка, просили ми дра Копача з серією викладів про соціальне питання, викладав у нас світське право др. Евин. Ми раділи тоді такою підготовкою до громадської праці. Та коли прийшлося теоретичні надбання приноворити опісля в практичному життю, показалися вони далеко-далеко невистарчаючими.

Крім теоретичної підготовки треба для успішної праці пізнати нарід до найглибших закутин його душі, зрозуміти його, все в час пізнати його потреби і доложити всіх старань, щоби по змозі задоситьучинити їм, любити його без застережень, отже бути вирозумілим і незражуватися до нього за його недоцінювання наших добрих інтенцій, та спішити йому з помічю на кожний його зазив.

Наша девіза: дати народови неба і хліба! Правда, це нелегка річ. Неодному з нас й „в десятому році служби“ не вдається знайти правильного підходу до справи. Та треба старатися. Не ждім на готову форму, в яку ми маємо влити тільки зміст. Майже кожний повіт, ба навіть і кожде село має свою своєрідну форму, свої спеціальні обставини, свої окремішні потреби. Тільки на місцях можна їх пізнати і при згаданих даних та пастирському благоразумію в час зарадити лихови.

А коли не знаємо самі, як до справи взятися, викиньмо гордість із серця, зайдім до практичного в тім згляді сусіда, попросім ради, чи навіть активної помочі, — а сусід нам не відмовить. А тоді, бодай більшість парохіян, зрозуміє наші інтенції, оцінить їх і стане з нами. А рівночасно виховуймо свої одиниці зпоміж наших чесних та впливових парохіян, поучуймо їх, заціплюймо в їх серця високі ідеали, а вони з часом стануть нашими помічниками у виконанню нашої праці. Згуртовані і вміло ведені нами ідейні одиниці, це наша ударна сила у боротьбі зі злом.

А понадто, як це зовсім слушно завважує Автор згаданої статті, ці справи повинні бути обговорювані на соборчиках і конференціях духовенства. Часть такої наради чи соборчика духовенства повинна бути вже з гори призначена для цієї справи. Цеж така важна і велика річ, що муситься знайти час і місце на її обговорювання. Суспільна праця духовенства, як частина душпастирської праці, мусить бути трактована дуже поважно, не побіжно і від нехочу. На наших нарадах мусить вона мати потрібний на своє

нині рідка чеснота. „Коли я маю те, чого мені треба — щож можуть мене обходити інші?“ Так думає більшість.

„Я? Щож може мене обходити моє власне „я“?... Добро інших, їхнє щастя, щоби вони менше терпіли, щоби знайшли вічне спасення — це самоте є для мене важним“. Так говорять одиниці. Вони є покликані на сівачів.

Ті виїмкові люди, котрі не почувають себе добре в замкненому просторі егоїзму, котрі вішають собі на шию торбу з насінням і виходять у блідий ранок проти імли, що охоплює їх своїми мокрими раменама, наче морський поліп, котрі прямують проти вітру, що палить лице — всі вони видаються пересічній людині якимись дивними. І вона питає себе: Що спонукує їх вирушати так рано, коли ще всі сплять — а спатимуть і даліше тяжким сном хворої душі, хоч прокинуться здоровими на тілі?

Що спонукує їх до цього? Послухайте: „Без жертви немає на цьому світі нічого. А це мені якраз відповідає. Там і там є праця! Добре, я приходжу“.

„Алеж там буде тяжко!“

І що з цього? Хіба-ж ми тільки на те, щоби у мягкій постелі вилежуватися? Чим тяжше, тим красше!“

Могутня великодушність, вона робить з людини Апостола. Бо Апостолом є той, котрий, непотапаючи в ілюзіях і мріях, сам від себе, інстинктивно прямує до висшого.

Він має вогонь у серці. Розказують про одну святу, що їй мав з'явитися раз диявол. Вона запитала його: „Як-жеж ти зовешся?“ „Я холод“ — відказав сатана.

Апостол це той, котрий більше, чим хто другий, носить на собі Боже знамя. А печаттю Бога — вогонь! Сатана зимний, бо не любить; він може тільки ненавидіти. Апостол палає, вогонь пожирає його. Він любить. А тому, що він любить, є в нього безмежне бажання чину, його душа не має ніколи спокою. Він не може зрозуміти слів мезантропа: „Не кидай свого серця під ноги світу, бо він є тільки невитресованою собакою!“ Апостол не знає дитини сатани — „егоїзму“, а коли й де стріне це диття, так погорджує ним. Світ для нього це не собака... ані вовк, це множество душ, що їх має він привести до Христа.

Є люди, котрі — на жаль — мають вяє все те, чого собі бажать. Ніяка туга не трівожить їхніх сердець... Вони мали тільки згідну усмішку для слів молодого юнака, що вибирався у бій: „В мене є якесь таке дивне, могутнє змагання до чину; коли я мрію, здається мені, що я великий...“ Але ні, цей таки трохи переборщує.

Ось і той холод, що ледяними оковами сковує всякий порив.

І не йде тут про нерозумну очайдушність. Суть апостолування, це щось інше, ніж карколомне підприняття,

а ревність душпастиря в навертанню душ, це щось інше, ніж просте бажання пригод.

Одначе твердимо: Горе такому, котрий має зрозуміння тільки для вигод дрібноміщанського життя, котрий спокійно приглядатисьме, як валиться світ, щоби тільки він був безпечним. Горе егоїстам!

„Або чернець, або розбійник, або лицар!“ говорив звичайно отець Чікард.

Які ж я маю амбіції? Запитаймо себе вже раз: Кудюю прямують мої бажання, коли так часом вдається нам підслухати їхню мову?

В декого юнацькі мрії наче ті морські мери в часі бурі: Раз стрілою підносяться у гору, то знов, коли надлетить вихор і знесе їх долів, шукають прибіжища на землі.

Коли-ж по бурі проясниться синява небес, наші бажання, це наче шнур перелетних журавлів; в маєстатичному, спокійному леті цілої громади раз цей, раз той вибивається на перід, але весь шнур прорізує блакить наче спис, все прямо, так що здається, начеб вони, ті перелетні журавлі, мусіли бачити на безкрайому шляху якусь мету, котра тільки для нас є невидимою.

І ми слідкуємо за спокійним, певним летом, все дальше і дальше, ген у блакитну далечінь, поки не зникнуть. Але ще й тоді глядімо за ними, хоч вже їх зовсім не видно, бо все ще здається, що ось-ось і їх відкриємо.

Наші амбіції, бажання мають принайменше ту добру сторону, що вони спрямовують нашу душу до далекої мети, ген там у безкраїй синяві, високо в горі.

Розказують про Ролянда Гаррос — одного з найкрасших летунів останньої війни (його полонили над Швайцарією, одначе він втік з неволі, вступив знов до служби і знайшов смерть у воздушних просторах) — що він вечорами, коли його товариші вже спали, розкладав перед собою військову карту неба і слідив за новими воздушними шляхами, котрими небаром получиться вся земська куля в одно. При таких міркуваннях минали йому години ночі, наче хвилини і часто находили його товариші над раном, як він, похилений на карту, спав; його простягнені рамена творили наче живі рямці тих всесвітних шляхів миру, а він сам мріяв і креслив у сні щораз то нові шляхи.

Б) Ясний погляд

Великодушність, що забуває про себе, це перша прикмета, що нею повинен визначатися Апостол.

Ще одної треба йому: Надзвичайної ясновидючости.

Багато людей бачить у Христі те, що доступне для першого з краю. Апостол не може бути таким поверховним.

Він бачить перш усього той сумний, загадочний факт, що відкуплення світа осталося позірно без наслідків; він призадумується над тим, що Христос умер за всіх з широко простягненими раменами, а багато, може аж надто багато, здається, цього зовсім не відчувають.

Десь в вевкочечному просторі буття лучаться душі тих, що їх опустив Бог. В кожній хвилині вмирає, зникає з лиця землі чотирьох людей; кілько-ж вибраних є між ними? А коли не всі вибрані — пощо-ж тоді їм того відкуплення? Пощо-ж страстної жертви Ісуса Христа, Його терпінь — коли вони всетаки прокляті?

Вдумайтеся в ту страшну душевну боротьбу Спасителя на Голгофті. Христос дає своє життя за всіх і скільки болю, скільки мук терпить за те. А рівночасно, кілька кроків дальше, за Кедроном, висить на сухій гіляці той, котрий наче б хотів насміхатись з хрестного дерева, наче б хотів своїм чином кинути у вічі Розп'ятому: „Я не хочу нічого знати про твою жертву, про твоє відкуплення! Даром проливаєш за мене свою кров!“ Юда... а за цим самовбийником у Страсну П'ятницю тягнуться довгі ряди подібних до нього, всі ті, що не хотіли покаятися, Юда у щораз нових по-статтях.

І чим чільше вдумаємося в ту таємницю Христа, тим гарячіше бажаємо стати Апостолами; хто-ж чим раз більше горить бажанням апостолування, той тим більше заглиблюється в таємницю Христа.

Одна монахиня з чину св. Кляри, блаженна Баттиста Варані — вона жила від 1458—1527 р. — в часі роздумування уявила собі розп'ятого, окривавленого Спасителя у виді виноградної вітки на цілому куці. „Знай“ — промовив до неї Ісус — „що безчисленними і безмежними були терпіння могого серця... Я є головою тіла, а кожний християнин є членом того тіла... Смертний гріх відібрав мені вже багато членів, а ще більше відбере“.

„Як це тяжко засудженому, коли відривають йому один член за другим! Подібними були мої терпіння, коли згадав я на ті многі душі, що їх забрав мені смертний гріх; одних на якийсь час, других на все“.

„Одначе застановися тепер: Коли душа тратить щось з того, що до неї належить, так це є більше болючим, ніж втрата якогось члена нашого тіла — остільки, оскільки душа перевисшає тіло. Ти не можеш собі того уявити, якими великими були мої терпіння, а ці терпіння повторюються все наново, так часто, що не можна їх почислити. І це тільки самі прокляті! Стільки душ уже загинуло стільки членів відібрано могому тілу...“

Чиж може той, що є вірним членом Христового тіла, не терпіти на згядку тих численних ран Божеської голови?

Господи! Змилуйся над твоїми відпавшими членами! Ради них і ради нас май милосердя! Величати бажаю Тебе, але не сам. Так як люблю я Бога, бажав би, щоб Його всі любили. Стільки душ, скільки лиш можна, бажав би я привести до Тебе, у Твоє життя; дай, щоби я міг це зробити намовою, пересторогою, співчуттям і молитвою, з невичерпаною добротою і прихильністю. Щоби всі згідно заспівали Тобі: „Величай душе моя, Господа!...“

Зовсім певно, що Апостол тішиться тим, що може бути виноградною віткою на виноградніні; але він боліє теж над другими, що, посохлі, лежать кругом у придорожному поросі. Кожда рана Христа, це вріз на галузці, що в нього має врости одна з тих зломаних і розчавлених у поросі. Що ж отже можу я зробити, щоби наново уздоровити цю нещасну, зломану рослину, щоби мертві душі знова зазеленілись на живущому куці?

Жалібно глядять дитя осінньої днини на пожовкле листя, що паде з дерев на землю; воно старається зібрати їх разом і наново причіпити до дерева. Таксамо й Апостол відчуває дивне бажання зібрати одну пропавшу душу за другою і защепити їх знов на Божому дереві, щоби закрилися Христові рани, щоби душі наново зажили Його життям.

Не годиться оттак собі лише глядіти на невдачу безмежної жертви! Розпятий Спаситель хіба досить вчинив для мене і для всіх; щоби були тільки гідні Апостоли, так душі певно скористали би з Його заслуг. І як-же тут не стати Апостолом?

Ах, як багато християн не має навіть найменшого поняття про те, що тихе повітря кругом них, повне накликувань про поміч, що в ньому безнастанно звенить крик болю. Хто тільки бажав би спокійно й уважно прислухатись, той певно помітив би велику недолю тіла й душі своїх ближніх. Але накликування за помічю приходять попри більшість незамітно.

Кождої хвилі проходять етером хвилі Герца — хто завважує їх? Лише той, хто розпоряджає антеною і відборчою стацією, лише такий зможе відкрити те таємне явище. Дуже мало є таких душ, що заосмотрені в антени, журяться незнаними кличами за помічю, які надносить вихор. S.O.S.*) шлють заєдно тремтючі душі перед загибіллю — кличуть погани, кличуть спокушувані, кличуть грішники, кличуть місіонарі, що самі не можуть собі дати ради, кличуть священники перетяжені душпастирською працею, квілять діти;

*) S.O.S., це початкові букви англійського речення: Save our souls — дослівно: Рятуйте наші душі (наше життя). Міжнародний знак, що його висилають кораблі в небезпеці затоплення,

мучені голодом — сам Господь взиває: „Жниво вправді велике, та робітників мало!“ (Лук. X, 2).

Апостол має одну надзвичайну відборчу стацію: своє серце. Серце робить його очі бистрими, а уші чуйними.

Памятаймо про енцикліку „*Maximum illud*“ Венедикта XV з 30. листопада 1919 р. про поширення віри в місійних краях. Але цілком певно є такі люди, котрі придались би Господеви не тільки на далеких Полінезійських островах чи в Китаю — серед поган, але також у себе дома — тут змогли би вони, ще й до цього лекшими середниками і шляхами, до пізнання і вірності правді довести других — своїх рідних.

Коби то родичі і педагоги не тільки давали лепти на місії, але коби то вони вияснили дітям недолу душ без Христа! Грядучі покоління, що виростили в вірі, розуміли би краще те щастя — бути християнином; вони б видали зі себе більше Апостолів, ніж теперішні часи; вони б зв'язали би себе з одного боку вести глибоке життя у Божій благодаті, а з другого постарались б привести всі загублені душі до дому Небесного Вітця, прилучити їх на віки до містичного тіла Господа Нашого Ісуса Христа!

(Продовження буде)

о. Др. Г. Костельник

Гене́за жіночого й мужеського полу

(Продовження)

8. Насамперед мусимо виложити, на чому полягає полове здиференціювання заплінків. Як знаємо, хромосоми це головні тільця, з котрих складається ядро кожної клітини. А кожний рід органічних еств має своє постійне число хромосомів. Крім основних хромосомів, які подібні до себе своєю формою і займають анальоґічну позицію в клітині, є ще побічні хромосоми (гетерохромосоми, **х**-хромосоми), котрі не укладаються в один ряд з основними хромосомами і мають іншу форму.

Дуже характеристичне, що клітини самиць і самців різняються числом тих гетерохромосомів. У комах і хробаків самиці звичайно мають по два гетерохромосоми, самці тільки по одному. Це відноситься до диплоїдних клітинних ядер (де є повне нормальне число хромосомів). А при редукції хромосомів підчас дозрівання насінних клітин яєчка дістають від самиці по одному гетерохромосомі, а заплінки, колиб природа самця наділяла їх однаково, мусили би діставати тільки по половині гетерохромосому; в дійсності діється це так, що природа самця продукує

ЛІНБ ім. В. Стефаніка
АН України

двоєкові заплінки: одні без гетерохромосому, а другі дістають по одному цілому гетерохромосомі. З яєчок, запліднених заплінками з гетерохромосомом, вилягаються самиці; а із запліднених заплінками без гетерохромосому вилягаються самці. Таким способом у заплідненому яєчку, з котрого має вийти самиця, опинюються два гетерохромосоми (один від яєчка, другий від заплінка), а в яєчку, з котрого має вийти самець, опинюється тільки один гетерохромосом (від яєчка).

У мотилів і птиць цей лад відвернений: самиці мають у своїх диплоїдних клітинах тільки по одному гетерохромосомі, а самці по два. Отже тут самичині яєчка є полово здиференціоновані і самиці вирішають пол новородків.

У людей цей лад такий, як у комах. Жінка має по 24 хромосомів у кожній повній клітині, а мужчина тільки по 23 (ці числа ще не зовсім певні). Отже тут батькова природа вирішує пол новородків, даючи заплінкам для жіночого полу по 12 хромосомів, а тим для мужеського полу тільки по 11.

З того поділу наглядно видно, що жінка це дійсно більше вимагаюча природа, ніж мужчина, та що дочка дійсно більше коштує природу родичів, ніж син. А як показується, дорожше „платить“ за неї саме природа батька.

9. Що гетерохромосоми посередничать при переносенню прикмет з родичів на діти, це можна уважати за певне.

Morgan парував червонооку овочеву муху (*Drosophila ampelophila*) з білооким самцем того самого роду. Їх нащадки були 50% самиці, 50% самці, однаке всі червонооки.

Колиж Morgan спарував білооку самицю (котра рідко являється) з червонооким самцем, то вислід був неожиданий: 50% червонооких самиць і 50% білооких самців.

Як це пояснити?

Самці мухи *Drosophila* мають тільки по одному гетерохромосомі, а самиці по два (це стверджено під мікроскопом).

Якщо прийmemo, що чинники для закрашення очей майбутніх новородків містяться в гетерохромосомах, то проблема проясниться.

В першій випадку, де самиця була червоноока, вона передала краску своїх очей (свій гетерохромосом) усім своїм яєчкам; а що на основі правил Mendel-a виходить, що червона краска тут домінує над білою, то ціла генерація вийшла з червоними очима.

В другій випадку, де самець був червоноокий, він передав краску своїх очей (свій гетерохромосом) тільки тим заплінкам, котрі були призначені для витворення самиць; самиця і тут передала краску своїх очей (білу) всім своїм

яечкам, але що червона краска над білою домінує, то біле закрашення очей могло явитися тільки в тих новородків, котрі не дістали гетерохромосому від батька, а це були новородки-самці.

Отже самець *Drosophila* може передати свої прикмети тільки „дочкам“, а ніколи „си́нам“.

У людей, хоч і тут мужчини мають тільки по одному гетерохромосомі, справа з унасліджуванням прикмет не така проста. З того, що число хромосомів виносить у людей 24 (у жінки) — так само, як у мишей, жаб, пстругів, зовсім не слідує, що людські хромосоми містять у собі такі самі чинники, як хромосоми мишей або жаб. Отже й людським гетерохромосомам годі приписувати таку саму функцію, як гетерохромосомам мухи *Drosophila*. Людська природа дуже богата, виступають у ній прикмети духові і тілесні, расові, племінні, родинні, індивідуальні, і годі ствердити, при котрих прикметах посередничать саме гетерохромосоми і в яких умовах. З досвіду знаємо, що в людей діти бувають подібні і до батька і до матери, без огляду на те, чи це дочки чи сини.

10. Приймім, що жіночі яєчка в людей є полово нездиференціоновані, а пол визначають мужеські заплінки, які природа витворює 1060 з чинником мужеського полу на 1000 з чинником жіночого полу. Чи таким способом буде забезпечена нормальна полова пропорція між новородками: 1060 хлопців на 1000 дівчат? Ні. Відкиж певність, що заплінки М (ті, котрі визначають мужеський пол) заплідняють жіночі яєчка саме в такій пропорції?

Якщо жіночі яєчка полово нездиференціоновані, то вони будуть байдужі на те, чи їх запліднить заплінок М, чи F (такий, що визначає жіночий пол).

Отже це залежатиме лише від випадку, скільки яєчок запліднять заплінки М, а скільки F. Але такий випадок виключає нормальна полова пропорція новородків.

З того видно, що жіночі яєчка не можуть бути байдужі на те, який заплінок їх запліднить. А це значить, що вони також мусять бути здиференціоновані на яєчка М (з котрих розвинуться хлопці) і F (з котрих розвинуться дівчата).

Яєчко М притягає заплінок М (таке притягання мікроскопічно стверджене), а яєчко F притягає заплінок F і нормально тільки вони будуть між собою копулюватися. А що людська природа нормально продукує яєчка М у відношенню до яєчок F у пропорції 1060 : 1000, то полова пропорція новородків буде запевнена. Та це ще не все.

Якщо б яечко М і заплінок М містили в собі тільки мужеський чинник, то хлопець, що розвинувся би з такої заплідненої клітини, був би чистим мужчиною, без познач жіночих полових органів на своєму тілі; його природа не могла би здиференціювати своїх насінних клітин (заплінків) на М і F.

Отже треба приймати, як це ми були висували із загальних преміс, що і в яечку і заплінку містяться чинники обидвох полів, тільки що один з тих чинників перемагає.

Конституція жіночих яечок і мужеських заплінків буде ось така:

Mf (мужеський пол тут переважаючий) і Fm (тут переважаючий жіночий пол). А запліднена клітина з предестинацією на мужеський пол матиме склад: **я** Mf (від яечка) + **з** Mf (від заплінка); з предестинацією на жіночий пол: **я** Fm + **з** Fm.

Запліднена клітина, як це ми виказали в I. частині, має і від яечка цілий життєвий принцип свого роду і від заплінка. Отже воно вповні льогічне, коли запліднена клітина також характер свого полу дістає подвійно: і від яечка і від заплінка.

11. Наше правило найкрасше пояснює незвичайні, вимкові випадки, що стоять у звязку з нашою проблемою, як гермафродити у людському роді та самочинна або штучна зміна полу.

Гермафродит це двополова одиниця. В деяких низших родів гермафродитизм це полове правило. Такими є наші овочеві деревини, що в кожному цвіті мають жіночий заляжень і пиляки, які продукують заплінки („пилок“). Поділ солодких вод розмножується і парістками (як ростина) і має окремі гнізда, в яких продукує яечка, а окремі, в яких продукує заплінки. Подібно глиста дожджанка має окремий орган для продукування яечок, а окремий для продукування заплінків. У раків один і той сам половий орган продукує яечка і заплінки. Деякі раки в молодости є самцями, а під старість стають самицями.

Також з того видно, що еволюціоністичне пояснення т. зв. другорядних полових ознак (соски і т. ін.) неправдиве. Ті низші роди, котрих індивіди є двополові, ще не мають ніяких другорядних полових ознак (вони виступають щойно у ссавців), отже яким чином ті ознаки можуть свідчити, що вони в ссавців є „рудиментами“, які в низших родів мали сповняти правильну (повну) свою функцію?

У людей гермафродити бувають двоякового типу: одні виглядають як мужчини, а в дійсности є жінками; другі навпаки. Тай їх полова будова буває двояка: одні мають і мужське і жіноче розродче ядро (які не є однаково

ниць і на основі цих фактів подати особу дійсного основника. Зазначую з гори, що подаю ці факти не для полеміки чи зменшення заслуг пок. о. Ломницького, як члена ЧСВВ. при основианні Згромадження. Подаю їх тому, щоби ствердити, що не можна приписувати основиання Згромадження виключно тільки заслугам пок. о. Ломницького ЧСВВ., а муситься тут в імя історичної правди згадати і заслуги пок. о. прал. Кирила Селецького, пароха Жужеля, що є фактичним, першим основником Згромадження Сестер Служебниць. Коли історія має передавати грядучим поколінням заслуги покійників, як творців великих діл у винограді Христа, то не повинна вона бути односторонньою і по мачушиному обходитися з заслугами одного на користь другого. Оба згадані Отці вже покійні; Всевишній дав кожному після заслуг його. Але коли пишеться історія заслуг людей для людей — то я позволю собі до тої історії подати деякі факти відносно особи Основника.

Інформації про первопочини заложення Згромадження подали мені: Сестра Служебниця Параскевія (уроджена Пелагія Карабан з Жужеля) і донька покійного пралата, п. Марія з Селецьких Лаврівська. Осінню порою 1931/32 р. квестували Сестри Служебниці в моїй парохії і заночували у мене на приходстві. Сестра Параскевія, побачивши портрет пок. „дзядзя“ Селецького, сказала: „Се наш дзядзьо — він наш основник“. Цілий вечір минув на розмові про основиання Згромадження Сестер Служебниць, а що оберталася вона біля особи „дзядзя“, я понотував собі всі факти.

В р. 1892 вісім дівчат з Жужеля — між ними оповідаюча С. Параскевія — звернулися до о. прал. Селецького, свого пароха, з проською, чи не давби він їм можности вступити до монастиря, згл. чи не могли би вони як монахині посвятити своє життя на службу Богови. Покійний „дзядзьо“ — (ужию назви, котрою звали всі Покійного) казав дівчатам приходити що неділі до себе на приходство і тут зачав сам приготувляти їх до монашого звання, згл. хотів переконатися, чи вони справді мають те покликання. Сам „дзядзьо“ вів читання побожних книжок, учив їх катихизму, а бачучи їх непохитну волю бути монахинями, переложив устав якогось чина латинських сестер на українську мову і з тим уставом монашого життя зачав познакомлювати тих вісім дівчат.

Се був первопочин Згромадження Сестер Служебниць — рід новіціату — такого примітивного, який міг дати покійний о. Селецький. Не було відповідного окремого дому, де би кандидатки мали можність застосуватися до уставу укладу о. прал. Селецького. Будовою такого дому занявся о. Селецький. Вплинув особливо на вдову, п. Гуменецьку, що за пів ціни правдивої вартости продала город зі звичай-

ними селянськими будинками під будучий монастир. Особисто їздив по довколишніх дворах і просив о датки в грошах, матеріалах і з тої „жебранини“ зачав будувати більше помешкання для кандидаток. З натиском зазначила в сім місці Сестра Параскевія, що ніхто (роз. зі священників) не помагав покійному „дзядзьови“, навіть із ОО. Василян. В часі духовної місії в Жужели приїхав був тут пок. о. Ломницький, як провідник чи настоятель місії, і познакомився з задуманим почином о. Селецького. Після місії приїжджав ще і на приходстві помагав о. Селецькому приготовляти кандидатки до будучого монашого життя. „Було так з півтора року, доки не повстав дім, до котрого ввели нас — о. Селецький — без обітів, як звичайних, сільських дівчат. Одна львовянка приїхала до нас за настоятельку*). Через три місяці були ми кандидатками — а відтак одягли нас в монашу одежу. Духовну обслугу в тім нашім першім монастирі вів о. Селецький, правив Сл. Божі, приходив на конференції і на науку катихизму. Раз на тиждень приїздив з Христінополя один з ОО. Василян на сповідь. О. Ломницький — як настоятель місій — при нагоді, в переїздах, вступав рівнож до Сестер. По 1^{1/2} р. зложили всі кандидатки обіти“.

Сестра Параскевія твердить, що Згромадження заложив о. Селецький в Жужели і монастир в Жужели став осередком, звідки зачало Згромадження по цілій Галичині розширятися. Подібно оповідала сестра про поїздки о. С. до о. Козьоровського в Городниці, про висилку туди Сестер Служebниць, про заложення дому Сестер в селі Щипятині коло Белза, Циганах, Тернополі і Монастирских. Зазначила сестра отверто, що ОО. Василяни не мали матеріальної можности заложити Згромадження, котре заложив і матеріально піддержав о. Селецький в своїм Жужели... —

В своїм часі був вже спір, хто заложив Згромадження Сестер Служebниць, о. Селецький чи о. Ломницький ЧСВВ. Спір тривав кілька місяців, в часі котрого ОО. Василяни залишили Сестер, а духовну обслугу вів сам о. Селецький... Його обовязки як пароха і просьба Сестер спонукали покійного „дзядзя“ віддати Сестри під духовно-монаший провід ОО. Василян. Не перестав і тоді матеріально піддержувати Згромадження, бо в самім Христінополі закупив стару коршму і по основній реставрації перенесено туди з Жужеля новіціят СС. Служebниць. Монастиря Сестер Служebниць в Жужели не опускав і піддержував його матеріально аж до своєї смерти.

Тут лучаться інформації другого свідка, п. Марії Лаврівської, та ілюструють матеріальну піддержку „дзядзя“

*) За старанням о. Ломницького.

котру він клав у вивінування Згромадження. Не подаю їх подрібно, щоби воно не виглядало на родинне славословіє батькови, основникови Згромадження Сестер Службниць.

Покійний о. Селецький не звірювався з клопотами, звязаними з основанням Згромадження перед донькою, але тайком перед родиною вів денник і в стрічках його отвирав свою душу, нотував свої клопоти, труднощі, що повставали в його благороднім змаганню.

Після похоронного обходу о. Ковальський, парох Ванева на приходстві, держачи в руках той денник, звернувся до п. Марії Лаврівської, одинокої спадкоємниці Покійного з просьбою, щоби „вона докладно переглянула папері і книжки „дзядзя“ і якби яка картка з того денника, або який папір в звязку з денником знайшовся, щоби вона йому переслала, бо той денник то дуже важний документ. Денник має бути виданий друком, а як не буде можна його оголосити друком — то в цілости Вам звернеться“.

Рідна донька вперше почула про той денник, завірила словам сусіда священика і не боронила його взяти, маючи запевнення звороту в цілости.

Не одну справу вияснивби сей денник. Був він, видно, своїм змістом дуже важний, коли так скоро о. Ковальський ним заінтересувався (припускаю, що на приказ висших властей), а найважніше, що ані не видано його в цілости, і мимо запевнення, не звернено спадкоємниці. Зі смертю о. Ковальського пропала можливість довідатися про судьбу того денника. Цікаво булоб знати, де він тепер і в яким стані знаходиться?

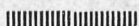
Наведу ще один факт, котрий досить маркантно висвітлює особу основника.

В часі похоронного обряду на Сл. Божій пращальне слово при тлінних останках виголосив уродженець Жужеля, о. шамбелян Іван Луцик, парох Надвірної. В присутности ОО. Василян з Христинополя підніс він як велику заслугу Покійника — саме основання Згромадження Сестер Службниць. На приходстві заявив він п. Марії Лаврівській, що він свідомо заслугу „дзядзя“ як основника підніс, бо Покійному належить заслуга основання Згромадження, а не ОО. Василянам через о. Ломницького.

Отсі факти від живючих осіб уважав я за відповідне подати до відома „Місіонаря“ в справі особи основника Згромадження. Не хочу ними зменшати заслуг і помочі о. Ломницького ЧСВВ при основуванні Згромадження, але була би се велика кривда для пок. о. пралата Селецького, коли би історія наших часів такою гробовою мовчанкою перейшла над працею того світського священика, що в своїй праці мав на оці тільки славу Божу і своєю

всесторонньою працею цілого життя те засвідчив. Кривдою для слави Покійника є, ані словом не згадати про Покійника, як основника, а всі заслуги приписувати виключно о. Ломницькому ЧСВВ.

Не знаю, чи удостоївся покійний „дзядзьо“ Селецький якого довшого некрольогу, тої людської формальности, в котрій заслуженим і незаслуженим пунікам нашої землі віддається належна їм пошана. Наведені факти говорять ясною мовою, що не все за трудами і працею іде признання від людей. Народня пословиця „інший сіяв труди — другий пожав славу“ має тут повне примінення.

3 унійних справ

Унійна централя в Варшаві З кінцем минулого року утворено в Варшаві т. зв. унійну централю (курію), яка повинна сповняти ті функції, які в епархії сповняє ординаріят. Відомо, що Преосв. Чернецький ще й досі не має юрисдикції над вірними византійсько-словянського обряду, а всі вони підчинені юрисдикції місцевих латинських єпископів, подекуди прихильних, або й неприхильних справам унії, через що ціла акція розбита і не то що не може набрати ширшого розмаху, але й загрожує погребанням справи. Є багато симпатиків церковного зєдинення серед незєдинених, але на рішучий крок не можуть вони зважитися, бо прийнявши Унію, мусялиб перейти під юрисдикцію польських єпископів, чого вони зробити не хочуть. Передусім останні русифікаційні потягнення управи православної Церкви в Польщі (відмова здійснити клятву з гетьмана Мазепа, агітація митрополичого офіціозу „Слово“ за російською школою на українсько-білоруських землях, безоглядний русифікаційний курс в духовних семінаріях і богословським відділі й ін.) зневірили до краю свідоміше українське православне громадянство і викликали в ньому настрої, прихильні церковному зєдиненню. Одначе, не маючи власного єпископа, унійна акція не зможе ані тих настроїв використати для себе, ані загалом не вийде ніколи на ширший шлях.

Створення унійної централі в Варшаві це не конче щаслива думка. Така централя безперечно потрібна, але десь на областях, де ведеться унійна акція, між Українцями чи Білорусинами, та ніколи в Варшаві, яка до унійної акції не має ніякого відношення. Львів, очевидно, по відсуненню його від усякого впливу на цілу акцію від першої хвили її народження, зовсім не претендує на таке відзначення. В унійній акції в Польщі — на превеликий жаль — політич-

ні моменти грали найважливішу роллю від самого її початку, і — як бачимо — грають вони її й тепер. Отже вибір місця на централю невдатний. На секретаря централі покликано о. проф. dra Казимира Кулака, Білорусина, який досі кермував унійною акцією в Пінській лат. єпархії, стоячи на чолі „Східного Виділу пінської єп. курії“, і не тільки в Пінській єпархії, але працюючи при боці бл. п. єп. Лозинського, він своєю працею і своїм знанням та доброю орієнтацією в складних питаннях нинішньої Унії вибився на одного з визначніших її діячів. Пінські унійні конференції, такі важливі для дальшого розвитку Унії, це у великій мірі його заслуга. І мабуть ті його прикмети були рішаччі при покликанню його на секретаря унійної централі. Однак з хвилиною його перенесення з місця його дотеперішньої діяльності до Варшави — йому просто підтято крила та засуджено на бездіяльність в унійних справах, коли тимчасом він, сидячи в Пінську, міг ще не одно добро зробити. Тепер він прийняв місце сотрудника на периферіях Варшави й зовсім не має змоги активно займатися унійними справами.

Керівництво унійної акції в Пінську по о. Кулакови обняв Капуцин, о. Кирило, Голяндець з роду, що говорить по польськи, а тепер вчиться і по російськи. Йому до помочі додано Поляків, о. dra Кшивіцького і о. dra Петранія. Повіяло там зовсім іншим духом, духом польсько-російським, а українсько-білоруський елемент уважається небажаним. Основується тепер „Курс для навернених духовних“, на якому викладатимуть самі польські професорські сили, а викладовою мовою має бути російська. Одним словом, як зачуваємо, там тепер іде змагання „направити“ роботу бл. п. єп. Лозинського.

Отже Пінськ, який до сеї пори виявляв ще може найбільше зрозуміння для великої ідеї церковного зєдинення, підходячи до неї з правдиво каголицького становища і трактуючи під цим кутом всі справи, звязані з нею, пустився їти дорогою, на якій видніє напис: Не туди!

Пастирський лист єп. Пшездзецкого про Унію. Підляшський польський єпископ, Др. Генр. Пшездзецкий видав пастирський лист до вірних своєї єпархії про унійну акцію.

На вступі згадує про рішення польського єпископату уряджувати щороку в днях 18—25. січня унійний тиждень. Установлюючи такий тиждень, єпископи мають на цілі просити в ньому в особливий спосіб Господа Бога, щоби всі зєдинилися в Христовій Церкві. Дальше єпископ, навяжуючи до первосвященничої молитви Іс. Христа на Тайній вечері, взиває до витревання у вірности Христови, „який установив св. Церкву і віддав першенство у їй Церкві св. Петрови. Ця віра—в найвисше пастирство Петра і його наслідників

нами", бо він не користав з ординаріятських або консисторських архівів, а списав те, що сам видів, чув, або знав від достовірних свідків.

Автор змальовує нам силуетки трьох Архієреїв провінціального Синода з 1891. р. Спомини про сих трьох Владик є доволі повними біографіями їх осіб. Ставляючи собі питання: хто були синодальні Архієреї, хоче автор дати відповідь, чому саме згаданий Синод не вдоволив духовенства та не сповнив надій ні духовенства ні загалу вірних. А потребу скликання такого Собору відчували всі, починаючи ще від 60 років мин. століття. Правда, що позакулісові махінації у Відні й Римі викривили ухвали Синоду, як се в брошурі „Висвітлення до Львівських Синодів“ виказано; всеж таки недовіря низшого духовенства зерталось проти самого Епископату, бож він в першу чергу повинен був допильнувати справи. Та якраз в сім річ, що Владики не станули на висоті свого завдання.

Багато подробиць, незнаних ширшому загалови, подає автор з життя еп. Куїловського. Молодий Юліян, син гр. кат. пароха, стає офіцером польської гвардії, воює проти Австрії на Уграх, а по здавленню революції опинився аж у Царгороді. Відтак довгий час був у Франції і там кінчив семінарію та ординувався. По одержанню амністії вернув у Галичину. Тут, як парох, обертався лишень в кругах польських панів і графів. Не диво, що ті форитували його в єрархічній кар'єрі. О. Куїловський не вмів добре й говорити по українськи. Він не знав ні історії ні нових змагань укр. народу, всеж таки з ним співчував. Вправді не був він здібний на якісь особливі діла для свого народу, але не міг стати для нього шкідливим, бо його чесність і доброту серця не дозволяли йому на се (стр. 20).

Осьтак автор старається виправдати Владику, до якого відноситься з нетаєною симпатією.

А про другого синодального єпископа висловлюється автор самими похвалами. Др. Ю. Пелеш був повним контрастом єпископа Куїловського. Цє був чоловік високо талановитий, широких поглядів, великої інтелігенції й ерудиції та залізної енергії. Всюди показався дуже діяльним та з великим знанням, чи то на становищі ректора *Barbareum* у Відні, чи як автор монументального твору „*Geschichte der Union*“, чи на становищі єпископа в Станіславові, саме в час організації нової єпархії, чи вкінці на єпископському престолі в Перемишлі. „Його діяльність на Синоді була рішуча і децидуюча і нею здобував собі серця не лиш свого перемиського клиру, алей загалу нашого духовенства“ (стр. 45)

Найбільше місця посвячено характеристиці найвизначнішої особи Синода, а саме митрополита і кардинала Сильв. Сембратовича. Щоби ясніше виступила стать митрополита

Сильвестра, автор дає історичне тло, а саме огляд нашої політичної і церковної бувальщини, почавши від 50 років мин. століття. Є там згадка про боротьбу за обряд, про розріст москвофільства, про холмську трагедію; згадано про затії Єзуїтів та про діявольські інтриги так у Відні, як і в Римі з боку наших сердечних опікунів. Діяльність митрополита — для лекшого перегляду — розділено на кілька періодів. Отже: а) др. С. Сембратович як митрополит; б) політична діяльність митрополита; в) його діяльність на церковному полі. Промах за промахом, невдача за невдачею, нова ера, кокетування москвофілів, безвільне оруддя в руках Казимира Баденія, фатальна роля в часі Синоду; погрози кард. Ледуховського, докори Папи нашим єрархам, славне „Adieu meine Herren“ Франц Йосифа — се все не дасться сказати в короткім звіті. Книжку треба конче прочитати, щоби вичути трагедію високопоставленої людини; не тільки його трагедію, але трагедію цілої нашої Церкви під крилами непростених опікунів.

Книжку читається як яку повість, повну цікавих подробиць з життя Владик, часом з картинами нікчемних наклепів, очернень, підступів, виміренних проти нашої Церкви та народу з боку наших противників. Треба книжку прочитати, щоби усвідомити собі трагічне положення нашої Церкви і в теперішній момент. Бо часи для нас не змінилися..

Ціна книжки 2. зл. Замовляти можна через „Власну Допомогу“, Львів, вул. Корняктів 1. о. І. Н.

Олена Береза: Материнська пісня. Поезії. Станиславів 1932. Ст. 63. 16^о.

Це безпретенсійні, можнаб сказати, навіть передавнені формою поезії: нема в них тої вибагливої, аж до химерности доведеної зверхньої форми нинішніх наших поетів (в користь якої приноситься інколи в жертву самий зміст), нема тих високих, нераз аж головокружних і малозрозумілих ідей, нема може того молодечого пориву, що вихром несеться і клекотить наче розбурхане море — але за те в деяких з них є правдива поезія, щире відчуття, глибокий зміст. Хоч головним мотивом збірки — туга за втраченим щастям, особистим (втрата сина у визвольній війні) і загально-народнім (втрачена воля Рідного Краю), то поетка не піддається зневірі, дарма, що вона її мучить, але вірить в перемогу Правди, вірить, що вже недалеко та хвиля, коли

„...край наш воскресне,
Наш рід схаменеться,
Недоля вже скоро
Пропаде, минеться“.

і кінчить збірку бадьорим акордом про те, що вернеться втрачена воля, бо

„Бо любов народня ще у нас палає“

„Хоч в нерівнім бою ми втрачали сили,
Хоч нераз окупи на ногах дзвонили,
Та не тішся, бісе! Це не знак покори,
В бою той побідник, що поборе горе!
Миж його поборем — і пірвем з собою
Сплячі міліони — на прю з сатаною!..“

X.

Іван Филіпчак: „За вчительським хлібом“. Повість з життя молододі вчительки. Самбір 1932.

Чого я пишу рецензію отсеї книжки в органі для духовенства, в нашій священничій „Ниві“? Що нас, духовних, може обходити повість з життя „молододі вчительки“? Чи не шкода місця в становім журналі поміщувати рецензію повісти не з наших кругів, а вчительських?

Може в ніодній повісти не довелось мені читати такої гарної сильветки нашого священника, як в повісти Филіпчача. Та передусім короткий зміст в двох-трьох словах, щоби довідатися, звідки являється особа священника в повісти. Оля Чучмаківна, донька вдовиці по судовім вознім, здала іспит зрілости й, не могучи дістати посади вчительки, їде на село, на приватну вчительку до двох донечок о. декана. Тут знайомиться вона з братом пані деканової, Мирославом Дубовим, інжиніром-агрономом і стає його подругою. Він, не могучи дістати посади, бере в аренду ґрунт свого шурина, о. декана, і спільно з дружиною Олею працюють в Гуменнім, бо уважають, що найбільшим достоїнством на Україні — бути вчителем народу та своїм прикладом вчити, як треба особисте щастя жертвувати для щастя свого народу. Вони обоє себе без панської ласки матеріяльно обезпечують і підносять село на високий культурний рівень.

Як бачимо, зміст повісти недовгий, поєдинчий, незамислуватий. Та в цій повісти зміст відграє підрядну ролю; описаний кусень життя героїні Олі Чучмаківної служить лише за рямці, у які автор хотів вмістити свої уваги, як під сучасну хвилю, в часі кризи, безробіття та нашого народнього горя успішно з цими язвами боротися.

До тих додатних типів, які не хилляють вниз прапорів, і які рівнож, як учителька Оля, в праці для народу знаходять насолоду й через ту працю хочуть йому забезпечити будучність, є обоє панство декани. На жаль, автор не назвав нам о. декана ніразу в своїй книжці, бодай як водиться, сфінгованим імям і тому, пишучи про них, будемо називати їх: декан і деканова, пані Дарія. О. декан — людина інтелігентна, працьовита; працює в церкві, працює і в ґромаді,

працює в установах: читальні, кооперативі. Він зразковий, поступовий господар, садівник, пасічник, шовководець має мир і повагу у своїх парохіян. Пані Дарія це зразкова їмость. Ми бачимо її як співробітницю свого мужа, ми видимо її у поліжниці Домахи та в інших недужих селянок з радою.

Ми бачимо ще й тип іншого священика, целєбса. Автор беззастережно прихильник жонатого духовенства, але й целєбс його виходить неперейскравлений, не тенденційно скривлений.

Попри ті типи з духовних сфер стрічаємо ще й типи вчителів семінарії, типи наскрізь додатні, крім одного вчителя-донощика, що „все любив на ухо шептати директорові“. Сам директор гарна людина, який на прощання дає ученицям м. ін. таку науку: „Не вільно вам зрадити своєї нації, своєї Батьківщини: вам не вільно опустити цього доброго, обездоленого народу, з якого ви вийшли! Вам не вільно опустити цих окривавлених піль і лугів, серед яких спочивають кости ваших братів і батьків! Коли б ви зрадили свою землю, пішли шукати чужих богів, служити чужим панам — їх кров буде кликати о пімсту до неба!“ (ст. 122).

Прегарним типом являється також професор української мови Антоненко. Він горячий націоналіст і вмілою тактикою, при аналізі Шевченкового стиха: „Мені однаково“ поборює космополітичні, інтернаціональні, комуністичні ідеї у молоді.

Очевидно, що такі вчителі могли лише добре виховати свою молодь. Хвалою заведення є героїня повісти, Оля Чучмаківна. Вона добре підготована до життя, начитана, інтелігентна, роботяча, розуміється на садівництві, шовководстві, фабрикації штучних вин, а понад усе характерна. Хоч за першим її судженням, Поляком Маріяном Чаплянським, усміхалась їй гарна будучність, вона зриває з ним, коли жадають від неї переходу на лат. обряд. Вона каже: „Колиб я стала так підлою, що відрекласьби віри і нації, то за мною кожний чесний чоловік сплюнуби!“...

Додати треба ще прегарні описи наших богослужень: різдвяних, йорданських, великодних і празника св. Юрія, а з цього всього побачимо, що книжку з користю для себе прочитає кожний священик, учитель і сміло поручить її, як добру лектуру, до своєї читальні. Одна відємна сторона книжка це препоганий папір і недбала коректа. Ціна досить низька, бо всего 2.50 зл.

о. Юліян Дзерович

Листи до Правителя України — зібрав Іван Криця-Надбужанський. Перемишль — Львів 1933. Ст. 95.

Книжка присвячена „Українській молоді, яка шанує державотворчі традиції предків... і не починає історії України від свого покоління“.

По світовій війні та по програній нашій війні з большевиками і Поляками багатий досвід і рефлексії покликали в нас до життя нову (для нас) галузь літератури, яка розробляє державно-творчу ідеологію. Найбільші заслуги здобув тут бл. п. В. Липинський.

І ці „Листи“ Криц-Нідбужанського належать до тієї категорії літератури. Вони пропагують консервативне, монархістичне становище — з великою життєвою мудрістю. Автор підбрав дуже вдячну форму, наче вибрані історичні особи (як князі Ігор, Святослав, Святополк, Богдан Хмельницький, Симон Пеглюра і ін.) на основі своїх успіхів і промахів повчали нинішнього „Правителя України“, як йому володіти, що робити, що оминати, щоби все виходило на добро Україні. Таких листів є XIV.

Так н. пр. сказано в тих „Листах“ про духовенство: „Шануй духовенство, дбай про високий рівень його освіти й моральності і умій, коли є необхідна потреба, використати його авторитет і вплив для державних цілей. Підтримуючи духовенство матеріально, ніколи не вимагай від нього послуг, які принижують гідність духовного пастиря і обертають його із служителя вівгаря і проповідника моралі в незручного і кепського урядовця (стр. 8). З таких мудрих, переважно на історичних прикладах основаних рад складається ціла книжка. Є тут ради щодо двірського життя, кари смерті, цивільних і військових дорадників, щодо лібералізму, революції і т. ін. Про еволюцію і революцію: „Висока моральність, сила духа і волі, еволюція — це залізо-бетон у будові національного і державного життя. А революція — це ярке горіння соломки, дерева, фарб і горючих мінералів. Після того горіння залишається попіл, згарища і великий чад“.

Книжку можемо поручити парохіяльним бібліотекам як дуже придатний засіб до боротьби з різними нинішніми розкладовими громадянськими напрямками. *о. Г. К.*

„**Sprawy Narodowościowe,**“ *czasopismo poświęcone badaniu spraw narodowościowych.* (ч. 4—5, Річн. VI). Видавництво „Instytutu Badań Spraw Narodowościowych“ в Варшаві. Ст. 240, 8°. Ціна подвійного зошита 8 зол.

Зміст числа: 1. *Dr. Alfons Krysiński.* Ludność polska a mniejszość w Polsce w świetle spisów ludności 1921 i 1931. 2. *Dr. Stan. Orsini Rosenberg:* Procesy rozkładowe w grupach etnicznych nieorganizowanych. 3. *Inż. L. Babicki:* Zarys historyczny kolonizacji Żydów w Rosji przedwojennej ze szczególnym uwzględnieniem b. gubernij zachodnich, wchodzących obecnie w skład Państwa Polskiego. *Хроніка:* Мniejszości narodowe w Polsce. — Kwestje narodowościowe poza Polską. — Sprawy mniejszościowe na terenie międzynarodo-

wym. — Z Instytutu Badań Spraw Narodowościowych.
Рецензії.

В першій статті автор переводить докладну аналізу відомих досі вислідів загального перепису в Польщі в 1931 році, порівнює його з переписом в 1921 р., дає цілу низку коментарів, якими намагається в'яснити зміни, які зайшли в часі між обома переписами.

Слідуюча стаття обговорює „розкладові процеси в етнічних незорганізованих групах.“ Автор ясує спершу складові елементи народу і переводить аналізу процесу його упадання, що потягає за собою розклад цілої етнічної групи.

Третя стаття це цікавий і монографічно опрацьований причинок до історії жидівської кольтонізації в б. Росії, головнож в тих її губерніях, які увійшли в склад польської держави.

В хроніці обговорені національні справи підчас парламентарних дискусій над реформою шкільництва, при чому поданий текст нового закону про устрій шкільництва. Окремі уступи присвячені справам українським, білоруським, російським, литовським, німецьким і жидівським, в часі між липнем-вереснем 1932.

В окремім відділі хроніки обговорені національні питання поза границями польської републики, як ось: діяльність Інституту Заграничної Німеччини в Штутгарті; литовсько-німецький спір в Кляйпеді перед трибуналом в Газі; закон про устрій меншинного шкільництва на Лотві і ін.

Обговорені теж справи національних меншостей на міжнароднім терені, як ось на нарадах міжпарламентарної Унії, VIII Конгресу Національних Меншин у Відні, а вкінці підготовча конференція Жидівського Світового Конгресу.

Низку статей і відділ хроніки замикають рецензії.

Згаданий черговий зшиток можна набути у всіх книгарнях і в адміністрації часопису, Варшава, вул. Новий Світ 21.

Зразковий душпастир

В 1 річницю смерти о. Николая Стисловського, пароха Девятник і Стрілиського декана.

На переломі років 1931/32 помер один з найкрасших представників нашого духовенства — о. Николай Стисловський, довголітний парох Девятник і Стрілиський декан. Це одна з маркантніших постатей священників-громадян Галицької Землі під сучасну пору.

Прийшов на світ в селянській сімї 17.XII. 1868 р. в Фирліві, рогатинського повіту. Як богато інших, йому подібних,

скінчив майже виключно своїми власними силами тернопільську гімназію та після студій на теологічному факультеті віденського університету став в 1894 році священиком. Займав душпастирські посади в Годові (адміністрацію), в Роздолі (сотрудник і катихит), а вкінці дістав парохію Девятники, де працював повних 30 літ і де й зложив свої кости на вічний спочинок. Був також стріліським деканом.

Отсе кілька сухих дат, звичайних у кожної людини, а скільки життя у рямцях цих сухих дат містилося, життя, кипучого заєдно молодечим ідеалізмом, непосидючістю, готовістю в кожній хвилині стати на проу з усяким ворогом святої справи, Божої чи національної, а над усе життя, повного невсипучої, жертвенної праці, змалку аж до гробової дошки!

Покійний о. Николай це зразок правдивого душпастиря і ревного громадянського діяча, котрий і один і другий обов'язок, вложений на Його рамена Провидінням, сповняв совісно і вірно, з повним самовідреченням, через ціле життя аж до смерти.

Як душпастир працював ревно на однім місці через 30 літ, а вислідом його ревної, жертвенної праці — високий релігійно-моральний рівень та активність на церковно-релігійному полі Його парохіян, прекрасні храми Божі, Ним побудовані, та загалом та виразна християнсько-католицька атмосфера, яка огортає кожного, кому довелося хоч раз побувати в парохії Покійного. Був не лиш ревним душпастирем, але й не менше ревним деканом. Попри свою так сказатиб офіціальну деканську працю Покійний в останніх роках свого життя, коли сельробівська агітація старалася захитати релігійно-моральним життям нашого села, ішов наче апостол, з палицею в руках, в загрожені села, щоби рятувати людські душі.

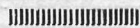
Попри свою душпастирську працю Покійний не менше ревно й успішно працював на ниві громадській. Його жива культурно-освітня й економічна діяльність позначувалася в заснуванні і веденні читалень „Просвіти“, церковних крамниць, кружків „Сільського Господаря“, кооператив тощо. Окрема згадка належиться Йому за Його національно-політичну працю не тільки серед своїх парохіян, але й по інших селах Його округи, а над усе Його смілива й вперта боротьба за права української мови, так за часів австрійських, як також за теперішніх, польських. Ця боротьба коштувала Покійного багато нервів і здоров'я, потягала за собою також багато грошевих витрат, кари, а навіть і в'язницю, однак це все Його не могло зломати і Він, твердий і незломний, як криця, коли ходило о права рідної мови, не уступав ніколи, та багато того, о що боровся, осягнув не лиш для Себе, але й для цілого народу. Його

геройська постава відвернула неодно лихо від парохії й парохіян в часі воєнної заверухи.

По війні не змінив Покійний свого становища щодо прав української мови ні трохи, в наслідок чого польська адміністраційна влада виступила проти Нього з болючими репресіями, відбираючи Йому на рр. 1924—1926 метрики і пенсію — однак зломити Його не змогла.

Покійний був людиною сильною волі й характеру. Глибоко-побожний, аж богомільний, в приватнім життю майже аскет. Був вирозумілий для других, їхніх недотач, а навіть блудів, а за те до себе ставив у всім найвисші вимоги. Хоч своєю працею, душпастирською і національною перевисшав багатьох, ніколи з цього приводу не виносився понад других, а був все покірний і скромний, все для других услужний.

З Покійником зійшла в могилу небуденна людина та зразковий душпастир і громадянин. — В. Й. П.!

Всячина

Проголошення Святого Року. В навечеря Різдва Христового виголосив св. Отець Пій XI — в присутности кардиналів, представників єпископату, губернатора і висших урядників Ватикану — незвичайно знаменну промову. В ній вказав він на терпіння, що їх переносить Церква і вірні в Іспанії, Мексиці і на Радянщині, згадав про непорозуміння і брак довіря між народами і правительствами, що тільки ще більше продовжує і поглиблює економічну кризу. Згадав св. Отець і ясні моменти минулого року, до яких треба зачислити в першу чергу тріумфальний евхаристійний конгрес в Дабліні, далі постійний ріст місій, Католи. Акції і приклади геройської віри єпископів, священників і вірних у згаданих краях. При помочі радія зложив папа єпископатови, духовенству, монахам і монахиням, місіонарям, вірним, неофітам і катихуменам цілого катол. світу побажання обильних ласк Божих. Після того св. Отець вказав на те, що згідно з загальною традицією 1933 рік є 1900-літною річницею діла Відкуплення, а одночасно річницею установлення Пресв. Тайни Евхаристії на Тайній вечері, уділення Апостолам священничої влади, Страстей, Розп'яття і Смерти Ісуса Христа, віддання цілого людства в опіку Пресв. Діви як Матері, Воскресення Христового, установлення св. Тайни покаяння, примату Петра, Вознесення, Зіслання Св. Духа і перших початків праці Апостолів. Вправді наука не може категорично ствердити, чи рік 1933 є якраз річницею сих подій, однак за цим промовляє ще найбільша правдоподібність. Тому то й папа взиває всіх християн до святкування в сім році великого ювілею смерті Христової

і цілої низки подій, звязаних нею. Ніодин з ювілеїв не може бути величавіший, над сей, жадне свято торжественніше. Непевність дати не дає достаточної причини до занехання свята.

Ювілей має тревати цілий рік: зачинається 2. квітня 1933, т. є в п'яту неділю великого посту, а скінчиться 2. квітня 1934 і має він стати ювілеєм морального відродження, так дуже потрібного нині, в часах відновлення поганства і погоні за грошем.

В неділю 15. січня 1933 в соборі св. Петра відбулося торжественне проголошення Святого Року. Св. Отець велів підчас торжества відчитати буллу, що проголошує Святий Рік. В часі відчитування булли дзвонили дзвони у всіх римських церквах через чверть години. Проголошення Святого Року викликало в цілім католицькім світі великий ентузіязм.

Ювілей Шашкевича. Як уже згадано на іншій місці, на 1933 рік припадає 40-ліття перенесення тлінних останків Маркіяна Шашкевича з Новосілок до Львова. Одночасно це і 100-ліття відродженської національної праці, яку Шашкевич започаткував серед питомців львівського Духовної Семинарії. Такий важний і то подвійний Шашкевичівський ювілей не може проминути серед нашого громадянства без належного відгомону. Обі річниці слід обійти гідно святочними, всенародніми обходами. Ініціатива до тих обходів вийшла від ректора Духовної Семинарії, о. дра Сліпого, себто від проводу тієї установи, в якій Шашкевич ставляв перші кроки у своїй благословенній праці. Створено вже навіть ширший і виконавчий комітети, що мають зайнятися влаштуванням наміченого ювілейного свята, що повинно відбутися в червні 1933. Свято має мати всенародній характер, в якому возьмуть участь найширші маси народу. Буде воно складатися з двох частей. Перша частина буде чисто церковна: богослуження, збірна процесія зі всіх львівських церков на могилу Шашкевича, відповідна проповідь. Друга частина відбудеться на площі „Сокола-Батька“ і складатиметься з промови, масових хорових продукцій та руханкових вправ. Як тревала памятка ювілеїв має вийти спеціально видана книжка.

Свято укр. католицької молоді. У звязку із проголошенням Святим Роком, що зачинається 2. IV 1933, має відбутися у Львові в днях 6 і 7. травня ц. р. свято української католицької молоді під кличем „Українська молодь Христови!“ Буде це велика релігійна, а одночасно і національна маніфестація української молоді усіх суспільних верств, маніфестація релігійних почувань і вірности Христови. До організації свята приступили всі три наші епархії, а це дає запоруку, що свято відбудеться дійсно величаво. Патрує святови Католицька Акція. Вибрано вже організаційний комітет та ведеться жвава підготовка свята. До цієї переважної справи ще повернемо.

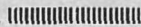
Св. Софія в Царгороді. Відкривання мозаїк у св. Софії доходить вже до кінця. Сама церква вже зовсім не виглядає на джамію. Вона заблистіла своєю давною славою і красою христ. храмів. Між Турками борються дві думки: одні є за тим, щоби св. Софію перетворити в музей византійської культури, щоби старовина притягала чужинців — відвідувачів до Царгороду; другі домагаються, щоби застановити дальше відкривання мозаїк, бо ікони противні магометанізмови.

Каяння жидів. Єрусалимський церковний часопис „Новий Сіон“ доносить, що многі америк. жиди домагаються, щоби скликати до Єрусалиму конференцію рабівнів з цілого світа для поновного розгляду засудження Ісуса Христа. У тім домаганню має бути сказано: „Вже час, щоби зі совісти жидів скинути пляму, та щоби ми зєдинені з християнським світом, поклонилися, як сказав жид Albin Valabregue, одному правдивому Богу“. Така тенденція між жидами жевріє від довшого часу, та не знати, чи переможе історичні упередження.

Болгарія в боротьбі проти своїх комуністів. На празник Воведення м. р. Церква і школа в Болгарії разом повели „ударну кампанію“ проти домашнього комунізму. Кампанія, як доносять часописи, удалася. В той день по всіх церквах були проповіді проти комунізму, по школах та театрах реферати і концерти. Ще в тижні перед Воведенням виголошено в самій Софії 24 реферати на різні теми в 55 льокалях. Св. Синод роздав народови кільканадцять тисяч брошур „Проміні правди“, а софійська митрополія кільканадцять тисяч брошури „Православне христ. дитя“. Товариство священиків роздало між школярів народних шкіл 250.000 хрестиків і 50 000 брошур „Чому ми під Христовим прапором“, на що видало зі своїх пожертв 85.000 левів. Одначе й комуністи не дармували, але по цілій державі розкинули свої летючки, а мури одної церкви помалювали на червоно.

Ювілей унійного діяча. Минулий рік був ювілейним роком 25-літної діяльності римо-католицького священика, о. прал. Неймака, що положив на полі унійної діяльності в бувшій російській імперії, а радше на українських землях тієї держави великі заслуги. О. прал. Неймак, по скінченню в Римі своїх теологічних студій, працював через кільканадцять літ в Житомирі на Волині на становищі професора тамошніх гімназій, займаючи при тому й інші духовні посади. В Житомири, як тодішнім осередку Волині, розвинув о. Неймак дуже інтензивну діяльність на користь Унії, основуучи такі самі численні організації в інших місцевостях України, як от в Києві, Бердичеві, Катеринославі, Одесі, Чернигові, Курску, Харкові і Ялті на Кримі. Одночасно,

маючи великий письменницький талант, в парі з глибокою теологічно-правничою освітою, зачав поміщувати в російських часописах (Вольнская Почта, Послѣдныя Новости, Киевская Мысль, Вѣстникъ иностранной литературы) свої наукові праці, в яких з одного боку виказує догматичні блуди в незєдиненій Церкві, а з другого конечність зєдинення російського православія з католицькою Церквою в грецько-словянськїм обряді. В часі большевицької інвазії (1918 р.) удався на місійну працю до 8-тисячної парохії в Махнівці коло Бердичева, де, продовжуючи з неслабнучим запалом і на велику скалю унійну акцію, межі іншими справді геройськими вчинками доконав того, що з нараженням власного життя вирятував з Бердичівської черезвычайки двадцять кількох греко-католиків Галичан. Працював теж в Ямполі, де в осени 1921 року трибунал черезвычайки засудив його на смерть, від якої врятувався він утечею через глибокий став, сидячи в воді майже цілу ніч. Прибувши до Польщі, став професором лицю в Кремянці, а відтак ректором і професором канонічного права латинської Духовн. Семинарії в Луцьку, де працював через 4 роки. З цього становища уступив і став парохом в Кремянці, але скоро потім мусів покинути і ту посаду і замешкав біля Столпців близько польсько-большевицької границі. О. прел. Неймак у відношенню до нас Українців і греко-католиків це справжній білий крук серед польського духовенства. Серед нас виріс, з нами зжився, тому нас рєзуме і співчуває з нами. Дай Боже таких Отців як найбільше!

Бібліографія.

Добрий Пастир. Часопис присвячений церковним і богословським справам. Р. II. ч. 4. 1932. Станиславів—Перемишль. Зміст: о. Т. Галущинський ЧСВВ: Апостольські покликання в євангеліях; о. Он. Орський: Капіталізм і марксизм у світлі Енцикліки Пія XI „Quadragesimo anno“; о. Ізид. Луб ЧСВВ: Значіння Замойського Собору в історії унії. *На вибрані теми:* Основи большевизму та методи його боротьби з релігією; Схід і Рим у V. стол. Церковний огляд. З нашого церковного і релігійного життя. Вісти з католицького світа. Нові книжки і видання. Книжки і часописи, надіслані до Редакції.

Wschód. Ilustrowany kwartalnik poświęcony sprawom Wschodu. R. III. Nr. 1—2 і 3—4 1932, Warszawa.

Katolu Dzeive, religiozi — sabidriskajs ilustretajs mēnēšroksts. VIII. goda gojums. № 1 і 2, Janvaris і Februars 1933, Rēiga—Latvija, по 40 ст., 8°.

Наш Приятель. Р. XII. ч. 5. Січень 1933., Львів, 16 ст., 8°. Видає Марійське Т-во Молоді у Львові, п. скр. 108.

Кооперативна Республіка. Львів, січень 1933, річник VI. Зміст: На окраю днів. — А. Ж.: Населення на українських землях в Польщі після переписів 1921 і 1931 рр. — Ш. Жід: З історії кооперативної думки. — Ю. Павликовський: Нарис розвитку укр. молочарської кооперації в Галичині. — В. Тотоміанц: Де я став кооператором. — З життя української кооперації. — Вайно Таннер: Кооперація Фінляндії. — Господарська хроніка. — В. Левинський: Поляки під Прусією.

„Відродження“ — ілюстрований орган українського протіаькогольного і протинікотинного руху. Р. VI. ч. 1, січень 1933. Львів, 16 ст., 8°.

„Благовѣстникъ“ — духовна газета для підкарпатських Русинівъ. Р. XIII. ч. 1. Януаръ 1933. Ужгород 16 ст., 8°. видають ОО. Василяни в Ужгороді. Ч. С. Р.

„Дяківські Відомости“ — орган Т-ва Взаїмної Допомоги Дяків у Львові. Р. IX. ч. 1, січень 1933, Львів, 16 ст., 8°.

Kraljestvo Vožje — орган Апостольства св. Кирила і Методія і Братовщини (in Bratovščine). Р. VII, ч. 1, січень 1933, Любляна, 16 ст., 8°.

Przegląd katolicki. Pismo tygodniowe poświęcone sprawom religijnym, kulturalnym i społecznym. R. 71. Nr. 1, 2, 3 i 4 1933, Warszawa, по 16 ст., 4°.

Гласник. Служебни лист Српске Православне Патријаршије. Година (Р.) XIV. Број (ч.) 1, 2, 1933, Сремски Карловци (Югославія), по 16 ст., 4°.

„За Соборність“. Неперіодичний орган Т-ва ім. Петра Могили. Ч. 5. 1933, Луцьк, 36 ст., 8°. Зміст: Лірник: У Різдва у Ніч. У Святий вечір. Сьвящч. А. Коуш: Зара хресьціянства. Місіонер: Місійне значіння колядок. І. В.: Між Римом та Москвою. П.-о. М. С.: Пастирь та село. Д. Г. Д.: Де що про наближення пастирів до пастви. Сredo: Церковні парадокси. В.: Бібліографічні замітки. Літопис життя Т-ва ім. п. Петра Могили.

Къ Соєдиненію. Русскій релігіозный журналъ. Годъ II. № 1. Январь 1933 г. Вильно, 24 ст., 8°.

Да Злучэньня! Беларуская рэлігійная часопісь. Год II. № 1. Студзень 1933 г. Альбэртын, 16 ст. 8°.

Воскресное Чтеніе. Еженедѣльный церковно-народный иллюстрированный журналъ. Годъ X. № 1, 2, 3 i 4 1933, Варшава, 16 ст., 4°.

Bogoslovni Vestnik — тримісячник, izdaja Bogoslovna Akademija. Leto XIII, zvezek I-II 1933, Ljubljana, 120 ст., 8°.

Buletyn Polsko-Ukraiński. Miesięcznik R. I-II, № 2, listopad-grudzień — 1932, styczeń — 1933 г., Warszawa, 64 ст., 8°. Зміст: (Wstępne słowo od redakcji). O drogi porozumie-

nia — Leon Wasilewski. Na tematy kulturalno-historyczne — Jakób Stojan. Sprawa o Sobotów — Konstanty Symonolewicz. W związku z rocznicą Mazepy. Na tematy literackie (wiersze P. Tuczyny i M. Rylskiego). Z pamiętnika — Jan Mioduszewski. Nowy okres walki narodowościowej w USSR — Dr. Mikołaj Kowalewski. Na tle Gródka Jagiellońskiego — Wł. Bączkowski. Bez tytułu — R. Simko. Gródek Jagielloński — Józef Iskierka. 16.XII. 1922 i 8.II. 1932 r. — A. Kochnowski. Miscellanea. Głosy prasy. Recenzje. Bibliografia.

Chryscijanskaja Dumka. Bielaruśkaja katolickaja časopiś. Hod VI. Nr. 1, 1933, Wilnia, 8 st., 4°.

Рідна Мова. Науково - Популярний Місячник. Видає проф. Др. Іван Огієнко. Р. І. ч. 1. Січень 1933, Варшава, 1 аркуш, 8°. — Зміст: Від Редакції. Др. А. Чайковський: В справі нашої письменницької мови. Проф. Др. Іван Огієнко: Давальний учасництва. В. Островський: Знання мови необхідне кожному. Проф. Ів. Огієнко: Москалізм в українській мові: І. Давніше, а не раніше. Яр. Мандюкова: Притча про самоцвіт. Ів. Огієнко і Юра Шкрумеляк: Замітки про окремі слова. Проф. Ів. Огієнко: Словник правничої мови. Його ж: Правописні замітки. Дід Огій: Граматика Малої Лесі. І. Огієнко: Мова наших видань. Його ж і Др. Вол. Вингородський: Говори української мови. Його ж: Відповідь на запитання наших читачів. Мгр. І. Коровицький: Огляд нових праць для вивчення української мови. До прихильників Рідної Мови. „Гуртки Плекання Рідної Мови“. Ріжне. — Ціна примірника 50 гр., річно 6 зл. — Адреса: Warszawa, ul. Stalowa 25 m. 10.

Przegląd Powszechny — miesięcznik poświęcony sprawom religijnym, kulturalnym i społecznym. R. L., t. 197., Nr. 589. styczeń 1933, Kraków. Зміст: Jan Rostworowski: Polska Wyspiańskiego. Jan Wortman: U dna zagadnień ekonomicznych. Wł. Tomkiewicz: Zasięg kolonizacji polskiej no ziemiach ruskich. Janusz Pajewski: Turcja wobec elekcji Walezego. Zofja Starowieyska-Morstinowa: Jakób Riviere. Przegląd piśmiennictwa (J. E. Jałbrzykowski, Nowakowski, Strug, Kruczkowski, Meissner, Poker, Giertych i inni). J. Urban: Sprawy Kościoła: Świąteczne życzenia i podarunek Ojca św. — Bojączki prasy katolickiej w Polsce. M. J. Ziomek: Kronika gospodarza. Antoni Waśkowski: Uroczystości ku czci Stanisława Wyspiańskiego. H. Kownacka: Kongres Międzynarodowej Federacji Stowarzyszeń Nauczycieli Szkół Średnich.

Ateneum Kapłańskie — miesięcznik. R. 19. T. 31. zes. 1, Styczeń 1933 r. Włocławek — Seminarjum Duchowne, 104 st., 8°.

Печатається за дозволом Митрополичого Ординаріату у Львові
Власник: Львівська гр.-кат. АЕпархія
Відповідальний редактор: о. Петро Хомин

ЦЕРКВИ КУПУЮТЬ СВІТЛО

лише у своїй фабриці свічок

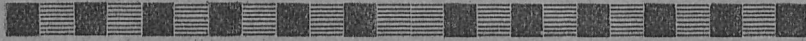
Інж. К. Котецький і С-ка

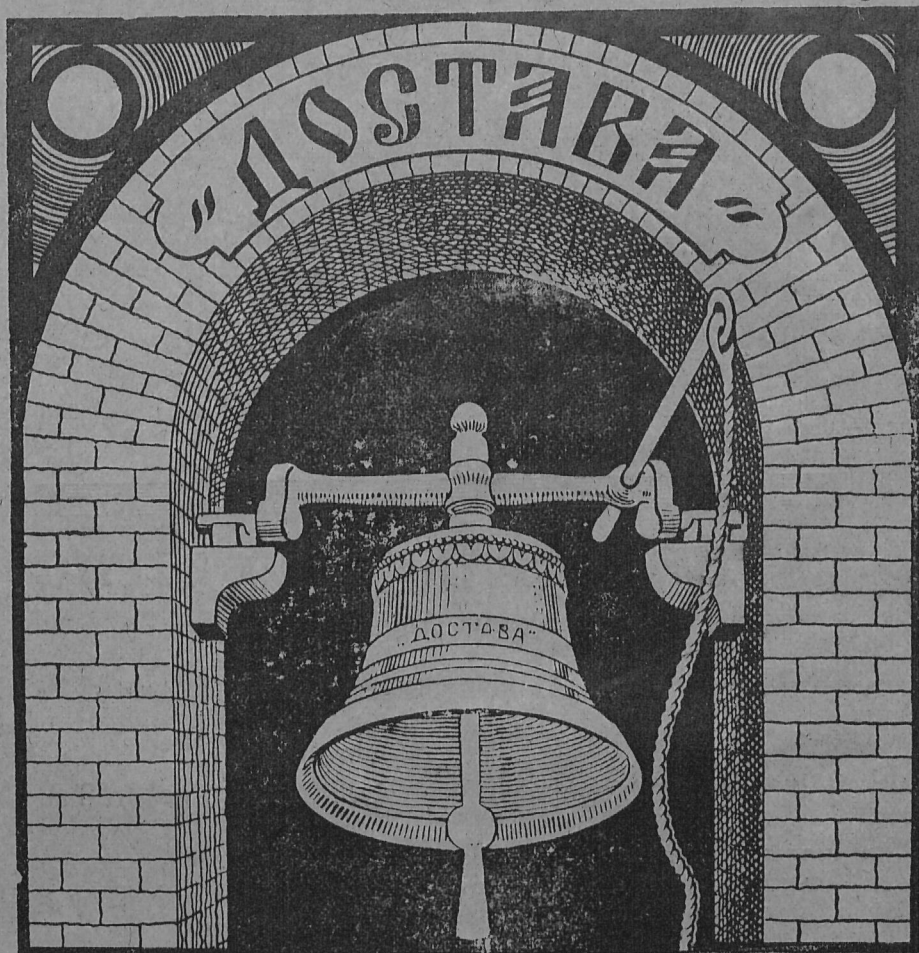
Спілька з обмеженою поручкою

ЛЬВІВ 15, вул. Окружна (Бічна Кульпарківська) 108 А.

Численні признання за добірний товар. Дипльом господарської вистави в Копичинцях. Світло наше світить ясно, горить довго і визначається великою твердістю.

Жадайте цінників.

**НАЙЛІПШІ ДЗВОНИ І ВСІ ЦЕРКОВНІ ПРЕДМЕТИ
в найбільшій виборі і найдешевше продає
одинок українська кооператива**

„ДОСТАВА”

В СВОЇХ СКЛАДАХ: ЛЬВІВ, УЛ. РУСЬКА Ч. 20.

Перемишль, Костюшкі ч. 5. Тернопіль, вул. Пилсудського ч. 6.

Направляє старі ризи, позолочує чаші і пр., бере на себе малювання церков, виготовлення іконостасів і ручить за солідне і стилеве виконання по приписам обряду. Письменно за цінами звертатися до Дирекції: Львів, Домініканська 11, 1 п. Звертаємо увагу Всч. Духовенству, що всі прочі фірми з церковними річами є або у ворожих нам руках, або є приватними підприємствами, а „ДОСТАВА” є одинокою кооперативою, де членами є три наші Архієреї, многи священики і церкви.

З сих причин заслуговує на повне довіря і попєртя.

Н И В А

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2 $\frac{1}{2}$ арк.
з проповідничим додатком
— в 1 арк. до кожного числа —

Передплата вносить 15 зл. річно,
півріч. 7.50 зл., чвертьрічно 3.75 зл.
— для Америки 3 долари річно —

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Чекове конто: 151.092

З М І С Т:

	стор.
Молодь Христови	41—44
<i>о. П. Жевуський:</i>	
Голос Св. Отця про енцикліку „ <i>Requies in pace</i> “	44—50
<i>Рауль Плі Т. І.:</i>	
Праця Апостола — званням	50—55
<i>о. В. К.:</i>	
Про парохіяльні сади	56—60
<i>о. Др. Г. Костельник:</i>	
Генеза жіночого й мужеського полу	60—63
<i>о. Т. Цегельський і о. Й. Ганкевич:</i>	
Дещо зі священничої традиції	63—68
<i>о. Т. Богачевський і о. Н. С.:</i>	
Хто був основником Згромадженя СС. Службниць?	69—71
З життя духовенства	72—74
Нові книжки	75—77
Всячина	77—88

**ДО П.Т. ПІСЛЯПЛАТНИКІВ
„НИВИ“!**

**Просимо вплачувати перед-
плату на рік 1933, рівночасно
вирівнюючи залежність за рік
1932.**

АДМІНІСТРАЦІЯ.

**П
Р
О
П
О
В
І
Д
И**

**В Адміністрації
„НИВИ“
Львів, Коперника 36.
можна набути
брошуровані річники
ПРОПОВІДЕЙ
друкованих як додаток до
„Ниви“ за р. 1930, 1931 і 1932
по ціні зол. 3.—
з поштовою пересилкою.**

**П
Р
О
П
О
В
І
Д
И**

Н И В А

Часопис присвячений церковним і суспільним справам.

Виходить раз у місяць в 2½ арк.
з проповідничим додатком
— в 1 арк. до кожного числа —

Передплата вносить 15 зл. річно,
півріч. 7·50 зл., чвертьрічно 3·75 зл.
— для Америки 3 долари річно —

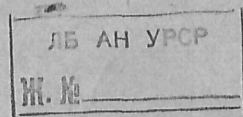
Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Чековеkonto: 151.092

Молодь Христови!

Вслід за радісною вісткою про те, що Христовий Намісник проголосив на сей рік ювілейне святкування 1900-річниці відкуплення людського роду, довершеного Христом-Господом, — понісся по всіх просторах страдальної Галицької Землі неменше радісний клич, наче боеве гасло: Українська молодь Христови! Молодь, цвіт і надія народу, на службу Христови, під Його прапори, до бою за обнову нації!

Кличем цим зарядили наші духовні влади на день 6. і 7. травня ц. р. свято української католицької молоді, що має в нас започаткувати проголошений св. Отцем ювілей і що має, в дальшу чергу, віддати нашу молодь, а вслід за сим і цілий нарід на службу Христови.

Серед темних мряк, що стеляться нині над цілим нашим народом і закривають перед ним, в його історичнім поході, правдиві шляхи, серед тієї розгублености й дезорієнтації, яка зроджує передусім в горячих серцях ідейної молоді самочинні пошуканки тих шляхів, пошуканки, значені обильно її героїською кровю і терпіннями, серед тих нездорових випарів, в які вороги хочуть втягнути нашу молодь і затроїти її душу, клич: Молодь на службу Христови! — це ясний метеор, який повинен розігнати ті темні мряки, що повисли над нашою Батьківщиною, та вказати ясно і рішучо той шлях, на який повинна стати молодь і цілий нарід, коли хоче здійснити свої найвисші ідеали тут на землі й у вічності.

Наша молодь на роздоріжжю. Йде вона у своїй більшості такими шляхами, що їх дуже слабо або таки зовсім не освічують Христові ідеали і тому вона чим далі, тим щораз більше від Христа віддаляється.

Націоналістична молодь, до якої належить студентство і найбільш інтелігентна верства сільської та ремісничої молоді — це елемент ідейний, що горячо любить свій Рідний Край і готовий для нього на найбільші жертви — однак її ідеологія, тому що в її основу не лягла наука Христова, однобічна, неповна та стоїть в дечім у яскравій суперечности з відвічними законами Божими. Її треба конечно втягнути в орбіту христ. ідеології, в якій її висока ідейність та благородна енергія буде спрямована на правильні шляхи, що через Бога і його відвічні закони ведуть найпевніше до здійснення найвишого ідеалу нації на землі.

У цілковитій суперечности до неї стоїть молодь інтернаціональна, що захоплюється гаслами комуністичного матеріалізму. Ця молодь рекрутується головно із сіл, найбільш морально занедбаних і національно неосвідомлених. Відносно великий успіх комуністичних кличів серед тієї молоді дасться пояснити тим, що вона ніколи не рвалася до високого лету, що ніколи не жила глибшим духовим життям, а стрінувшись з якоюсь ідеєю, і то такою, котра найбільше відповідає її убогій на висшій аспірації душі, захоплюється нею всеціло, фанатично, та стає ширити свою нову „віру“ сміливо, а навіть терором серед свого оточення. Із зовні належно обучувана і знаменито організована, старається вона свому оточенню витиснути своє п'ятно, п'ятно безрелігійности, аморальности та повної негації усіх дотеперішніх цінностей і святощів. Її завдання — зруйнувати усі позитивні здобутки села, залишаючи на їх місці тільки ненависть, дим і чад. Ця частина молоді фактично перестала вже бути складовою частиною українського народу.

І цю молодь мусить конечно привести назад до Христа! У п'ятю її бідної душі мусить внести світло нових ідей та вивести її таким чином із того кошмарного крутіжю, в якому вона тратить усі свої духові цінности. Буде се тяжка праця, але як вона буде вестися для Христа, то Христос певно дасть нам поміч у наших важких змаганнях. І хоч не всі і не відразу вернуть на правдиву дорогу, та вже половина праці буде зроблена, якщо ми зуміємо зупинити їх розмах та ослабити їх впливи і загально зльокалізувати недугу.

Клич — Українська молодь Христови! — повинні ми зреалізувати передусім серед третьої групи молоді, найбільшої, але найслабшої, бо незорганізованої. До цієї групи належить наша віруюча, сільська і міська молодь, яка одначе ідейно ще не оформлена ясно, а організаційно не згуртована. Під ідейним, інтелектуальним чи моральним оглядом

стоїть вона далеко вище, чим молодь інтернаціональна, однак супроти неї держиться в тіни, а навіть дає себе маленькій нераз горстці тероризувати. Причиною цього є згаданий вже брак яснішого ідеологічного оформлення, брак організації, недостача боєвих гасел. А брак того всего не дає змоги сій групі молоді грати у своїм середовищі таку роль, яка їй слушно належиться.

У цій групі гасло — Молодь Христови! — ізв'язана з ним наша праця мають найбільші вигляди на успіх, бо вона наче та незасіяна рілля, що криє під своєю верхньою оболлюкою велику родючість і велику потенціяльну силу; треба її тільки збудити і зрушити та засіяти благородним зерном.

І тому клич — Українська молодь Христови! — прийшов саме в пору. Український нарід потребує конечно духової обнови, опертої на жерелі вічної правди, на Христовій науці. А молодь має започаткувати те духове відродження. Кроком вперед на шляху того, на велику скалю закросеного пляну має стати згадане свято молоді. Це буде перший голосний вияв відданости Христови, перший цього роду акт прилюдного богочитання, перша публична маніфестація католицьких переконань нашої молоді. А одночасно це буде перший крок до закривізування нашої, по християнськи думуючої молоді, перша підвалина під її організацію, перший наступ за здобуття Христови належного місця у нашій суспільности. Бо свято української молоді не сміє обмежитися тільки до святочного виступу, не сміє лиш солом'яним огнем спалахнути!

Щож до нашої ролі, то ми, священики, виступаємо тут як чинник рішаючий. Кинений клич мусимо зреалізувати ми. Мусимо подбати на місцях не лиш про те, щоби заряджене свято молоді випало як найкрасше і найвеличавіше, до чого ми зрештою зобов'язані розпорядками нашої духовної власти, але ми відтак, по скінчених святочних днях, мусимо взятися щиро і ревно за важку працю — згуртувати нашу молодь під Христовими прапорами, зробити з неї свідому, карну, ов'яну найвисшими ідеалами армію, що має стати нам до помочі у нашій праці над духовою обною народу. Нашим союзником і нашими помічниками у сій праці буде четверта група нашої молоді, яка вже зорганізована на християнсько-католицькій плятформі (нпр. студ. Тов. „Обнова“, Мар. Дружини й ін.) і під Христовими прапорами розвиває, одинока зпоміж усеї нашої молоді, найбільш творчу працю.

Тому негайно до праці! Всі наші вороги зорганізовані, всі належно озброєні, всі — головно на сім відтинку нашого національного життя — завзято наступають на нас, а ми або спимо, або дримаємо та дозволяємо, щоби на повірених

нашій праці ланах пшениці сходив, щораз густіше, засіяний ворогами кукіль.

Христос наша сила! Він нам допоможе! А наші прапори із Христовими знаками, які колись вели Константина віщують ту перемогу і нам писаним на них. *Тобѣф віха!*

Редакція

Голос Св. Отця про енцикліку „*Regum novarum*“

(Докінчення)

Передовсім мушу перепросити Всечеснішого Читача моєї праці, що я так довго задержався із закінченням цієї статті. Річ у цьому, що дуже часті та ріжнманітні подорожі та обставини, несприятливі писанню, а врешті неможливість возитися всюди з придбаним матеріалом та підготованими нотатками справили, що я не міг працювати так, як хотів в предвидженому часі. Ті перепони є й причиною, що аж нині приступаю до закінчення статті в приспішеному темпі. Енцикліка „*Quadragesimo anno*“ давала б нагоду до величезної студії. А то тому, що коли Святіший Отець пише про суспільно-економічні справи, то, очевидно, так як ми се вже сказали, він обговорює їх з релігійного становища. А коли релігійне становище на загал, а вже з окрема справді християнська, католицька точка погляду, виявляється в справах, що на перший погляд можуть, після теперішніх плитких, децентралістичних під зглядом дослідження і досягнення правди, яка в Бозі одна, а в чоловічій розумі мусить стреміти до єдності засадничих понять, коли — кажу — при таких обставинах нинішнього механічного розграничення проблемів релігійна точка погляду торкається питань, що їх загал теперішніх людей уважає мабуть поза-релігійними, — то тоді доходимо до незвісних глибин і кожда нова думка потягає за собою тисячні застосування, а перед нашими очима показується превеликий шмат життя, широко зарисований круг звязків, причин і наслідків, ріжнманітного стосування одного і того самого принципу, багатство рефлексій, таке велике, що годі їх вичерпати.

Тому ця студія мала бути ширшою. Але з одного боку від хвилі, в якій я писав перші сторінки цієї аналізи, зібралася вже величава скількість менше чи більше обширних коментарів згаданій енцикліки. А з другої сторони вже мені слід кінчити цілу статтю. Тому не буде вона така обширна, як я цього хотів.

Ми остановилися над точкою корпоративності, можна би сказати — зерархізованої соборності суспільно-економічного життя, за якою заступається Святіший Отець.

Слід було би зазначити, що і тут торкаємося загальнішого принципу. По перше можна би сказати з тої нагоди, що від самих початків свого існування Церква Христова виявила таку велику, але не принагідну симпатію до корпоративності, що сама користувалася корпоративним римським правом, щоби в межах римської державності узаконити своє право до життя. Сходимо до катакомб, до цих „коллегії фунерарії“, що уможливили римській християнській общині посідати потрібні їй ґрунти, цвинтарі і місця сходин. Уможливили вони і римським цісарям, підчас перерв поміж переслідуваннями звернути церковне майно римським єпископам. Кажу: не принагідна симпатія, якась „affinitas naturalis“, якесь природне споріднення, яке справляло, що живе Тіло Христове, яким є Церква, могло придбати собі якусь правну личність, „personalitas“, якраз під поволокою римської корпоративної соборності. По друге, сама основа Церкви, як будова живих цеголок на живім камені, виражується в догмі „общення святих“. При цім, під назвою „святі“ слід розуміти не тільки святих у небі, але і душі померших і всіх живих і св. Хрещенням освячених християн на землі. Ми знаємо, що поміж всіми тими членами Христового Тіла заходить тісна звязь, община заслуг і молитов, кооперація, що є дійсною християнською, католицькою соборністю, в якій актуалізується церковна власть і церковне навчання, даючи їй живий обіг Христової крові. Хто не бачить, яка тут заходить анальоґія, яка звязь зі суспільною, економічною кооперацією. Під цим оглядом можна би сказати, що правдива Церква Христова є божественною кооперативою спасення. А якщо воно так є, то з одного боку кооперація є в людській природі Богом установленим правом, бо ласка не нищить природи, але природу пресупонує і царство благодати ще більше обґрунтовує нормальний, істинний біг людської природи, а з другого боку Церква Христова яко „Societas perfecta et eminenter perfecta“, яко повна суспільність і в повноті своєї досконала, мусить до явищ людського життя стосуватися яко „causa exemplaris“, яко причина, що справляє у всіх напрямках і на всіх ділянках те, що сама носить у своїм внутрі.

Треба було пригадати всі ті правди в наших часах, в часах розбиття життя, уведене в новітню цивілізацію через т. зв. ренесанс і реформацію, розбиття через механістичний індивідуалізм, механічну поєдинчу личність і матеріальну, поєдинчу самоуправу. В душевних справах не може бути виключности математичної одноти супроти метафізичної єдности буття. А прецінь справа праці і платні на-

лежить в першій мірі до душевних справ, бо є взаємовідношенням сил та енергії, які залежать від людських душ. По третє, кооперативна соборність християнського життя проявляється тим усім, що на Заході називається Літургією, а по нашому — обрядом. (Конечно треба підчеркнути цю правду, що наше слово обряд не відповідає латинському поняттю ритуал чи рубрики, але тому всьому, що на Заході називають літургічне життя. Противно, наше слово Літургія відповідає лише західному поняттю Служби Божої). Але досліджування тої квестії завело би нас за далеко, тому най вистарчить сказати, що можна у тих трьох точках замкнути три характеристичні прояви посвоячення поміж католицькою Церквою а суспільно-економічною корпорацією. Додаймо ще, що це посвоячення проявилось в множинстві численних монашх чинів католицької Церкви.

„Misterium fidei“, „ісполненіє віри“ Св. Духа, є центром літургічної кооперації в Церкві. Христос у архієрейській молитві при евхаристійнім престолі, виступає активно окружений всіми вірними. — „Пан-тократор“ — Христос Вседержитель це є основа й суспільно-економічного кооперативного ладу.

Коли Св. Отець каже в своїй енцикліці, що той, котрий платить, не є безмежним паном платні, яку дає, але що поміж наємником, чоловіком, чи радше людьми, що дають працю, а тими, що за ту працю дають платню, заходить звязь людських душ з відносними правами і обовязками обох сторін, то він тим самим каже, що поміж ними стоїть Христос, Христос пожива і спасення обох, який стається Христом-Царем обох. Це поняття Христа-Царя цілого людського ладу, також і суспільно-економічного, є таке природне Орієнтові, лише треба його застосувати. На нашій ділянці праці і платні воно значить, що праця, яку хтось приймає і за яку платить, не належить виключно до нього. Він не має над нею „*absolutum dominium*“. Ця власть належить до Богочоловіка, до Христа - Вседержителя і Всеуправителя, в яким здійснюється всяка кооперація.

Тому Церква Христова, повний висказ і здійснення цієї кооперації, має право сказати капіталови, що платити праці: „Праця, яку ти приймаєш, підлягає таким ріжноманітним сполукам загальної кооперації з її наслідками, що ти мусиш у платні, яку даєш в пропорціональній для тебе мірі, всі ті сполуки, якими ти навіть безвісно користуєшся, узгляднити. Заходить певне обмеження права виключної власності в поняттю, то значить заплаченню прийнятої праці. Ця праця не є мертвим, бездушним товаром, вона не є лише виконанням умови: Вона є живим обігом твоєї власної, Христової Крови. Платня після твоїх можливостей мусить бути примінена до цієї безконечної, хоч і в обмеженім чоловіці проявленої вар-

тости, від якої і ти залежиш. Вона є тоді справедливою і відповідає вседержительній власності Христа в загально-кооперативнім розділюванню дібр. Це є християнське протиставлення поняття кооперативного розділювання дібр поняттю чисто-матеріальному, нумеричному поділові дібр у соціалістів і спільного користування в комуністів. Протиставлення єдності буття виключно математично поділеній кількості матерії.

Те само каже Церква і посідачеві мертвого майна, т. зн. такого, що не продукує. Твоє право посідання є також обмежене, „*absolutum dominum*“ твоєї власності ти не маєш. Під скиптром Христа Всеуправителя майно твоє належить також і до цілої кооперації, яка є в Христі завязана, а яку вже бачимо і в чисто людських відносинах. Якщо ти справедливої часті свого майна не пускаєш в заміну за працю, себто в той обіг живої крові всіх, то мусиш його віддати на заспокоювання потреб інших, то зн. загалу, в тій мірі, в якій поодинокі сила інших для цих загальних потреб не може вистарчити. Ти маєш буцім зложені у себе численні частинці Христового Тіла і Крови, вони мусять йти в обіг зі своєї власної природи. Те саме каже Церква державам: Хоч ви і є нормальним висказом людської суспільності і на вас як таких лежить обов'язок перестерігати справедливу кооперацію під управою Христа-Царя; хоч до вас належить в значній і не виключній мірі давати підпору всім біднішим і слабшим, бо ціллю людської суспільності є життя для всіх і ви задля тої цілі існуєте і задля тої цілі маєте в розпорядженню значні спільні средства, однак ви не маєте „*absolutum dominum*“ ані над тою суспільністю, з якої походите і для якої існуєте, ані над середниками, які маєте, ані над жерелами тих середників. Божий і людський лад, який виражується в кооперації християнській, обмежує вашу владу посідання. Тому держава не має права накладати надмірних податків, таких, що не відповідають потребам і спроможності загалу, таких, що порушують душевну рівновагу праці і платні і з людей, відкуплених Христом, роблять невольників якоїсь позахристової влади. Тому несправедливим податкам вільно спротивитися.

По виявленню принципу кооперації, єдності буття, здійсненого Христом в людській суспільності, Св. Отець перейшов таким чином до проблеми обмежености всякого людського посідання супроти повноти права посідання, як влади, яка прислугує Христу-Цареві. Ця повнота заспокоює потреби кооперації і зберігає їх нормальне заспокоєння, бо „з повноти Христа всі ми взяли“. Здійснюється личність кооперації в личности Христа. Але най не кажуть, що такий порядок речей відноситься лише до християн. Христос

має право над всіма людьми. Царство благодати здійснюється в царстві людської природи і життя християн та голос Церкви є не тільки прикладом чи зовнішнім дорадником для нехристиян, але також воно перетворює всіх і відноситься до всіх, бо всі так чи інакше належать під Христову владу — під владу Божого Слова, в якому все було сотворене.

В третій частині енцикліки є прегарні уступи про тих усіх, що шукають дійсно суспільної справедливості, то зн. незвісного для них Бога, який проявляється в основах і проявах людської соборності, а зокрема у взаїмовідносинах платні і капіталу, то зн. в цій трагічній дійсності людської немочі, людської крові, людських змагань, а які все таки блудять у своїх думках. Про людей злої волі Св. Отець не хоче говорити, також і про тих, що вперто держаться фалшивої науки, повної ненависті для других. Але для тих, що блудять в добрій вірі — має тільки батьківські слова. — Як св. Павло в Атенах хоче їм об'явити того Бога, що його шукають. Вони, каже Св. Отець, є ближші нам, чим думають. Супроти них, так як супроти відлучених православних, треба керуватися любов'ю і цю любов'ю їм оказувати. Очевидно, що фалшиве — треба спростувати, але серед людей треба звертати увагу на те, що лучить, а не на те, що розділює, щоби й вони пізнали красоту тої єдності буття, яка проявляється в Христі і для суспільного життя, відкидаючи всі матеріалістичні упередження щодо механічного розділу дїбр і математичної справедливості.

Той благородний жест, з яким Св. Отець витягає руку до людей, що блудять у добрій вірі в суспільних питаннях, живо нам нагадує згаданий спосіб поступовання Пія XI супроти віруючих православних. Так тут, як і там, Папа звертає і приказує звертати увагу не на те, що ділить, але учить, що щире пошукування за правдою та життя тою частиною правди, що хтось її має, поперте любов'ю з нашої сторони — завсіди доведе до злуки з нами. Най мені вільно буде мимоходом висказати тут думку, що справа Унії має також величезний, соціально-характер. Вона цілком не є чужа соціальному питанню. Поперше сама вона, „per se et in se“ є родом суспільного питання в Церкві. Бо можна справді під деяким оглядом порівняти церковний роздор і його наслідки до того стану боротьби клас, до якого довело новітнє суспільне питання. Є в глибинах церковного роздору щораз більше нам відома боротьба культури, цивілізації, історичних напрямків та інтересів, стремління до гегемонії одних церковно-культурних верств над другими.

А це все діялось і ще, на превеликий жаль, до нині так часто діється на спільній — так з одного, як і другого боку куль-

турних окраїн-площині спротиву проти католицького ладу християнського життя і найвисшої його влади, якою є Апостольський Престол. — Колиб в сій справі, таксамо як і в суспільній, були заховані принципи та норми, так часто висказувані Апостольською Столицею, то той християнський лад церковного життя не був би ніколи, або не на так довго перевернений. — По друге справа Унії сягає своїми найглибшими коріннями і своїм дійсним еством до тієї проблеми єдності буття в Церкві, а через Церкву в цілім людстві, як це діється зі суспільним питанням. Без її полагодження навіть трудно добитися до християнської розв'язки суспільного питання, що також є основане на єрархічній єдності буття, „ібо всяко даяніє благо і всяк дар совершен свише єсть, сходяй от Тебе, Отця світов“, і дійсно нам є трудно, „Тобі славу і благодареніє і поклоненіє возсилати, Отцу і Сину і Св. Духу“ в християнським і суспільнім ладі, коли не вміємо як слід зрозуміти тих висших благ християнського ладу в церковнім життю. — По третє здійснення унійної думки і унійної програми Св. Отця змінило би обсяг думок і життя якраз тих країв, що найбільше під теперішній час прийняли до свого серця фалшиву науку про боротьбу кляс. З одного боку сталося історичним фактом, що сі нації, яких унійне питання дотичить в першу чергу, є тепер, можна отверто се сказати, майже виключно пролетарськими націями (так під оглядом загальної культури, національного майна, а також і особистого їх складу) супроти інших народів та держав Европи. А до того дуже часто і майже завжди соціяльне питання є сполучене з їх національним розвоєм, так що існує небезпека, що вони могли би стати націями у соціялістичний закрасці. З другого боку величезна колишня російська держава зістала своєю власною інтелігенцією зіпхнена в теперішнє нещастя якраз через соціялістичну розв'язку суспільного питання, якій ця інтелігенція, теоретично бодай, віддавна вже служила.

Думаю, що це не було би можливе, як би єрархічна єдність буття і католицький лад християнського життя були здійснені в російській Церкві. Ізза тих всіх причин, думаємо, що у студії над енциклікою „*Quadragesimo anno*“ слід було сказати слово і про унійне питання. Зрештою, і це є друга прегарна точка закінчення згаданої енцикліки, Св. Отець сам достаточо виразно лише, що нинішнє соціяльне питання та заострений його стан є лише наслідком морального питання, а саме, чи люди вернуть до християнської моралі, чи ні? Бз нінащо не придадуться найкращі економічні заходи, найліпші теорії, поміч держави, т. зв. зуспільне законодавство, якщо людські одиниці та людські групи, суспільні чи національні, будуть лише шукати, на перегони одна перед другою, найбільшого „*maximum*“ ужи-

Те саме з Ісаїєю: „Горе мені! Бо я тільки людина з нечистими устами!“ І Єгова очистив його уста горючим вуглем.

„Мойсеє, Мойсеє!“ закликав Господь з горючого корча, „іди, бо я посилаю тебе до Фараона, щоби він дозволив вийти з Єгипту дітям Ізраїля“.

І зараз знаходить жах на Мойсея: „Хто-ж я, щоби міг виступити перед Фараоном і сповнити Твій приказ?“ І Єгова додає йому відваги. Гідним уваги є факт, що два перші чуда, котрі вчинив Бог для Мойсея, в дійсності є не так на те, щоби прихилити нарід до Мойсея, як радше на те, щоби збудити в Мойсеєві віру у свої сили. Бо-ж і при переміні палиці в гадюку і при чуді з рукою, коли покриває її проказа, щоби стати знов чистою, Мойсей є самотнім свідком.

На загал мається вражіння, що між тим, чого можуть потребувати душі, а тим, що може зробити для них Апостол, є справді великанська безодня. І ту безодню спостерігаємо не сейчас на початку душпастирської праці, але щойно після довшого чи коротшого впливу часу.

А в часах проєктів — яких плянів не снували ми на будуче! Ми відчували таке безмежне змагання до чину для Бога; тоді рішались ми йти і наворотити цілі краї; у нашій фантазії представляли собі, що цілі маси слухають жадібно Божого слова; люди, яким вже остогидло слухати тільки пустих слів, які бажали тепер почути щось такого, що дійсно вирвало б їх з горя часу.

І було нам тоді не більше 16 літ. Вогняні слова Євангелії мерехтіли перед нашими очима наче лискавиці. І ми говорили собі: „Тепер хай поглянуть усі; я хочу бути оруддям. Христос — це Правда. Я хочу її голосити. Вони повірять мені!“

Коли-ж якийсь Пилат глумився: „А щож таке правда?“ — ми погорджували ним. То був певно тільки відокремлений голос, котрий хотів здавити крик його душі.

Главу, в котрій вибирають Вараву, а відкидають Христа, прочитували ми чимскорше — а може якраз з неї набрали б ми були нового розмаху. Нещасна маса улягла на мовам, кличам демагогів. Я замішаюся в товпу, піду в народ. А коли загал тих найбільшніх не схоче мене слухати, то бодай одиниці не встояться перед моїм завзяттям.

...Відтак прийшла хвиля, коли ми перший раз станули віч-на-віч з масою.

Але що-ж це за пожалування гідне сотворіння та велика маса, той народ.

Чого бажаш ти серед тих розхвильованих? Хосен і пристрасти — ось боги для них! Ти приготував собі проповідь і хочеш може нею боротися з кіновою рекламою,

хочеш розпочинати з нею змагання? Твоя маса вже не тягнеться і хвилиною пливе до ясно освітленої салі, щоби з насолодою впиватися отрутою.

А робітник, котрий потручує тебе знеможеним працею раням — чи ти знаєш, що він перед хвилиною прочитав у своєму часописі: „Геть з мікробами бога!... Зачиніть їхні буди — церкви, тим продавцям раю, що обманюють світ!..“ Міліони передплатників має той часопис. Вони хіба не дуже то хочуть слухати твоїх слів про вічне життя.

А те молоде дівча, котре позичило від своєї „досвідної“ приятельки „цікавий“ роман, що його тепер прямо проковтує, думаєш, що воно може хоче довідатися з тої книжки, як має сповняти шесту та дев'яту заповідь? Певно, що є такі, котрих охороняють від такого лиха дбайливі родичі, але скільки таких молодих людей упадає і ломиться на все життя! Вийди лише вечером на вулицю, а побачиш.

Всетаки — хіба-ж немає порядних? Певно, але приглянься їм раз докладніше, тим порядним!

Не беру тут під увагу справжніх християн, тих, котрі потішали Спасителя в Його скорбних хвилях на Голгофті. Що діється з тими другими? Є між ними такі, котрі сплять, і такі, котрі в той саме час торгуються за ціну крови. Коли-ж не так, то є такі, що з євангельськими правдами роблять „учені“ штуки, такі, котрі вибирають не одно з вісьмох блаженств, але своє власне; такі, що люблять хрест як музейний предмет або дорогоцінний клейнод; такі, котрі вдоволяються християнством без вифлеємської яскині та страшною для них Голгофти.

Ох, коби ми могли насильно і нагло перемінити гусениці в метеликів! Що було в силі допомогти тим душам — котрі сплять зимовим сном — слово про те друге, позаможильне життя! Коби хто розв'язав завдання: людям, котрі бачуть лише на кілька кроків, вказати на мету в безконечній далечині, а людям з середньою інтелігенцією розширити принайменше бажання, коли вже не змагання аж до безконечности. В ситих викликати благодатний апетит того, чого вони досі не знали. Одним словом — те земське, матеріальне життя маси, ту людську прозу перемінити в чудову, величню поезію, у „Слово“ про сотворіння, котрому годиться уподібнитися до Христа!

Щойно тоді відчувається, що слова „богами будете ви!“ тяжить на раменах людства, наче величезний тягар, а воно дуже мало, або й зовсім цього не видить; і бажалося би тоді самому двигати весь тягар. Бо-ж мається обов'язок в'яснити кожному охрещеному, що він повинен жити життям Божеської Природи; терпимо великі муки, коли глянемо, як вони живуть.. Боже! Чийм життям? Ми-ж знаємо,

що Бог „для всіх усім“ мусить бути, а бачимо, що Бог тільки для декотрих взагалі є чимсь, а для дуже многих таки цілком нічим.

Своєму приятелеви Монталебертови мав раз сказати Лякордер у хвилині великого довіря: „Як дуже безсильним є чоловік, коли йде про те, щоби вчинити щось для свого ближнього. З усього нашого горя це здається найбільше горе!“ Ми вже на це засуджені, щоби приглядатися, як ріки людей плывуть у порожнє, в ніщо, до пекла.

І в тому крутіжі лише звичайним голосом накликувати — справді, чи воно може до чогось довести?

А всетаки.

„Не можеш ти бути зорею на небі“, говориться в одній арабській приказці, „так будь світильником у хаті!“ Ми знаємо: коли забракне сильних рук до обслуги морської ліхтарні, що кидає океанови світло на далекі шляхи, тоді з помічю Бога вистануть лише немічні мязи дитини.

Мательот, вартівник морської ліхтарні Кердон на Бель Ісль, захорів тяжко 18. квітня 1911. р. Найблизша людська оселя віддалена 2 кілометри. Лише жінка і двоє малих діток було при ньому. Вкоротці стан так погіршується, що велика небезпека загрожує життю і жінка не може опустити нещасного Мательота. „Мамо!“ каже нараз один з хлопчиків, „ліхтарня не обертається!“

Слабий вартівник не всилі наставити автоматів. І тоді двох синків, один мав десять, другий сім літ, видрапалися на вежу і від 9 год. з вечера аж до 7 год. ранку обертали світло ліхтарні.

Чи знав той подорожній на морю, кому завдячував освітлення шляху? Кождий Апостол мусить все памятати про легенду, що її розказують про одного місіонаря. Він прийшов пізнім вечером у місто, що лежало вже у сні; задержався на торговиці й на голос Божий почав проповідувати. Довго говорив він там зовсім сам, а голос його лунав, відбивався глухо від сплячого міста. Відтак попрямував далі своєю дорогою. Багато літ опісля прийшов до того місіонаря один чоловік; він передше був великим грішником, але тепер зробився з нього справді побожний християнин. І розказує він місіонареви, що одної ночі засівся на свого ворога, щоби убити його поночі; нагло десь з глибин таємної ночі пролунав голос, котрий взивав до покаяння і покути, говорив про вічні кари, що ждуть убийника. Той голос так поділав на нього, що він сейчас пішов до хати свого ворога і погодився з ним. То було, додає каянник, того а того дня, в тому а тому місті. А місіонар схиляє голову перед Розпяттям і його спечені уста шепочуть слова подяки.

Не тільки моя праця, хай вона буде не знати як незначною, є знаряддям відкуплення; також мої терпіння, що не можу стільки робити, скільки хотів би, є таким знаряддям, а може ще більшим від того першого.

Спаситель виразно сказав нам, а дійсність кличе до нас: Плоди вже дозріли і поле широко простягається. Могутнього треба би серпа; великий круг мусів би він займати.

А щож у мене в руці? Такий серп, як кождий інший. А праця наглить.

Божий женче, будь спокійний! Господь любить такі серпи, малі серпи, з котрими треба згинатися до самої землі. Це любіше для Нього, ніж велика жниварка. Господь вміє нагороджувати труди денного зарібника. Скільки ж наймає Він таких, що їхні імена потонуть у вічності, аж покіль знов не покличе мужа, котрого імя пролунає на весь світ!

Господь глядить не так на число снопів, як радше на труди, що їх при цьому поносимо. Діла самовідречення це найкрасший скарб Його шпихлірів. Ксли б Йому ходило про збір, Він міг би його вже давно придбати собі. Коли б ішло про жатву, так по волі Божій, вже давно один одинокий ангел зжав би усе одним подихом вітру — одним помахом крил.

І те, що довершать немічні Апостоли по тяжких, довгих трудах, вважає Господь плодів більшою славою, ніж колиб Він сам вчинив те все нараз, без труду.

Ми всі вузькосердні, тому й міряємо усе по вдатним вислідам. Вожд, що програв війну — є для нас злим вождом; лікар, що не вирятував недужого від смерти — є для нас злим лікарем; священник, котрого громада відпала від св. Церкви — є для нас злим священником. І справді, для нас, нещасних людських дітей, вдатний вислід є ще найкрасшою монетою, коли йде про те, щоби визначити людські цінности при помочі чисел. Одначе Бог має інші середники до розпорядимости. Певно, що Він бажає, щоби ми з усеї сили змагали до ціли. Він бажає, щоби ми розумно спрямовували наші труди до побідного кінця. Але Він не міряє нашої праці по вислідам. Він глядить на наше серце, у нашу душу; і те, що робимо механічно, наче з памяти, хочби й добре, має дуже малу вартість у Нього. Покора, котра проявиться у нас щойно по невдачі, це для Нього така сама слава, як найсвітліша зовнішня побіда.

Ось справді те, чим так дуже перевисшає невидимий світ отсей наш, видимий. Ніякий успіх тут не є навіть успіхом.

Ось топиться чоловік; бажаючи рятувати його, кидається у воду, пливеш до нього, але бистра течія скоріша

за тебе і ти приходиш за пізно. По людському — весь твій труд пішов на дармо. У Бога — як найкрасший успіх. На зовні — повна невдача, а в дійсності, перед Господом — прекрасна перемога. Хтось потонув, стративши життя тіла, зате може інші, задивлені у твій вчинок з любови, оминуть душевної катастрофи. Бо єдиним мірилом наших діл — це їхня духовна сторона, наш внутрішній намір.

Ми мріємо все про повний, скорий успіх на славу Божу. В дійсності справи дійсно Божі не мають його ніколи. Згадаймо тільки про самого Христа й Апостолів! А від того часу не поширилося Царство Боже так, як ми собі цього бажали би.

І здається, наче Бог здержував своїх Апостолів, щоби вони не зробили за багато доброго і щоби часом чогось за скоро не зробили. В кожному разі більше розходиться Йому про любов, яку викажуть вони у своїх змаганнях, ніж про те, що вони загалом зроблять.

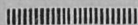
Памятаймо все про св. Франца Ксавера. Він прямує своїм шляхом, розсіваючи світло. Маючи 24 роки, виправляється на Схід. Безмежні простори Китаю стоять, по довгих заходах, перед ним отвором. Але ні, він мусить задержатися, його змогла недуга. І він вмирає у Санчіян, в обличчю Китаю. Лише його туга витала той край, котрого не судилося йому побачити.

Але хіба-ж ми знаємо, чи часом його Господь і Учитель не був більше прославлений Ксаверовою тугою у Санчіян, чим у днях його перебування в Травенкур, на бережжях Малябару і Паравер, коли то його рамена упали з утоми від довгого хрещення?

Апостол мусить все задержатися у половині шляху; але його терпіння, що він не може дальше йти, це для Бога таке звеличання, що Він приймає за нього невдачу. Попри це усі ті неvistарчаючі сили осягають перемогу в руках Господніх. Поодинокі змагання видаються невдачними, але спільний удар осягає таку перемогу, і є кінець кінців безспірним навіть у світі.

Рибалки людей не мають нічого іншого робити, як тільки без упину, не оглядаючись на втому, закидати сіті. А Господь постарасться вже Сам, щоби в догідному часі наповнилися вони — крім поменших — 253-ома великими рибами.

(Продовження буде)

Про парохіяльні сади

В 8 числі „Львівських АЕпарх. Відомостей“ за минулий рік появилася розпорядок Митроп. Ординаріату, щоби „всюди, де це можливе, по парохіяльних городах або безпосередно до приходства притикаючих полях закладати більші взірцеві парохіяльні сади, а в них пасіки“.

Я боюся, що найдуться священики, які не доцінюючи ваги цього розпорядку, піднесуть сто викрутів і оправдань, щоби його не виконати. А тим пошкодять не лиш собі, але і другим. Тай звісна річ, що інакше виконується приказ з самого лишень послуху, а інакше, коли ми переконані: а) що тут ходить о наше безпосереднє добро, і б) що річ нетрудна, противно, майже всюди можлива до виконання.

Ще перед війною чув я від пок. проф. Гарасевича на викладах у львівській Духовн. Семинарії, що 1 морг саду дає такий дохід, як 10 моргів збіжжа. Від того часу минуло 20 літ, а сі слова не втратили на вартости. Ціни на збіжжа впали, таксамо на набіл, яйця, худобу, а на овочі ні. Дня 14.X 1932 платили у Львові за 1 кг яблук, як до сорту, 0·40—1·80 зол. За рані черешні того самого року 2—2·50 зол. Я сам в осени платив в пов. місті по 40 сот. за 1 кг лихих овочів, зимових, помішаних з літними, солодкими, до того потовчених. Коли взяти під увагу, що одно дерево (яблінка) дасть пересічно 30 кг овочів (а легко може дати далеко більше 50, 80, а були случаи, що одно дерево видало 300 кг і більше, при відповіднім доборі сорту дерева і способі плекання), — а на 1 морг садиться ок. 70 яблінок, то з морга дістанемо 21 сотнарів яблук. При ціні за 1 сотнар лиш 30 зол., то з морга саду дохід буде понад 600 зол. Отже і нині, помимо кризи, садівництво з усіх галузей господарства ще найліпше поплачується, бо й нині, як перед війною, 1 морг саду дасть більше як 10 моргів збіжжа.

Цей дохід буде далеко більший, коли сад буде раціонально, т. є. по всім приписам науки садівництва заложений, сорти відповідно дібрані, коли він буде з карлових дерев, коли в ньому будуть теж овочеві кущі, як порічки, малини, трускавки, а дерева будуть правильно доглядані (притинані, гноєні, земля між ними все отверта, а не поросла травом), і коли вкінці овочі будуть відповідно зривані, а збут zorganizований.

„Взірцевий“ сад, — про який говорить в розпорядку Ординаріату, — не лиш не заведе наших надій, але також, що дуже важне, буде найкрасшою заохотою і школою садівництва для парохіян. Не pomoже найкрасший виклад про садівництво в читальні, як люди не бачуть того наглядно, на прикладі, у свого священика. А противно, люди

й без окремих викладів беруться і собі до садівництва, як видять, що їх парох закладає сад. Говорю це з власного досвіду. Тай на поважання у своїх парохіян такий священник зискує.

Наш нарід зле відживляється. Коли буде більше садів, то нарід навчиться часть овочів переробляти на власний ужиток (суш, компоти, мармеляди, соки), також лекше буде побороти т. зв. „пияцкі звичаї“, коли нарід буде мати чи на жнива, чи на ріжні родинні свята безалькогольні вина, як це є на Заході. Тай нам самим, священникам, час вже закинути на наших празниках і т. ін. звичай угощуватися горілкою перед, а вином чи пивом підчас обіду, а поставити натомість перед гостей добірні овочі і безалькогольні напитки, малокоштовні, бо власного виробу.

Оттак з котрогонебудь боку підійти до справи, матеріяльного, культурного чи гігієнічного, все промовляє за парохіяльними садами. А однак так рідко де можна побачити добрий парохіяльний сад. Я вже на шестій посаді і ніде не застав саду. Тих 5—6 маловартних дерев, що росли на двох приходствах, годі назвати „доходовим“ садом. А майже в кожній з тих парохій відповідне місце на більший сад торговельний, одно—а навіть подекуди й більше морговий, і то зараз коло приходства. Але священники воліли мати пів морга хрону на городі, чим сад.

Чому така нехить до саду?

Кажуть, що сад родить що другий рік. Воно правда, але тільки тоді, коли садиться невідповідні відміни і саду не гноїться. Але є відміни, які родять що року, або майже що року, особливо, як їх підливати гноївкою. Та навіть хочби сад родив лиш що другий рік, то таки він оплатиться далеко ліпше, ніж щонебудь інше.

Нема страху, щоби ціни на овочі скоро впали, бо добрих овочів в краю брак, особливо зимових, і їх мусять великі купці ще перед Різдвом спроваджувати з заграниці тисячами вагонів, бо в краю нема. Так було ще перед війною, а остра зима 1928 р. знищила багато дерев і тому збут овочів на довго запевнений.

Щодо ризика, що дерева змерзнуть, як повториться така зима, яка була тому 4 роки, то якесь ризико є майже в кождім інтересі, але тут небезпека від морозу невелика, бож така зима буває рідко, а зрештою, є деякі сорти на мороз зовсім відпорні, а й ті, що мало відпорні, з віком стають відпорніші.

В моім саді щепи були свіжо посаджені, а однак тої нечувано острої зими потерпіло від морозу всего 10 проц. щеп.

Навіть на Поділлю, хоч там нема для садів природних ослон від острих вітрів, можуть добре рости овочеві дерева,

навіть без штучних ослон, треба тільки підібрати відповідні відміни. Свідчать про це молоді сади в Струсові і Денисові. А можна ще дати штучну ослону, обсаджуючи сад від сходу, півночі чи заходу густо смерічками, акацією і т. ін.

Нарікає дехто, що в нього не буде рости сад, бо земля або піскова, або підмокла, дерева чогось дістають рака і не ростуть. На це відповім, що мало є ґрунтів зовсім непридатних на сад. Під Варшавою, на пісках, на яких навіть жито не хотіло добре рости, селяни розвели плянтації вишень, які добре ростуть і приносять гарний дохід. Де не буде рости добре яблінка ізза сухости ґрунту, там ще зовсім дббре ростиме вишня. Квасну, підмоклу землю можна після вказівок фахівця змеліорувати. Можна також садити дерева в насипах (кіпцях). Деякі роди яблінок ростуть добре і на лекших ґрунтах (ренета Бавмана, Кульона). — Як дерева дістають рака, то належить поглянути, чи причиною цього не є заглибоке посадження. А може це такий сорт, що любить раковатіти (золота пармена). Взагалі лиш фахівець на місці мігби осудити, чи дотичний ґрунт абсолютно під ніякі роди дерев не надається.

Деякі знов заслонюються браком місця на сад. Певно, що годі там закладати більший сад, де коло приходства всего пів морга города, а поле занадто подроблене. Однак таких парохій мало. Звичайно коло приходств є більший, бодай морговий город, що в половині можна призначити на ярину, а другу половину віддати під сад, — або парохіяльне поле є бодай частинно скомасоване, по 2, 3 або й більше моргів в купі. Поле не мусить знаходитися зараз коло самого приходства, як сказано в розпорядку Митр. Ординаріяту. В Чехії є багато великих промислових садів далеко від села, на полі. А навіть і в Галичині можна вже рідко подибати двірські або монастирські сади на полі, навіть не огороржені. Тому, що в таким торговельнім, кілька чи кількадесять морговім, саді є лиш 3—4 відміни дерев, що їх овочі дозрівають менше більше в однім часі, то на час дозрівання наймається сторожа, який пильнує саду через потрібний час. Правда, що наш нарід не вміє так пошанувати чужої власности, як нпр. Чехи і в нас з браку садів велика охота на чужі овочі, тому й перед шкідниками треба сад огороджувати. Але здається, що при пильнуванню шкода не буде аж така велика, щоби сад не оплатився, а також шкідників буде чимраз менше якщо, священники словом і приміром доведуть до того, що овоч не буде рідкістю, бо кождий господар буде мати свої овочі.

Все те гарно — подумає дехто, — але де взяти грошей на заложення більшого саду?

Передовсім замічу, що тепер ізза кризи щепи по шкілках дуже подешевіли. Перед 8 роками коштували мене

щепи по 4 зол. одна, нині деякі шкілки продають по два, а навіть по золотому. Колиж замовляється більшу скількість нараз, то можна одержати великий опуст, а навіть кредит на сплату ратами. Рільний Банк у Львові (Пілсудського 25) має давати позички на більші торговельні сади (2—4 відміни), платні щойно $1\frac{1}{2}$ року по одержанню. Вкінці до наміченої ціли („хочу заложити такий то сад“) можна стреміти поволи, поступенно, закупаючи що року кількадесять, чи хочби кільканадцять щеп. Треба лиш хотіти, а це найголовніше.

Через кілька літ треба собі дечого неконечного відмовити, а тоді заощаджений і вложений у сад гріш стане приносити стократний дохід.¹⁾

Тож до діла, разом, всі!

Але щоби зараз на початку не поробити помилок, які потім цілими роками будуть мститися, а яких звичайно годі вже буде направити, то я хочу подати деякі практичні вказівки.

Коли ходить о дохід з саду, а не лиш о те, щоби мати різні овочі на власний ужиток. то сад треба закладати торговельний (промисловий), т. є. зложений лиш з кількох відмін, але кожоді в більшій скількості, так щоби мати на збут багато однородного товару, бо тоді лекше найти збут. Сад аматорський, в якому є хочби й дуже добрі сорти, але „всього потрохи“, доходу не принесе.

Які роди дерев і в яких відмінах садити в поодиноких околицях, найліпше порадитися знавця, який візьме під увагу рід і положення ґрунту, віддалення від ринку збуту (більшого міста) і т. п. обставини. Загалом взявши, до торговельних садів найліпше надаються і вимагають найменше клопоту зимові яблінки.²⁾

Щодо фахової поради, то на це не жаліти видатку, бо хибний крок може принести більше шкоди, ніж видаток на фахову раду.

Хто не хоче довго ждати на овочі, най садить дерева карлові. Вони вправді коротше жиють (всього ок. 30 літ, коли пенні 60—80 літ), але зате далеко скорше і красші овочі родять, ніж пенні дерева. Їх виходить на морг 2 рази більше ніж пенних, т. є. ок. 150 штук. Вимагають також ліпшого догляду, особливо гноєння, і охорони перед заяцями.

¹⁾ Можливо, що Митроп. Ординаріят дозволив би навіть коштом церковної скарбони, як не цілковито, то хоч частинно покривати кошти заложення парох. саду, або бодай позичку звідтам взяти. Як не на сад, то на всякий випадок позволить на парох. шкілку.

²⁾ На зїзді помольогів Польщі в минулому році ухвалено ширити такі відміни зимових яблук: Бойкове, Красне з Боскоп, малинове Оберляндське, Ляндсберське, — а далі Кокса, Горохівка, Желізняк, Лінея, Бленгаймське, Йонатан, Королева ренет.

Для прикладу наведемо, що каже одна російська книжка з 1860 р. (Ро́дження дѣтей того або другаго пола по желанію, Москва): „Когда мужъ оказываетъ преобладаніе, то плодь получаетъ мужескій полъ, а когда преобладаніе по сторонѣ жены, — женскій“ (стр. 117). І радить автор (якийсь Д***): Коли родичі хочуть мати сина, то нехай муж годується м'ясними поживами, а жінка рости́нними; коли ж хочуть мати дочку, то жінка повинна їсти м'ясні поживи, а муж рости́нні. Автор мусів бути поважною людиною, бо признає, „что проявленіе это столь сложно въдѣйствительности, какъ оно просто в теоріи“ (стр. 115).

З подібними радами виступив вієнський ембріолог L. Schenk в 1898 і 1900 р. (*Lehrbuch der Geschlechtsbestimmung*). Крім спеціальної дієти цей автор приписував ще зимну гідротерапію, масаж і спеціальні пастильки свого власного виробу.

Всім таким авторам привічувала думка, що пол вирішується шойно тоді, коли творяться органи ембріона, та що цей процес може бути залежний від зовнішніх чинників. Але якби вони були призадумалися над яйцем курки, то вже ця аналогія розвіяла би їхню провідну думку. Чи на яйці сидить с'яка чи така курка, це не має впливу на те, що з яйця виїде. І раса і пол — все вже в яйці вирішені. Яйце ссавця це так само замкнений у собі організм і зовнішні впливи не можуть нарушити його природи. Неаре (1898) виймив запліднені яєчка з анґорської крілички, пересадив їх до яєпроводів бельгійської крілички, заплідненої самцем своєї раси, і бельгійська кріличка, побіч крілят бельгійської раси, привела на світ також крілята чистої анґорської раси.

Немає способу на те, щоби довільно регулювати пол новородків. Пол вирішує природа вже тоді, коли витворює насінні квітини, а притім вона піддана твердим законам, які управильнюють пропорцію між одиницями мужеського й жіночого полу.

Пересунення тієї пропорції на користь хлопців, що виказує повоєнна статистика, є в дійсности незначне (1100 або дещо більше хлопців, замість 1060) і в поодиноких родинах навіть не може бути спостережене (на 21 уродин 1 хлопець процентово більше), а це значить, що воно тут не може бути доцільно осягнене.

13. Інша справа зі зміною полів у вже розвинених звірят. В людськйм роді відомі є випадки, де в якоїсь людини самочинно змінився пол. З останніх років памятаю два такі випадкі (донесли про них часописи). Якийсь молодий маляр з мужчини став дівчиною. А Зося Шемплінська (з поміщичої родини під Плоцьком) перемінилася в хлопця. Цей біологічний процес певне відбувся на гермафродитному тлі; жіночий пол (**Fm**) у того маляра мусів бути притаєний,

а потім поконав свого первісного переможця, мужеський пол (Mf). У Шемпдінської було навпаки.

Частішими є зміни другорядних полових ознак. Бувають жінки, яким ростуть вуса, або й борода; а чоловіки бувають з грудьми, як у жінок, або такі, що не заростають на лиці. В таких випадках другорядний половий чинник за- сильний і тому в деяких частинах тіла приходить до сильнішого виразу. Це може статися й на основі патологічного процесу, де основний половий чинник буває ушкодженний або сильно ослаблений, а другорядний половий чинник тоді приходить до сильнішого виразу. Fritz Kahn наводить один такий випадок, де стара жінка нагло дістала вигляд чоловіка (вилісіла й заросла на лиці); причиною того був чирак, що знищив її полові залози. Скопці, як загально відомо, мають вигляд жінок. Мужеський половий чинник довше діє, ніж жіночий. З тієї причини багато жінок під старість „мужніє“ (замітно заростають на лиці, дістають грубший голос).

14. Старання, щоби найти спосіб „відмолодження“, довели до штучної зміни другорядних полових ознак, або й до зміни основного полу (як запевняє E. Steinach).

Метода відмолоджування полягає на тому, що старим, знемощеним звірятам защеплюють полову залозу (вистарчить її частина) молодих звірят того самого роду. Залоза може бути донебудь під шкіру защеплена, а якщо вона прийметься, то старе звіря наглядно молодіє (поростає буйною шерстю і т. ін.). Інфлюєнса полової залози витворює в чужому організмі собі питомі гормони (побуджуючі чинники, подібні до вітамінів), передає їх до крові, а з кров'ю вони поширюються по цілому організмі і побуджують клітини до своєрідних ділань. У людей таке відмолоджування, як запевняє Fg. Kahn, дуже проблематичне, бо защеплену залозу організм звичайно „зідає“ (як вороже собі тіло) по кількох тижнях або місяцях.

Жіночий організм не терпить у собі мужеської залози і навпаки. Системи їх гормонів противні собі (як нпр. два противні вітри) і тому воюють зі собою. Щоби самиці защепити мужеську залозу, треба її вперед каструвати. Скастровані самиці, яким защеплено мужеську полову залозу, осягають мужеський ріст, вигляд і норови (нпр. курка дістає гребінь, піє; а каплуна із защепленою жіночою залозою сидить на яйцях, як квочка).

Ось це штучка зміна другорядних полових ознак.

Львівська „Chwila“ з 14. IV. 1932 помістила статтю E. Steinach-а, де цей відомий біоекспериментатор твердить, що йому вдалося (покищо на морських свинках, кріликах і щурах) при допомозі рентгенізації змінити основний пол, без усякої операції. Стаття дуже неясна (мабуть автор на-

Сотрудники 1) Юстин Дворянин 1871—1877, 2) Николай Галущинський 1877—1879, 3) Лука Шуст 1880—1884, 4) Теодор Цегельський 1884—1889, 5) Корнило Мандичевський, теперішній парох Турівки 1890—1891, 6) Євген Вітушинський 1891—1894, 7) Василь Левицький 1894—1901, тепер парох в Борках малих, 8) Плятон Карпинський 1901—1905, 9) Володимир Ванчицький 1905, 10) Василь Мереньків 1905—1906, 11) Дмитро Мигоцький 1906—1907, Іван Ратич 1907—1912, 13) Іван Чикета 1912, 14) Кость Весна 1912—1915, (в часі війни заступав Никола Кулицький, сотрудник з Дарахова, якого іменовано завідателем під неприсутність пароха) і 16) Никола Декайло від 1919 до тепер.

В дочерних, належних тепер до Струсова, а то в Різдвянах був парохом 1) Петро Липицький около 1779 р., якого в тутешніх метриках нема, а зате в метриках Дарахова, які старші чим Струсівські, є акти, що в 1779 р. „заступав або помагав“ парох Різдвян пароха в Дарахова, 2) парох Петро Керницький 1784—1792.

В дочерній Бернадівка (маленька осада коло Струсова) був окремих парох Іван Єнджейовський, підписаний в метриках в рр. 1785—1794, потім її прилучено до Струсова.

В Струсові була до р. 1912 старенька мурована церква, до якої добудував в р. 1820 парох Антін Мальчевський дві дуже стилеві вежі після свого власного пляну. Будували її мулярі, заняті при будові великого скарбового млина в полудневих і вечірних годинах. Та церква мала стояти більше як 300 літ. Тепер є церква нова, мурована і простора, будована без конкуренції з добровільних датків.

В Струсові є на горі під лісом давний монастир ОО. Василіян з р. 1596, як про це подає археолог, пок. крил. Антін Петрушевич. Тепер не занятий. Той монастир по скасованню цісарем Йосифом II передано латинникам на костел, де вони правили до р. 1890. В монастирській церкві є в скалі викута печера, а в ній камяний престол, який можна обійти, і то була первісна монастирська церковця з р. 1596, а над печерою побудували шойно пізніше церкву і монастир. Де був костел перед тим, заки латинники дістали монастир, ніхто з найстарших людей, навіть з часів мого сотрудинчання в Струсові (1884), не міг сказати. Правдоподібно латинники не мали перед 1790 роком костела. Був вправді ще за моїх молодих літ костел в руїнах, але то була власність Социніянів, бо властителі Струсова в 18 ст. були імовірно Социніянами. Церква в Різдвянах була від непамятних часів деревляна, а в р. 1883 вибудовано нову муровану за 30 тисяч корон з доходів громадських каменоломів. Церква в Бернадівці рівнож давна деревляна, а в р. 1882 вимуровано нову, фондами Михайла Жабського, шляхтича латинського обряду.

До Струсова належить ще громада Заздрість — що лежить мильо від Струсова, на захід на степах. Ся оселя існує від років 1740—1750. Власник Струсова мав там 3000 моргів ґрунту і тому до фільварків спроваджував нарід зі всіх усяюдів, і нині є вже там звиш 1500 мешканців. Першу муровану церкву фундував селянин Роман Дичковський своїм власним коштом, призначаючи на се 12.000 австрійських ринських. Побудовано її в р. 1876, а також помальовано і справлено ціле внутрішнє устаткування датками родини фундатора. Нині вже будують приходство, бо відлучуються від Струсова.

3) Містечко Янів коло Теребовлі.

Парохи: 1) Антін Твардієвич 1765 (метрики писані по церковному), 2) Дмитро Тхоржевський до 1800 (метрики вже латинські), 3) Іван Твардієвич, 4) завідатель Теодор Лазечко до 1801, 5) Антін Горинович, парох 1801—1849, 6) Фердинанд Недзьведзкий 1849—1888, 7) Теофіль Лаврівський 1889—1920 †, 8) Антін Шебец 1920—1922 †, 9) Петро Наболотний 1922—1923 †, 10) Евген Цегельський 1923 до нині. Між рр. 1920—1923 умерло тут аж трьох парохів.

В дочерній Слобідка Янівська були окремі парохі: 1) Тимотей Гречний 1742, 2) Андрій Команицький 1765, а в дочерній Підгайчики: 1) Евстахій Кончаковський † 5/6 1796, 2) Василь Петликовський 1797—1812, 3) Андрій Гапанович 1812—1825 — всі парохі. Нині ані в Слобідці ані в Підгайчиках нема вже церкви, а в Підгайчиках є ґрат. душ тільки 54, а лат. 1508.

о. Т. Цегельський

Про Теребовлю — доповнення до статі о. Т. Цегельського в XII ч. „Ниви“ за р. 1932.

Княжий старинний город Теребовля („Трембовль“) мав в давніх часах багато церков і так само й священників, але не так багато, як про це говорить побожний переказ (40 церков). Користаю з цього, що маю записник, зроблений 1830—1840 на підставі відпису з давніх актів і подаю спис священників XVII і XVIII століття і церков Теребовлі на підставі відпису з церковних документів. Подані є в сім записнику 2 церкви, т. є. Успенська і Миколаївська; нераз сотрудник одної церкви ставав парохом другої церкви — раз згадується коротко про церкву Пятниць і про священника з прилуч. Плебанівки. В Шематизмі з р. 1838 фігурує в прилученій Волиці церква Ч. Хреста, потім нема її довший час в шематизмах, а тепер вона знов є; в прил. Кровінці була і є церква. А в нас при кожній церкві за давньої Польщі був священник, а нераз мав і сотрудника *cum jure successionis*.

1. При церкві св. **Николая** о. Єлисей, о. Іван — може 1650 р.

2. Годофрей (?) Римбала при ц. св. **Николая** — „przywilej 1662 króla Jana Kazimierza — 11 Dec. 1752 król August III potwierdził przywilej kr. Jana Kazim. — syn Antoni Rymbała w Uniowie 1723 poświęcony“.

3. R. 1636 — bractwo **Успенія** — документ на пергамінінє wydany ręką JW. Jeremii Tessarowskiego i sukcesywie Żeliborskiego Arsenii, Józefa Szumlańskiego i Barlaama Szeptyckiego stwierdzony (пасіка, город, сад і поле до брацтва).

4. Михайло Балицький при ц. **Успення** — suplika do króla Michała 1672, przywilej 1689 przez króla Jana III potwierdzony.

5. Іван Боняковський, прєсв. ц. **Успення** — do którego prośby król Jan skłania się 1689.

6. Antonius Rymbała, namiestnik Janowski, presb., 1723 wyświęcony podług aktu 1763 г. Сотрудники Яків, Стефан Йоаким.

7. Король Август II видає знов якийсь акт 1722 р.

8. Король Август III на прохання Леонтія Римбали, прєсв. ц. **Усп.** видає акт.

9. Акт міста **Теребовлі** 1743 і лат. аєппа Вижицкого в справі претенсії Антонія Римбали — справа грошева.

10. о. Василь Римбала, прєсв. ц. **Усп.** 1752 предкладає якийсь документ.

11. Mikołaj Rymbała 17 Jan. 1753. święcony od Leona Szeptyckiego.

12. Demetrij Listeckij, presb. SS. Pietnic, Dometij Lystoprad, presb. c. Paraskowej, Petro Kuciszewskij, presb. Plebanowskij — akt przeniesienia cerkwi S.S. Pietnic 1733.

13. R. 1760 — 21 Lut. wizytacja Mik. Szadurskiego protonotarius Apostolicus — в половині XVIII візитував камянецьку єпархію (до котрої належала Тереб.) і галицьку.

14. Leontij Rymbała, protopresbyter, цер. **Усп.** — при цер. св. **Ник.** сотрудники Мих. Гнідяк 1759—1763, Симеон Ляторовський 1733—1759, Яків Кончаковський 1759, акт 1743 року.

15. Василій Римбала — дат нема.

16. Николай Римбала — 1758 протопрєсв. — 1773 схолястик Камянецький, 1785 офіціал Теребовельський. Акт Льва Шептицького 17. січня 1753. Умер 1801. **Ник.** Римбала при цер. св. **Николая**, куди перейшов з церкви **Успенія**, о котрій вже нема згадки в записнику. Було в часі 1758—1801 сотрудників 6: Салюкевич, Сохацький, Янівський, Козакевич, Зімович, Яків Корчинський.

17. Петро Кусевич — коротко був.

18. Липницький — коротко був, Грималівський декан, адм. пар. **Теребовля** — мабуть парох **Ладичина**.

19. Григорій Ганкевич, 1802—1831, парох і декан Тербовельський, канонік львів., генер. вікар. 1809—1815 на Тернопільську область (межі Стрипою а Збручем), що належала тоді до Росії, *iudex delegatus*, тому в актах ріжних приходить яко „делегат“. В р. 1809 був увязнений польськ. повстанцями і відставлений до Люблина, звідки його австр. війська, коли туди прийшли, освободили. Умер 1831 на холеру. Його жінкою була Марія Зарудська, мабуть з Озірної або Зборова, прирідна сестра еп. Николая Скородинського (1798—1805); мабуть через се дістав він Тербовлю в молодім віці. Пам'ятника на холеричнім цвинтарі нема; перед війною звивав я двічі в газетах внуків, правнуків, праправнуків (котрих число що найменше 200 осіб виносить) о поставленні нагробника; одинокий ще донедавна жиючий внук Григорія, о. Ісидор Ганкевич, парох Устя єпископського, умер 1932 р. в 93 р. життя. Портрет Гр. Ганк. є в мене. Сином о. Григорія Ганкевича з Тербовлі був о. Юліян Ганкевич, парох Красного, проповідник, автор кількох томів українських проповідей і 1 тому польських. Він брав 1848 р. участь у з'їзді „руських учених“. Ур. 1813 р., умер 1888 р. Своім коштом оснував він школу 1853 р. в своїй парохії. Наслідником його на парохії Тербовля був його зять, о. Сологубович, а по нім був о. Корній, по котрім, як бездітнім, припала значна квота на церкву. Слідуючі парохі були оженені в родині Гр. Ганк. Кілька місяців перед смертю на ювілей папи Льва XIII виробив о. Юліян Ганкевич богато цінних елябораторів зі всіх областей богословії і предложив богосл. факультетови у Львові, котрий відзначив їх наукову вартість. Це дуже характеристичне для сільського пароха, старого віком!

Гр. Ганк. був йовіальний; оповідали старі священники, що був у нього кацер для духовників, а як котрий з них добре справувався, брав його до Зарваниці з собою на відпуст. Портрет його дала мені ласкаво родина Січинських-Ляховичів.

Що до роду Липницьких, то вже нема священників того роду. В перших роках XIX стол. був деканом Грималівським і хвилево адміністратором Тербовлі парох Ладичина о. Липницький—другий о. Ник. Л. парохом Трибуховець коло Бучача (орд. 1793 *antiq. educat.*), третій в молодім віці помер священником в Настасові і рідний отець виставив йому памятник з гарною присвятою („во вічную память єдиного любимого сина“) недалеко памятників ОО. Руденського, Михаліцького і Федоровича. Інший Липницький (Іван, орд. 1805) був парохом Успенської церкви у Львові і капітульним прелатом (*chartophilax vel cancellarius capituli*). В другій половині XVIII стол. був парохом Зарваниці о. Липн., що купив село Цвітову і записав на Духовну Семінарію

у Львові: однак село се лишилося jako дотація параха Зарваниці — родина оспорувала тестамент, а її адвокат, що вибрався на термін до шляхотського суду (forum nobilium) в Станиславові, помер нагло в дорозі. По смерті Льва Шептицького львівська гурбернія пропонувала в терні о. Липницького на львівське єпископство, але удержався Петро Білянський, що мав впливи в польських шляхотських кругах і належав до польських політичних товариств.

Що до деканату Терев., то перед 100 роками належали до нього отсі парохії: 1) Теревовля, 2) Глещава, 3) Сушин, 4) Лошнів, 5) Прошова, 6) Мишковичі (без Луки), 7) Настасів, 8) Микулинці (були 2 міські церкви), 9) Струсів, 10) Налуже, 11) Зубів, 12) Островець, 13) Дарахів („Дерехів“ в народі), 14) Хмелівка — пишуть її тепер знов „Винявкою“ і так нарід завсіди її називав; 1809 мали там польські повстанці побити Австрійців (оточили їх серед багон і озер) і губернія була змінила назву на Хмелівку, 15) Гумниска, 16) Хоростків, 17) Говилів, 18) Мшанець, 19) Перемилів, 20) Ключинці, 21) Іванівка. З тих 21 парохій до 7 парохій доїжджали сусідні священики; місцевости від 16 до 21 включно належать тепер до густинської єпархії (б. циркул чортківський, тепер повіт гусятинський, згл. копицинецький). Небавом зредуковано парохії Зубів і Лошнів і побільшено число деканатів, нпр. до Теревов. деканату належало 25 великих парохій (по кілька сіл) з повітів теревовельського, тернопільського і підгаєцького. В р. 1905 зменшено — майже о половину — число парохій в деканатах, зістали такі деканати якби за часів польських, тільки з тою ріжницею, що майже всі теперішні філіялки стали самостійними парохіями — нераз місто або село мало 2—3 парохії, як нпр. Тернопіль, Товсте, Настасів.

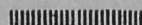
В моім записнику є відомість про чудесну ікону П. Д. М., забрану р. 1670 до св. Юра у Львові, ухвала деканів в Перегинську р. 1750 і на підставі неї виданий поклик до духовенства — одно і друге по польськи — львів. єпископа Шептицького Льва і письмо еп. Білянського (по лат.) до свящ. Николая Римбали з р. 1784.

Крім сього є там ріжні богословські розвідки, теми до них, польські, українські і латинські відписи з ріжних польських і німецьких книжок. На самім початку є „рго мемога“ записане.

1. Droga cesarska u Trembowli	1821
2. Szarańcza była	1828
3. Zima nadzwyczaj ostra i śnieżna	1830
4. Cholera	1831
5. Rezydencja Trembowelska gr. kat.	без дати

о. Йосиф Ганкевич
з Красного

(Продовження буде).

Хто є основником Згромадження Сестер Служебниць

І.

В справі Згромадження Сестер Служебниць. О. Рафаїл Криницький ЧСВВ., пишучи в 1 числі „Місіонаря“ ц. р., що основником цього Згромадження є о. Єремія Ломницький ЧСВВ., в добрій вірі помилився. Основником цього Згромадження є безперечно о. Кирило Селецький, парох Жужеля, Перемиської епархії, священник світський, жонатий. О. Василь Кедринський доказує се на підставі фактів, стверджених такими достовірними свідками, як: донька пок. о. Селецького, Марія Лаврівська, Сестра Служебниця Параскевія з Жужеля, а також священники: о. Ковальський з Ванева і о. Іван Луцик з Надвірної. Я зі свого боку постараюся вияснити справу документами, що були друквані в тогочаснім церковнім журналі „Душпастир“.

1) У всіх майже числах „Душпастиря“ з років 1893, 1894, 1895, 1896 поміщений цілий ряд жертводавців на цілі згаданого Згромадження Сестер Служебниць. До всіх тих жертв горячо заохочує і за них цілою душею дякує о. Кирило Селецький. Він теж з натиском підносить заслугу благородної Ковнацької з Жужеля, якої імя у всіх зписках жертводавців фігурує і котра, хоч латинського обряду, цілим серцем віддалася Згромадженню. Те саме відноситься і до княгині Сапіжини в Самолусківцях. Зі зворушенням містить також о. Селецький дуже сердечний лист одного священника Станиславівської дієцезії, який на цілі Згромадження С. С. Служебниць жертвує крім щирого серця ще й мешкання у себе і „ложку страви для них“, а заразом просить три Служебниці на місяць май, коли то зачнетесь рідке ще тоді маєве богослуження. Господар зі Самолусковець, Стефан Кормило жертвував на цілі Служебниць цілий свій маєток, а саме хату з будинками і 16 моргів подільського поля.

2) В числі 10 „Душпастиря“ з року 1895 уміщений слідуючий допис п. з. „Нова Захоронка С. С. Служебниць П. Д. М. в Циганах“.

„Дня 24. мая полишило новіціят в Христонополі шість Сестер, з яких три відіхали до Самолусковець, щоби з приводу літних робіт у полі помагати чотиром Сестрам, які там стало перебувають. Другі три відіхали до Циган, де обняли заряд Захоронки, яку княгиня Сапіжина з Більча Золотого нароком для українських Служебниць устроїла і належно вивінувала. Коли Сестри приїхали до села, нарід в торжественнім поході, під проводом місцевого душпастиря та

о. декана і душпастиря з сусідних Лановець вийшов на зустріч і витав хлібом і сіллю „сі свої ластівки, що завитали під його стріху і віщують народови нову прекрасну весну“, як це висказав в глибоко відчутій бесіді о. Глібовицький. На цвинтарі, біля церкви відслужено молебн, потім відведено Сестри до приготованого їм помешкання. Дня 20. червня відбудеться урочисте посвячення захоронок, в котрім возьме участь докочичне духовенство¹⁾. Під дописом підписаний о. Кирило Селецький.

3) В числі 1 „Душпастиря“ з року 1896 о. Кирило Сілецький, подавши повний спис жертводавців, пише: „Ось Вам спис жертв на дім Служебниць в Христонополі і Жужелю за період майже піврічний! А тут 40 новичок, розміщених в домах Жужеля і Христонополя треба обути, вижити, одягнути; мешкання опалити і в добрім стані утримати. Коли перед трьома літами відчинено перший дім в Жужелю, може не оден не повірив в стійність діла, тому й отягався лепту свою докинути. Але нині, коли все знаходиться в повнім розвитку, коли Сестри Служебниці розвинули свою діяльність в домах Тернополя, Циган і Самолусковець і кождий наочно переконалися може, чим вони є і що роблять для Церкви і суспільности руської, позабути на сю таку важну інституцію і відречися її—се байдужність не до даровання! Гляньмо набратів латинян, кілько вони ріжних конгрегацій утримують, бо вони розуміють їх величезну вагу і значіння для культурного розвитку народу.

На зібранню Товариства св. Ап. Павла позабарали деякі священники пушки для своїх церков, в котрі малися кидати лепти для Служебниць, а тут навіть не вернулися ті гроші, які коштували самі пушки!“

Так видно, що пок. о. Кирило Селецький відрікся всего, навіть себе самого і цілу свою душу віддав справі Згромадження Сестер Служебниць. Він не зражувався нічим, ні насмішками, ні недовірчивістю, ні байдужністю громадянства, але видержав до кінця. Для того Згромадження, для тієї своєї улюбленої дитини ходив від села до села, від міста до міста і при всякій нагоді витягав руку до кожного, кого стрінув, священника чи мірянина, та просив о даток не для себе, а для свого шляхотного почину. Честь Його памяти, честь і тим, що за нього памятають і мимо впливу так великого часу з любовю зовуть його, як і колись „наш Дзядзьо“.

4) В „Душпастирю“, чч. 7—10 з року 1896 уміщені Правила Служебниць Пречистої Діви Марії Непорочно Зачатої, до котрих о. Кирило Селецький умістив ось який вступ:

¹⁾ Текст передрукований із „Душпастиря“ з правописними і стилістичними змінами.

„З многих сторін запитувано мене, що се за Служебниця, що ви їх заводите у нас на Руси? Яка їх ціль? Який лад, яке життя? Який устав? і т. д. Щоби основно відповісти на сі запити і щоби заінтересувати ширше круги наших земляків сею Божою справою, уважаю за відповідне оголосити Правила Служебниць Прсв. Діви Марії, затверджені всіми трьома Всесвітлішими Ординаріями, з котрих явно кождому стане, що не для яких там примх зістала до життя покликана отся конгрегація, тільки щоби зарадити вопіючій потребі вашої сільської людности“. Підписаний о. Кирило Селецький.

о. Теодор Богачевський
з Голяня.

II.

До статті о. Кедринського „Хто є основником Згромадження СС. Служебниць?“ подаю отсі відомости:

Будучи в рр. 1888—92 молодим священиком в сусідстві з пок. о. Кир. Селецьким, я не раз з ним бачився і говорив на різні теми. О. К. Селецький був перенятий ідеєю заснування Згромадження Сестер Служебниць. Одного разу їхали ми залізницею і зговорилися за Служебницю. О. Селецький казав, що їде до єпископа в Перемишлі, вийняв за пазухи статут СС. Служебниць і почав мені дещо переречувати. Тому що тоді ніхто з Українців в Галичині не припускав, що попри СС. Василіянки можуть бути ще якісь інші монахині чи Згромадження, як то було у Поляків, то я висказав сумнів, чи йому діло вдасться. Покійний вказав на свою досить витерту реверенду і сказав з запалом: „Щобим мав пів реверенди продати, то свого діла мушу доконати“. І він його доконав, хоч представляв собі тоді Служебницю як простих, селянських дівчат, зорганізованих до спільного, побожного життя, для праці між нашим народом. Я собі представляв їх тоді також такими. О. Кир. Селецький був скромний та ідейний священик, „старої дати“, котрий працював між народом на селі і для народу хотів віддати навіть пів реверенди, хочби з кривдою для своєї родини. Жив на селі, тому й організацію СС. Служебниць представляв собі досить примітивно. Се було й причиною, що вквортці новіціят перенісся до Христинополя і Сестри почали виховуватися після практики Західної Церкви. Покійний о. Селецький не був з того вдоволений, що Сестри не так ведені, як він собі спершу уявляв, але помагав їм і даліше.

Що до о. Ковальського то я сумніваюся, щоби він „на приказ висших властей“ видав дневник пок. К. Селецького. Певно лежав він десь з іншими, „непотрібними“ друками тай по смерті затратився.

о. Н. С.

З життя духовенства

В І Д О З В А

до всіх Всч. Отців Галицького протопресвитерату

Затихли дискусії на тему матеріального забезпечення нашого і наших вдів і сиріт. Значить, треба би негайно приступити до введення у життя проєктів, подаваних в статтях „Ниви“, чи, залежно від місцевих обставин, творити нові проєкти і переродити їх в життя. Та диво! Сотки інтелігентних людей, парохіяльного духовенства, яким вже нині подекуди навіть нужна в очі заглядає, які наглядно бачуть з якою шаленою скорістю йде вперед наша павперизація, які здають собі докладно справу з того, що принесе нам найближша майбутність — мовчать. З дуже незначними виїмками, в цій справі нічого не робиться. Десь тільки при нагоді, коли стрінеться сусід з сусідом, побідькають, поскаржуютьє один перед другим... тай розходяться.

І це ті самі люди, акі переважно дають почин до оснoвування читалень, кооператив, молочарень, кас і т. п. установ, які мають забезпечувати морально та матеріально будучність нашого народу.

А свою?! А своєї рідні?! Дійсно дивно!!

Коли вже нині, ізза катастрофального нашого положення, дехто з нас байдужіє на всякі цього рода кличі, то що буде тоді, коли прийде повний розвал нашого матеріального забезпечення? А що він йде, йде певним кроком і що він прийде до нас, про це певно ніхто з нас не сумнівається.

Що буде тоді коли не стане всего того готового, до чого ми звикли? Що буде тоді, коли ми стративши і платню і поле, здані будемо на епітрахильні доходи (які вже нині ніякі) і будемо мусіли завдати собі питання: відкіля взяти конечних видатків на образования дітей? А коли ті діти остануть сиротами, що з ними буде? Чи наші вдовиці з 15 зол., які побиратимуть (тай то, хто знає) з вдов.-сирот. фонду зможуть і дітей образувати? Хто ж має подбати про забезпечення наших родин, як не ми самі?!

Треба спільного діла! Деканат замала одиниця, щоби можна зачати якусь акцію в цій справі, бо до того треба більше грошей, а ми їх не маємо.

Такою одиницею (якщо ходить про організацію з долу), є протопресвитерат.

В галицькім протопресвитераті вже почин зроблено. На спільній конференції чотирьох деканатів, яка відбулася в Бережанах 30. VI. м. р., порушено і цю справу і вибрано організаційний комітет.

Зазданням комітету було перевести організацію тих чотирох деканатів та супроти згаданих труднощів, комітет

звертається до всіх деканальних урядів галицького протопресвитерату з прошенням приступити до спільної організації.

В матеріальних справах має комітет осьякі завдання:

I. Будова протопр. дому в Бережанах.

Цей дім був би інтернатом для учнів, дітей священників (може й їхніх родин), де діти були б виховувані після нашого бажання, при невеликих коштах.

Сироти по членах (чи уділовцях) знайшлиб там безплатне приміщення до часу покінчення середньої школи. До того дві-три наші вдовиці, заряджуючи інтернатом, малиб можливість заробити на своє удержання.

Фонди на сю ціль: 171 Отців галицького протопресвитерату + 15 ОО. зарваницького деканату деклярують уділ (чи акцію — справа остаточно буде вирішена на заг. зборі), кожний у висоті 20 доларів, платний в 44 місячних ратах по 4 зол. місячно. В міру впливу готівки комітет приступить до будови і в третьому році віддасть дім до вжитку. Беремо під увагу всіх ОО. без виїмку, без огляду на стан чи вік, бо думаємо, що на таку ціль солідарности між нами не бракне. Уділ не буде жертвою, лиш нашою власністю, забезпеченою нам законними постановами про уділи.

Це на першому пляні роботи комітету. А на дальшому:

II. Будова пенсіонату в Черчу.

Зиск із такого підприємства нехайби був лиш той, що незаможні хорі священники знайдуть там дешеве і добре приміщення, а дві-три вдовиці удержання. Та думаємо, що буде більший.

III. В Зарваниці має монастир ОО. Студитів розвалини старої коршми. Колиб ті розвалини купити, перебудувати і відреставрувати (що далосяб зробити невеликим коштом), можнаб урядити в ній гостинницю для приїзджаючої туди інтелігенції, торгівлю свічками, девоціоналіями і т. п.

Там також дві-три вдовиці знайшлиб заняття і удержання, а евентуальні прибутки булиб ужиті на наші ціли.

Та два останні проєкти на пізніше. Нині актуальною справою є будова протопресвитеряльного дому в Бережаоах. В імені комітету просимо Впр. ОО. Деканів галицького прот. уклінно, обговорити цю справу якнайскорше з ОО. Кондеканальними на дек. конференції, вибрати одного з ОО. до комітету в Бережанах, та повідомити про вибір гр.-кат. Деканальний Уряд в Бережанах.

Лишим зайві дискусії, сумні передбачування, дрібничкові справи! Не час на те! Робім!! На заг. зборі вирішимо все, а комітет виконає точно лиш те, що ОО. ухвалять.

За Організаційний Комітет в Бережанах

о. Евзевій Бачинський

о. Остап Гайдукевич

Виклад о. проф. С. Рудя в Ходорові. Дня 20 грудня 1932 р. відбувся в Ходорові в салі „Народнього Дому“ зїзд п'ятьох сумежних деканатів (рогатинський, бурштинський, ходорівський, стрілиський і жидачівський). Ціль зїзду: зазнайомитись трохи основніше з історичними основами нашої св. Літургії. Чимраз частіше маємо нагоду читати студії чужих теологів про нашу Літургію. Се однак доривочне і не можна витворити собі на тій основі повного образу. З давних викладів, у передвоєнній семінарії, можна було часом вислухати дещо у о. прел. Дольницького. Цікавіші заглядали до Гоара, до типика львівського університету таї мабуть тільки всего. Сьогодні західні теологи звернулись до „Сходу“ і розкривають неоцінені скарби. „Колиб ми були мали вашу літургію віддавна, не були би ми такими, якими ми є“ — сказав котрийсь з західних дослідувачів нашої Літургії. Тож треба й нам тим більше пізнавати своє. Маємо Богословську Академію і катедру літургії, отже тільки звідси можемо набути потрібне нам знання. По спільнім порозумінню ОО. деканів запрошено о. Ст. Рудя, професора літургії на Богосл. Академії до Ходорова, як центру згаданих деканатів, на виклад. І саме день 20. грудня 1932 був днем духового пиру для всіх присутніх.

О. Проф. Рудь в пятигодиннім викладі перейшов тільки в начерку історичний розвій проскомидії, літург. оглашених і літургії вірних. Увага присутніх Отців була прикована до слів прелєгента, що з повною ерудицією і знанням предмету розгортав мало знані нам скарби. Самих же рубрик о. Прелєгент не тикав і навіть зпочатку застерігся, що їх обговорювати не буде. Вони є зазначені в Літургіконі.

За те, що о. проф. Рудь послухав нашої просьби, ще раз на сім місці складаємо йому сердечну подяку. Наші душі зискали особлившу ласку, бо вглибились через сей виклад більше в розуміння св. Літургії, а через се і зблизились дуже а дуже до Христа Господа. — Як сказано, виклад сей не обняв всего, що відносилось до св. Літургії, бо замало було часу. Про вечірню, повечерє і т. д. навіть не було згадки, а цікавий для нас історичний розвиток і сих богослужень. — Кінчаючи сю згадку, запримічу хіба се, що нам таких викладів потрібно якнайбільше. Догматику, моральну, право і т. д. доповнюємо самі, бо маємо до вибору всілякі підручники з сих областей. Поглиблювання нашого знання в області Літургії та інших богослужень можемо робити на разі тільки в сей спосіб. Наше знання, набуте в гімназії (літургіка) і на давній богословії не вистарчаюче. Ба що більше! Вслухуючись у досліди на сім полі, бачимо, як хибно вчили нас неодного з літургії, а ми пізніше се дальше репродукували. Тому покищо користаймо з доброти о. проф. Рудя і просім його як найчастіше на виклади.

о. Теодосій Кудрик

Нові книжки.

Й. Кишакевич: Служба Божа по західно-українському церковно-народньому напіву на мішаний хор. Львів. Духовно-музичні твори Й. Кишакевича ч. 21, ст. 32 іп 4^о Ціна зол. 7⁵⁰.

О. сов. Йосиф Кишакевич, невтомний робітник на ниві нашої духовно-музичної літератури, відомий з цього боку так духовенству, як і широким музичним колам нашого світського громадянства, одинокий у нас під сю пору священник-композитор, що гідно продовжує давню світлу традицію наших священників-композиторів такої міри, як бл. п. оо. Вербицький, Матюк, Нижанковський, видав на днях свою нову музичну працю більших розмірів, а саме Службу Божу по західно-українському церковно-народньому напіву. Ця найновіша праця о. Автора — річ незвичайно вартісна і цінний вклад у нашу духовно-музичну літературу саме з цього згляду, що вона дає нам у мистецькій обробітці наші церковно-народні напиви, що ними наш побожний нарід цілими сотками літ славив Бога, а які тепер, витискані з наших церков річами всяких музичних стилів та нерівної музичної вартости, поволи в нас забуваються. Тому мусимо бути дуже вдячні Шан. о. Авторowi за те, що він, не зважаючи ні на брак часу, ні на остру економічну кризу, а тільки з любови до рідної церковної музики, дав нам річ дійсно гарну і стилеву. Ціла Служба Божа зложена в тонації G dur, богата своєю мельодійністю, і писана так легко і приступно, що може її в скорім часі вивчити і початкуючий хор. Ізза своїх дійсно високих вальорів, повинні її миттю розхопити усі наші церковні хори.

Фахову оцінку постараємось подати в слідуючім числі.
о. П. Хоми

Руски Календар за 1933, Видало Руске Народне Просвітне Дружтво у Керестуре. Ст. 162.

Календар наших далеких братів під редакцією о. Фірака, Галичанина, має сього року цілком український або „українізуючий“ характер. Представляє він білянс культурних здобутків і змагань югославянських Українців-руснаків. Поділений на духовну, літературну та поучну частину. Між авторами статей бачимо Преосв. Нярадія, о. др. Г. Костельника, о. Мудрого, о. Фірака та др. Переложено кілька поезій Шевченка (Мені однаково, Бють пороги) та уривок з „Пісні Божові“ Г. Костельника. С.

Oriens — dwumiesięcznik, poświęcony sprawom religijnym Wschodu. Styczeń — luty 1933.

Zміст: 1. Z czym przychodzimy. 2. Dookoła Akcji Unijnej. 3. U źródeł polskich uprzedzeń wobec Akcji Unijnej. 4. Św.

Kazimierz a Akcja Unijna. 5. Obrządki wschodnie w Kościele. 6. Co to jest Kongregacja dla Kościoła wschodn., a co Komisja dla Rosji. 7. Orientale, Russicum, S. Antonio. 8. Osobisty udział ostatnich papieży w nabożeństwach wschodnich. 9. Redemptoryści Wschodni na Wołyniu. 10. Seminarjum papieskie w Dubnie. 11. W obronie Albertyna. 12. Nowe Collegium Ruthenum. 13. Misjonarki Serca Jezusowego. 14. Prawosławie w Małopolsce. Wiadomości i notatki. Od Redakcji. Кілька гарних ілюстрацій, м. ін. на першій місці світлина Преосв. Чарнецького.

Spomenica, kalendar grko-katolika Križevačke biskupije, za 1933 Zagreb. Зредагував о. др. І. Шімак. Ст. 204.

Відомий унійний діяч серед греко-католиків Хорватів, о. др. Шімак опублікував монографію про крижівського єпископа Павла Зорчіча. Головна часть праці займається апольогією згаданого єпископа, де він боронить Захід перед закидами Сходу, та його єпископської діяльності. Преосв. Кир Діонисій пише про устрій Христової Церкви. Дальша частина календаря виповнена літературно-освітніми статтями. Для нас замітне ще й це, що присвячено декілька сторін нашим братьям, бачванським Українцям, а саме, подано історію грек.-кат. парохії в Новім Саді.

Hans Koch: Auf Athos, dem Heiligen Berge. Tagebuchblätter Posen 1933. ст. 40. 8°. Ціна 1 австр. шілінг. Накладі: Wien VII, Neubaugürtel 26, Buchhandlung СУІМ.

Доцент віденського університету, відомий церковний історик і знавець східної Церкви, б. сотник УГА, змальовує в отсій книжечці, в незвичайно принадній формі, свою студійну подорож на „Святу гору“ Атос, центр східного монашества та духового життя незєдиненого Сходу. Насамперед подає автор незвичайно цікаві дані про цю теократичну республіку, про її устрій, адміністрацію, монастирські робітні, цікавіші особливости деяких монастирів (а є їх 20, поділені на 5 тетрад, що йдуть в осьякім порядку: I. Лавра, Дохєяріон, Ксєнофонт, Есфігменос; II Ватопед, Кутлумусіон, Каракалла, Ставронікіта; III Івіріон, Пантократор, Фільотеос, Сімонос Петра; IV Хиляндар, Ксеропотамос, Гатіос Павлос, Грегоріос; V Діонисіос, Зографос, Пантелеймон, Константиомонітос) з їх безчисленними церквами і каплицями. Відтак подібніше описує монастир Пантелеймон, в якому ще й нині найбільше Росіян і... Українців (з яких о. Лазар, земляк з Ольгополя на Поділлію, розмовою з автором відкриває нам багато цікавих даних, що відносяться до життя монашої республіки), болгарський Зографос і сербський Хиляндар (оснований в XII ст. сербським царем Симеоном і його сином, архієп. Савою), Есфігмен, Ватопед, Івіріон із славною іконою т. зв. Іверської Богородиці й ін. Вкінці автор торкається коротко числа монахів цілої „Свя-

тої гори“ та їх національної приналежності. Зпоміж 4.000 монахів є ок. 600 Словян, з цього 450 Росіян (і Українців), та 150 Болгарів і Сербів. Грецька більшість ставить отсій словянській меншості різні перепони. Ніодин російський, болгарський чи сербський новик не сміє бути сюди допущений, усі три великі монастирі, св. Пантелеймон, Зографу і Хиляндар повинні також по смерті теперішніх монахів стати виключно грецькими, так як це вже сталося з монастирями Есфігменос, Іверським та іншими. Словяни, богомольці і словянські володарі не щадили колись богатих пожертв і дарунків для „Святої гори“, а Греки тепер на те все забувають. Як бачимо, то і на „Святій горі“, серед острої аскези і глибоко-богомільного життя, цвіте модерний, поганський націоналізм.

X.

Всячина

XI Річниця Понтифікату Святішого Отця, Папи Пія XI, що припадає рік-річно на день 12. лютого, була цього року святкована цілим католицьким світом дуже святочно. В наміренню Св. Отця служено по церквах окремі богослуження, устроювано святочні академії, концерти, тощо. Пій XI — це один із найбільших папів, якого Провидіння Боже поставило на найвисше становище в Христовій Церкві саме у нинішніх часах, щоби Він своїм великим — повним Христового духа і любови — умом гоїв рани нинішнього людства та вів його, мимо всіх ворожих затій, до справжніх духових висот, до Христового царства. В день Його ювілею клонимо і ми, сини українського народу і священики східної католицької Церкви, свої голови перед Пастирем Христового стада на землі, складаючи у Його стіп найсердечніші побажання і заяви правдиво синівської відданости.

Ювілей чудесної появи Матері Божої в Люрд. Цього року (11. лютого) минає 75 літ від хвилі, як в печері Massabielle під Люрд в Піренеях перший раз явилася Прч. Діва бідній і пресній, але покірній і побожній дівчині, Бернадеті Sourbiçous. Після того чудесна поява повторилася ще 17 разів, при чому Прч. Діва промовила: „Я Непорочно Зачата“. На місці Її появи витриснуло чудодійне джерело, а побудована там, по вказівкам самої Небесної Матінки, каплиця стала місцем безчисленних паломництв, які росли в міру того, як збільшалися чудесні uzдоровлення. І рік-річно спшшать до Небесної Матінки в Люрд найвисші церковні достойники, духовники і міряни всіляких рас і національностей, а передусім сотні хорих, щоби благати Її о ласки

чи за них дякувати. Люрд стали джерелом не тільки уздоровлень тілесних, але теж і душевних. Тому цьогорічний ювілей, який сходиться якраз зі Святим Роком, в яким святкуватимемо 1900-літню пам'ятку віддання цілого людського роду в опіку Матері Божій, буде незвичайно торжественний.

Реколекції в Духовн. Семинарії у Львові відбулися в днях 19—27. січня ц. р. включно. Науки виголосив в дуже гарній і приступній формі, о. Породко Ч. св. Ізб. зі Станиславова. Взяло в них участь біля 300 питомців і декілька священників.

Новий унійний часопис „Oriens“. Появилось 1 число (за січень — лютий) двомісячника „Oriens“, присвяченого „релігійним справам Сходу“. Часопис видає Східна Місія ОО. Єзуїтів в Польщі, а редакцію, яка міститься в Кракові при вул. Коперника 36, веде о. Урбан Т. І.

Головна ціль журналу — як про це читаємо у вступній, редакційній статті — причинятися до пізнання церковного Сходу, так у його відірванню від єдності, як також у його змаганнях — вдатних чи невдатних — до церковного з'єдинення з Заходом. Тому, що ті змагання до релігійного зближення обох Церков велися також і ведуться й нині на землях польської держави, то дальше завдання журналу — усувати неохоту до унійної акції серед польського громадянства і неоправдані упередження до неї, вияснювати непорозуміння, що повстають довкола цілої справи, та загалом інформувати польських читачів, передусім публіцистів, політиків і духовенство про релігійні питання східної Церкви в Польщі, в минулому і теперішніх часах. Редакція, як бачимо, має справці нелегке завдання — зломити а бодай захитати той суцільний ворожий фронт, який проти унії, головнож тої, що ведеться нині на українсько-білоруських землях Річипосполитої, утворило майже ціле польське громадянство, так світське, як і духовне, спомагане до цього щей державними урядами. Тому бажаємо Редакції багато успіхів у її важкій праці. Щастя Боже!

Невдалий наступ брехні і злоби. Перед двома тижнями майже вся польська преса рознесла сензаційну вістку про крадіж дуже важних документів з Ватикану, епископу о. Олександром Дайбнером, мнимим секретарем єпископа Мих. Д'Ербіні, який будьто би був агентом большевицької ГПУ в Ватикані. Краківський „всезнаючий“ „Ilustr. Kurjer Codzienny“ додав до цієї вістки свої власні інформації, які мали на меті скомпромітувати еп. Д'Ербінія, предсідника Комісії „Pro Russia“ та вдарити по унійній акції, що ведеться на польських „кресах“, і підчинена згаданій Комісії. Сензаційні відомости брукової преси повторили, не чекаючи потвердження їх правдивости, також поважніші польські часописи, і то католицькі, зпоміж яких деякі

просто з насолодою подавали брехливі і зловісні видумки, посуваючись у своїй злобі аж до того, що унійна акція на „кресах“ є просто акцією „pro Bolszewia“.

Тимчасом кілька днів після таких ревелюційних відкриттів прийшли спростування з найбільш авторитетних місць („Osservatore Romano“, папський нунцій у Варшаві, управи обох польських провінцій Чина Т. І.) і справа представилася в зовсім інакшій світлі. Передусім згаданий о. Дайбнер не був ані приватним секретарем еп. Д'Ербінія, ані секретарем Комісії „Pro Russia“ та загалом не займав у ній ніякого становища та в ній не працював. Ап. Престол оголосив, що ніяких паперів, які торкаються церковних справ у Росії, ніхто не вкрав. О. Ол. Дайбнер, син російського католицького священика східн. обряду, о. Івана Дайбнера, що від 10 літ знаходиться в большевицькій в'язниці, вчився в католицьких школах в Бельгії і Царгороді і в р. 1921 прийняв свячення на священика східн. обряду. По кількох роках відпав від катол. Церкви і перейшов на православ'є, але в 1927 р. покаявся і забажав назад повернути до Церкви і з тою метою приїхав до Риму. Тут з уряду, як опікун російських емігрантів, заопікувався ним еп. Д'Нербіню, рятуючи його в нужді, однак не даючи йому жадного відповідального становища. Перед кількома тижнями о. Дайбнер, хорovitий, нервовий і підзорливий, скинув зі себе духовну рясу і виїхав не до большевії, а до Берліна і там тепер перебуває. Виключена річ, начеб він був большевицьким агентом.

Наша українська преса поставилася до цілої справи пристойно, подавши тільки за другими часописами саму звістку і помітивши відтак спростування; одна тільки комунізуюча „Українська Думка“ в ч. 5, з 4.ІІ 1933, помістила статтю п. з. „Афера Ватикану“, в якій понаписувала повно нісенітниць і звичайної брехні так про саму комісію „pro Russia“, як і про її предсідника і секретаря, а навіть про митр. Шептицького.

Нова уніятська парохія. Дня 5. лютого ц. р. відбулося святочне відкриття нової гр.-кат. парохії в Луцьку на Волині. Служив Службу Божу і виголосив проповідь бувший православний священик, о. Т. Пасічник, який недавно покинув православ'є.

Конфлікт уряду Югославії з катол. єпископатом. В останніх часах положення Югославії, яке й без того є крайно напружене, так в нутрі краю, як і на заграничній фронті, заострилося ще більше внаслідок конфлікту, який вибух між урядом і католицьким єпископатом. Спричинив цей конфлікт розпорядок правительства, який накинув цілій Югославії одноставну ліберальну організацію руханкову „Соціал“. До кінця 1929 р. було в Югославії чотири руханково-

спортові організації: Сокіл сербський, Сокіл хорватський і Сокіл словінський, а крім цього катол. руханкова організація „Орел“, яка обіймала цілу державу. „Орел“, найбільша катол. організація Югославії, була сіллю в очах београдського уряду, який віддавна стремів до її знищення. В грудні 1929 року появився королівський декрет, котрим всі руханково-спортові організації зведено в одну установу „Сокола“. Духовенство знало ідеологію „Сокола“ і тому деякі єпископи старалися проти розпорядку протестувати, але надармо. І справді „Сокіл“ Королівства Югославії відразу опер свою виховну діяльність на засадах не тільки антикатолицьких, але й загалом антирелігійних, ідучи за своїм духовим батьком, Мирославом Тиршом, що був сам атеїстом і вщипив того духа в сокільські ряди. Коли антикатолицька пропаганда сокільського проводу не уставала, католицький єпископат Югославії, під проводом загребського архієпископа Бауера, видав пастирський лист, в яким вказано на велику небезпеку, що грозить Церкві з боку Тиршового сокільства, перенятого атеїстичним духом, та візвано родичів, щоби оберігали своїх дітей перед небезпекою, яка їм грозить у сокільських організаціях, а всіх вірних закликає, щоби твердо стояли при вірі своїх батьків.

Лист викликав велике порушення. З сокільської сторони піднесено закиди, що лист має політичні тенденції, що його подиктували Єзуїти (тому їх треба прогнати з краю) що його написано по наказу Ап. Престола, а навіть на бажання... Мусолінія. Усі ті закиди опрокинув архієп. Бауер в загребським „Katoličk-im List-i“.

Напруження серед католиків (головно Хорватів) ще зросло, коли в палаті архієп. Бауера, на приказ самого короля переведено строгу поліційну ревізію. Архієпископ спершу запротестував проти ревізії, але коли предявлено йому зарядження, підписане королем, не опонував і поліція дуже докладно все перешукала.

У звязку з цим кат. агенція КАР приносить цікаві подробиці: Коли поліціянти вже збиралися відійти, запитав їх старенький архієпископ, чи знайшли що. А коли вони відповіли, що ні, тоді архієпископ казав їм хвильку зачекати, а сам пішов до столика, вийняв звідтам одержане перед двома роками від короля найвисше відзначення, звізду Караджорджевичів, і подаючи її найстаршому рангою старшині, сказав: „Горожанин, в якого мусіла бути переведена домова ревізія, не заслугує на таке високе відзначення“. Цей жест архієпископа стрінувся в цілій Хорватії з великим признанням.

Як закінчиться конфлікт, годі передбачити.

Найновіший випуск „Записок Чина св. В. В.“.
т. IV, вип. 1—2, подає на сторони 478—479 п. з. „Молитво-

словь для християнь греко-славянського обряду. Альбертинь 1929. 13 X 8, 442", ось що: „На тому місці попереднього випуску „Записок ЧСВВ“. III. 757 ми помістили коротку оцінку зазначеного молитовника, котра — на жаль — декому стала притокою робити делекойдучі і фальшиві висновки. Щоб отже оминуті дальші непорозуміння та направити кривду, що її мимо нашої волі нанесено доброму імені заслуженого Ордену ОО. Єзуїтів, як також Божій справі, котрій служать, заявляємо прилюдно, що отсим відкликаємо всі субективні міркування, спрямовані на адресу їхньої праці, зазначаючи рівночасно, що ОО. Єзуїти східного обряду працювали і працюють по нормам і бажанням Апостольського Престола“.

Зразок „правдиво-католицького“ священика. „Новий Час“ в ч. 31 з 1933 року подає п. з. „Шал латинського священика“ осьякий попис: „Дня 4. лютого ц. р. удалася громадянка Микулинець п. Ш. латинського обряду, однак свідома Українка до місцевого латинського пароха в цілі полагодження одної справи. Латинський парох о. Недзельскі, побачивши перед собою Українку латинського обряду, впав в шалену лють і прикликавши її до окремої кімнати, місто полагодити справу, почав кричати:

Pani ma dzieci? — а коли дістав відповідь, що п. Ш. має одного сина крикнув:

A co on jest Polak, czy hajdamaka?

Пані Ш. відповіла, що син її є Українцем, тоді о. Недзельскі сказав:

To w takim razie jesteście zmuszeni przynieść metrykę do kościoła.

На це знов відповіла п. Ш., що вона цього не зробить під ніяким услівям бо сина буде виховувати так, як буде уважати за відповідне. Латинський парох ще більше збісився, вхопив метрику смерті покійного мужа згаданої пані, пірвав її на дрібні кусні, і почав кричати:

Ja wam mówię, że musicie zmienić metrykę syna, bo przyszły mąż wasz nie śmie wychowywać i dawać jeść hajdamakom“.

Відтак, помозчавши хвилю, крикнув знова о. Недзельскі: A co wy jesteście? Jaka wasza dusza i serce? Діставши відповідь: „Я Українка“, о. Недзельскі почав бігати по кімнаті, мовби дістав який шал і кричав дальше: „Co to za matka była wasza, jak ona dzieci wychowywała? Wy nie wiecie, że rusini wszyscy różną się, tylko dać im noże do ręki, bo to sami nożownicy. A wy macie jakie siostry?“

На це дістав відповідь, що чотири сестри, усі Українки, а одна навіть і в кляшторі.

На це знова висше згаданий душпастир:

W jakim klasztorze — w hajdamackim?

А коли знов дістав відповідь, що сестра п. Ш. є Василянкою, тоді вже не знав, що з ним діється; жбурнув рештками подертої метрики і закінчив авдієнцію словами: *Ja wam ślubu nie dam.*

Ось таке діялося у нас на кресах, а подаємо це до відома усім тим, які ще досі мріють про якоесь „вспулжице“. *Українець латинського обряду*“.

До цих слів дописувача „Нов. Часу“, не додаємо ніяких коментарів, бо вони самі кождому насуваються на думку.

Наша Служба Божа в американській католицькій церкві. Як звісно, Святіший Отець Папа Пії XI зарядив був від 18 до 25. січня, „Унійний тиждень“. У тім тижні наказав молитви по всіх католицьких церквах за злуку усіх християн в одно стадо і під одним пастирем. Усі католицькі єпископи зарядили у своїх дієцезіях молитви, а для відзначення, що в католицькій Церкві усі обряди в пошанівку, Дітройтський єпископ Галлагер запорядив, щоби відправлено Службу Божу в нашім обряді в церкві ОО. Домініканів у Дітройт, в З'єд. Держ. Півн. Америки.

В неділю 22. січня відправив о. Сембратович в набитій католиками-Американцями церкві св. Домініка співану Службу Божу з хором „Бояна“ під батуюто п. Льва Сорочинського. Перед богослуженням виголосив професор і славний місіонар о. Амброзій Смит, Домініканець, проповідь про єдність Церкви, і пояснив вірним значіння обряду та українського богослуження, історії України й історичних звязків України з Чином Домініканів, а при кінці звернувся з горячим зазивом до присутніх Українців, щоби памятали на свою віру, обряд і традиції та зберігали ті дорогоцінності і передали в спадщині своїм нащадкам. Підчас Служби, як сказано, співав дійсно по мистецьки хор „Бояна“.

Вірні Американці могли слідувати за цілим богослуженням, бо роздано їм на початку по мистецьки видану брошурку (*The Divine Liturgy of Our Father Among the Saints John Chrysostom*), в якій подано коротку історію східної, головнож української Церкви, пояснено обряд Українців і перекладено на англійську мову цілу Службу Божу. Понад тисячка вірних Американців була присутна на цій Службі Божій. Вони відтак дякували ОО. Домініканам за цей духовий пир і gratулювали Українцям за їх богослуження та спів.

Ціле свято відбулося стараннями о. сов. Сембратовича, який на полі пропаганди української справи, церковної і національної, між американськими католиками поклав дотепер величезні заслуги. М. ін. на просьбу катол. організації „Лицарі Колумба“ виголосив він відчит про Українців до радія дня 29. січня ц. р. п. з. „Незнані вам братя“.

Номінація нових кардиналів. „*Osservatore Romano*“ подає урядово, що 13. березня ц. р. буде скликана тайна

консисторія, на якій буде іменованих шістьох нових кардиналів, чотирьох Італійців, один Француз (архієп. Villeneuve з Quebec) і один Німець (архієп. Інніцер з Відня). КАР.

Нові польські єпископи. Св. Отець іменував гарнівським єпископом львівського суфрагана і професора львівського університету, єп. Ф. Лісовського, а полевим єпископом о. кан. Йос. Гавліну, пароха при церкві св. Варвари в Кор. Гуті. Як відомо, дотеперішній тарнівський єпископ Валенга і військ. єп. Галль зрезигнували зі своїх становищ, а папа іменував їх обох титулярними архієпископами.

Православна Церква в Японії. Минулого року відбувся Собор Японської православної Церкви, на котрому предсідав митрополит Сергій, Росіянин. Учасників було 68. В 1932 р. прийняло хрещення 454 нових осіб. Японська Церква автономна й стоїть у канонічній звязи із Московським Патріярхатом. Числить 40.000 вірних, виключно японського походження. В богослуженнях та катихизації живляється японської мови. Минулого року відкрито в Токіо богослов'ю. В міністерстві освіти є окремий відділ для справ Яп. правосл. Церкви. Початки правосл. місії сягають 1870 р.

Боротьба за календар в Греції. В останніх часах ведеться в Греції завзята боротьба між прихильниками старого й нового календаря. Хоч офіційно синодом старий календар знесено, є багато священиків, котрі й на дальшому послуговуються. Також всі монастирі на Атосі, крім одного, спротивилися введенню нового календаря. Синод домагався, щоби правительство поліційними засобами перевело в життя його зарядження щодо календаря, але правительство відповіло, що в тім питанні лишає горожанам свободу й свою інтервенцію ogranicить на ліквідування евентуальних гостріших сутичок з обох сторін.

Квестія Св. Причастія у православних Сербів. Недавно відбулася на сторінках нашого часопису анкета, в який спосіб причащати. Кілька разів підношувано небезпеку зарази, яку за собою потягає подавання св. Причастія в нашій обряді. Таке питання виринуло також і в сербській Церкві. Недавно появилася книжка професора правосл. богословії З. Марінковича під заголовком: „Для ліпшого пізнання віри“. В діяльогічній формі обговорює автор популярним способом різні релігійні теми.

Ось що він думає про пересадну нософогію (страх перед хоробою), звязану з приманням Пресв. Тайни Евхаристії: „Страх, що через св. Причастіє може хтось заразитися, не тільки, що не має жадної підстави, але є простим богохульством супроти Пресв. Тіла й Крови Христової. Він зявився у протестантів головню через те, що вони не признають дійсного Тіла й Крови Христової в Причастію. Але ця думка противиться так словам Ісуса Христа, котрий про

хліб сказав, що то його Тіло, а про вино, що це його Кров, як і виразній науці св. Церкви й св. Отців. Сміло можна сказати, що дотепер не було й взагалі не може бути випадку, щоби зі св. Причастієм хтось прийняв чужу хворобу". Хоч цей автор може у своїх твердженнях трохи й пересадний, коли цілковито заперечує можливість зарази, однак це приклад, як треба підходити до питання святих річей. Задля браку божого духа видвигає нинішній світ різні труднощі проти святих річей.

Захоплення чужинців східною Літургією. В останніх роках католицький Захід став сильно інтересуватися християнським Сходом, головнож його славною Літургією. Появилось багато перекладів, пояснень і студій над Літургією, і чим далі, тим більше росте зацікавлення, а одночасно захоплення так самою Літургією, як загалом цілим величавим обрядом Східної Церкви. Ось недавно появився німецький переклад Літургії св. Івана Золотоустого з паралельним грецьким текстом і поясненнями, зроблений Бенедиктинцем о. Пл. De Meester, який є під сучасну пору одним з найкрасших знавців церк. Сходу в літургічній ділянці. Рецензент віденського „Korrespondenzblatt-u“, в ч. 2 з 25. січня 1933, згадуючи про появу цього перекладу, з захопленням пише про саму Літургію, про її драматичну будову, живі діяльogi між священником і дияконом, священослужителями ті вірними, про оба Входи, часті метанії, зміни акції перед і за іконостасом — та кінчить рецензію отсими словами: „Все те, разом із старовинною, могоучою і глибокою мовою молитов і співів — це вистава і дійсність одночасно. Без переседи можемо сказати: Тільки той може розуміти, що таке Безкровна Жертва, хто знає цю Літургію“. Так пишуть про східну Літургію чужинці. А деякі наші т. зв. западники бачуть у ній тільки гріх.

„Христос Наша Сила“ і „Львівські Парохіяльні Вісти“ — це свіжі релігійно-народні часописи, призначені для найширших кол нашого простолюддя. Оба виходять від січня ц. р. Перший з них появляється що два тижні як безплатний, популярний додаток до „Мети“, а другий, теж двотижневик, призначений для найнизших суспільних верств (слуги, робітники, дозорці) парохіян львівських церков. І один і другий часопис має за ціль — поглибляти релігійно-моральне життя українських родин і тому в обох появляються часто ті самі статті. Співробітничає у першому з них сам Впреосв. Митрополит. Оба вони дуже добре, цікаво і популярно редаговані, та сповняють серед найнизших кругів нашого громадянства, головно на терені Львова, під оглядом релігійно-національним велику місію. Священники повинні старатися про масове поширення обох двотижневиків.

„Шлях, яким слід піти“. Попало мені в руки одно число газетки, яку (два рази в місяць) видають гр. като-

лики Мадяри в Будапешті (Görög.katolikus Szemle — Гр. кат. Перегляд, ч. 11 з 5.VI. 1931). Є там стаття „Участь народу“ (в богослуженню), а написав її автор зі Львова (по маляр. Львов). Про співану літургію в неділю о 10 год. в св. Юрі він пише, що вона триває до 12^{1/2} год., „отже мучить і не займає людей, хоч співає знаменитий хор. Всі вірні в летаргичній безчуттєвості, бо змучила їх безконечна довгота і безучасть“. Та він дуже хвалить тиху літургію о 9. год. в семинарській церкві, підчас котрої співають вірні свої побожні пісні (автор або не знав, або не зазначив, що се літургія для студентів). „Всі вірні одна людина, одна душа. Нічого більш будуючого я досі не бачив. Тільки гудіння органів бракувало“.

„Яка з цього наука?“ — продовжує автор і відповідає, що треба в богослуженнях дати більше місця для вселюдного співу, що римокатолики і реформати (кальвіни) вже давно зрозуміли. До церкви рішучо треба завести органи і замість вечірні треба правити набоженство до Преч. Діви, яке має виглядати ось так: „священик клякає перед вітварем (очевидно іконостас треба викинути — се вже для гр. католиків Мадярів самозрозуміле, наша заввага), а хор і нарід співає до кінця пісню „Царице ангелів“, потім священик говорить коротку молитву до Преч. Діви. Потім пісня „Дай Боже, щоб сього вечора“, виставлення Найсв. Тайн, відповідні пісні. На закінчення пісня „Народови Марії“.

„В інших днях: вервиця, хрест, кальварійська дорога, обряди перед святою статуєю, процесії і т. ін. І закінчує автор: Коли те все в нас буде упорядковане, „ми будемо тим шляхом, котрим слід піти всім церквам з византійським обрядом у всіх державах“.

Стільки малярський обрядовий реформатор (світська людина, професор церковного співу).

Ось показується, який той „шлях“ всюди подібний до себе — начеб на замовлення! І знаємо, відки беруться його ідеї, а властиво „родючі чуття“, і знаємо його історію з соток років і знаємо його вартість. Се в обряді таке, як пропозиція, щоби залишити 40.000 слів виробленої культурної мови та обмежитися на 300—400 „хлопських“ словах, а за ту ціну певно порозуміємося з простолюддям... Обмежитися на простонародних побожних піснях, які під теологічним оглядом правильно є мізерією „неповнолітних у вірі“... Чудовий „шлях“ для Церкви з византійським обрядом, нема що казати!

Та гр. кат. Мадярам нема що дивуватися, їх тільки горстка в чужому для себе обрядовому світі, до того вони й донині ще не мають перекладу на малярську мову всіх церковних книг.

В згаданій газетці передовиця говорить про целібатову реформу. Що Мадяри про се знають і як до сього підходять, каже вже заголовок тієї передовиці „Колиска на плебанії“. І подає стаття до відома своїм читачам, що та „колиска“ стала причиною великої борні в гр. кат. світі. „Не в нас, дякувати Богу, але за Карпатами та в Зєдинених Державах. Пітсбурський єпископ Такач Василь рішучо воює проти вас (колиска, дитина, жінка), і не висвячує жонатих клириків — чиж се може бути бажанням Риму? — кинувся в спір зі своєю Церквою та бореться („моцується“) і тоді, коли його Церква находяться перед роздерттям на двос. Львівський архієпископ, граф Шептицький — той сам, котрого оправдано можемо вважати за найсильнішого противника малярської літургії, займає таке саме становище до жонатого свого духовенства“.

На закінчення: „Боріться ви там зовні, великі церковні достойники, але наші парохії лишіть у спокою“.

Ось яким малим світом, загумінком стали нині гр. кат. Мадяри, як мало вони знають про гр. кат. світ, що за Карпатами.

о. Г. К.

Оден цікавий спомин. Коло 1865 року і потім вийшло кільканадцять наших гр. кат. священників і гімназ. професорів до Росії, головнo до Холму і в тамті сторони. Ось на пр. Яків Головацький (священик професор укр. літер. на львів. університеті), о. Дячан, о. Цирик та о. Маркил Попель, автор моральної (нравоученія) для гімназій і великої літургії. Був він гімн. катихитом Тернополій у Львові — під натиском губернатора Голуховського відобрано йому катихитуру і дано професуру клясичної фільольогії. Як пішов до Холму, в короткім часі зістав єпископом в Камянці Подільськiм. Десь коло р. 1875—1880 візитував свою єпархію і приїхав до місточка Сатанова, переділеного рікою Збручем від австр. Калагарівки, а довідавшись, що парохом Калагарівки є о. Лука Ляхович, котрий був катихитом в Тернополі, згл. у Львові на його місці, поїхав туди, взяв його до повозу, оба поїхали ніби на прогульку, а що на „козлі“ сидів рос. „урядник“ — щось якби цивільний підкомісар поліції — говорили по німецьки. Говорили про багато людей і про деякі справи. М. ін. так сказав еп. Попель до о. Ляховича: „Ich muss Ihnen aufrichtig sagen, Russland ist nicht für die Galizianer“. Недовго був еп. Попель в Камянці — взяли його за референта до синоду в Петрограді. Той вихід до Росії і перехід на православ'є спричинив нам багато прикростей в Римі й у Відні через довгі літа і також у польській пресі.

о. Й. Гкв.

Чи кінець варварської забави? Давня традиційна, можна сказати, національна забава Еспанців, це варварська

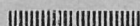
боротьба биків, яка певно не впливає морально на населення, головню молодь. В останніх часах запримічується, що її розмах слабне і вона під напором цивілізації в недовгому часі певно щезне. В 1930 році було в цілім краю таких боротьб биків 302, в році 1931 число їх виносило ще 249, а цього року, по закінченню сезону, тільки 215.

10 мільонів доларів для бідних. Кард. Mundelein з Шікаго заявив, що в його епархії зібрано на бідних в останніх 15 літах (себто в часі менше більше від покінчення світової війни) 10 мільонів доларів і то все за посередництвом католицьких харитативних організацій.

1100-літний ювілей християнства на Словаччині. Словаччина приготовляється до святочного обходу 1100-літнього ювілею заведення християнства в краю. Ця велика подія в історії словацького народу збулася в рр. 830—833 за панування словацького князя Прібіни, що володів над територією Нітри і побудував церкву у своїй столиці. Та мала церковця, якої вже нині немає, стояла імовірно на площі, на якій тепер красується катедра в Нітрі. Була то перша християнська святиня в середущій Європі, побудована ще перед приходом св. словян. Апостолів Кирила і Методія у сі сторони. Словаки постановили надати цьому ювілеєви не тільки релігійний, але й національний характер. Йде їм о те, щоби показати, що вони скорше прийняли християнство, чим Мадяри, які відтак накинули їм свою політичну зверхність.

Скільки є церков у Римі? Як подає цьогорічний „Diario Romano e Vaticano“ в межах нинішнього Риму находиться 390 церков, 160 каплиць, відкритих і піввідкритих для публики, і 53 доми молитви. Від року 1870 закрито, перестроєвано або збудовано 93 церкви. Крім цього будується ще 25 церков.

Кампанія проти Єзуїтів в Югославії. У звязку з конфліктом між урядом і католицьким єпископатом, про що пишемо в сім числі на іншій місці, до югославянського парламенту вплинув проєкт закону про заборону діяльності Єзуїтів, ба навіть виселення їх поза межі держави. Єзуїтичужинці малиб після цього проєкту покинути Югославію до 48 годин, а Єзуїти-Югославяни мають бути інтерновані на острові Лісса. Майно Єзуїтів малоб бути сконфісковане і продане на ліцитації. Як причину внесення такого законопроєкту подають внескодавці сліпий послух Єзуїтів зглядом Ватикану, який ніби попирає італійську політику супроти Югославії. Тому Югославія не може робити ріжниць між Римом папським і Римом Мусолінія. (АТЕ).

Українська Молодь — Христові!**ВІДОЗВА.**

„Нічлігова Комісія“, з рамени Ділового Комітету свята: „Українська Молодь Христові“ у Львові, звертається до всіх українських інституцій, товариств і приватних осіб з отсим проханням:

Дня 6. і 7 травня ц. р. улаштує Галицька Церковна Провінція під Протекторатом всіх трьох Високопреосвящених Ординаріятів, маніфестацію української молоді на славу Христові-Цареві.

До Львова зідеться кількадесять тисяч нашої молоді з найдальших закутин Галицько-Волинської Землі.

Для цієї молоді треба приготувати місце на нічліг з дня 6 на 7 травня.

Покликана до цього Нічлігова Комісія прохає всі українські інституції і приватні особи прийняти до себе на нічліг учасників. Іде про окремі кімнати, в котрих на долівці можна би примістити більшу кількість молоді (1 м² долівки на одну особу).

Прохаємо зголошувати нічліги в Парохіяльних Урядах у Львові або в канцелярії Нічлігової Комісії, Львів, вул. Сикстуська 39а 1 п. тел. 56-32 щодня від 3-ої до 6-ої попол. Висилаємо окремі заяви, які прохаємо виповнити і якнайскоріше надіслати („Приділ“ заяви не виповнювати!).

Заяви про відступлення нічлігів можна дістати у всіх парохіяльних Урядах Львова, і передмість та в Нічліговій Комісії Свята у Львові при вул. Сикстуській 39а, тел. 56—32.

На славу Христові — прохаємо про жертву!

Нічлігова Комісія Свята У. М. Х.

Хочемо Бога!

Печатається за дозволом Митрополичого Ординаріату у Львові

Власник: Львівська гр.-кат. АЕпархія

Відповідальний редактор: о. Петро Хомин

З Друкарні „Бібльос“, Львів, Японська 7. Тел. 14-78

ЦЕРКВИ КУПУЮТЬ СВІТЛО

лише у своїй фабриці свічок

Інж. К. Котецький і С-ка

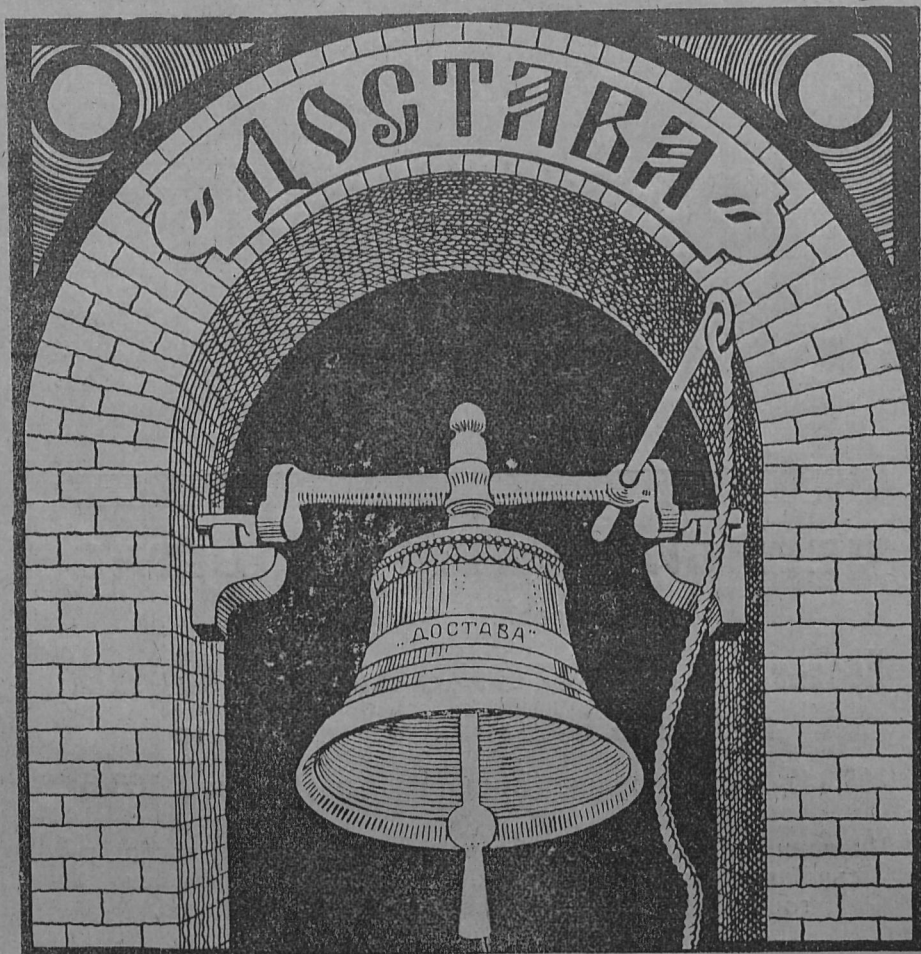
Спілка з обмеженою порукою

Львів 1б, вул. Окружна (Бічна Кульпарківська) 108 А.

Численні признання за добірний товар. Дипльом господарської вистави в Копичинцях. Світло наше світить ясно, горить довго і визначається великою твердістю.

Жадайте цінників.

**НАЙЛІПШІ ДЗВОНІ І ВСІ ЦЕРКОВНІ ПРЕДМЕТИ
в найбільшій виборі і найдешевше продає
одинокі українська кооператива
„ДОСТАВА“**

В СВОЇХ СКЛАДАХ: ЛЬВІВ, УЛ. РУСЬКА Ч. 20.

Перемишль, Костюшкі ч. 5. Тернопіль, вул. Пилсудського ч. 6.

Направляє старі ризи, позолочує чаші і пр., бере на себе малювання церков, виготовлення іконостасів і ручить за солідне і стилеве виконання по приписам обряду. Письменно за цінами звертатися до Дирекції: Львів, Домініканська 11, I п. Звертаємо увагу Всч. Духовенству, що всі прочі фірми з церковними річами є або у ворожих нам руках, або є приватними підприємствами, а „ДОСТАВА“ є одинокою кооперативою, де членами є три наші Архієреї, многі священики і церкви.

З сих причин заслуговує на повне довіря і попертя.

Н И В А

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2 $\frac{1}{2}$ арк.
з проповідничим додатком
— в 1 арк. до кожного числа —

Передплата виносить 15 зл. річно,
півріч. 7'50 зл., чвертьрічно 3'75 зл.
— для Америки 3 доларя річно —

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Чекове конто: 151.092

З М І С Т:

	стор.
<i>Митрополит Андрей:</i>	
З викладів про аскетичу	89—92
<i>Рауль Плі Т. І.:</i>	
Праця Апостола — званням	92—99
<i>о. Р. С.:</i>	
Плащаниця	100—108
<i>Ол. Буць:</i>	
До порушеної теми	108—111
<i>о. Юліян Дзерович:</i>	
Вісти з Тов. св. Андрея	111—114
<i>о. Р. Х.:</i>	
Українські справи в Бельгії	115—117
<i>о. Т. Цегельський і о. Й. Ганкевич:</i>	
Дещо зі священничої традиції	117—120
<i>о. Й. Р.:</i>	
Богослуження зимою	121—122
Відозва	123
Всячина	124—128

ДО П.Т. ПІСЛЯПЛАТНИКІВ „НИВИ“!

До сього числа долучуємо поштові складанки (чеки) і прохаємо влатити належність за передплату.

АДМІНІСТРАЦІЯ.

П
Р
О
П
О
В
І
Д
И

В Адміністрації
„НИВИ“
Львів, Коперника 36.

можна набути
брошуровані річники

ПРОПОВІДЕЙ

друкованих як додаток до
„Ниви“ за р. 1930, 1931 і 1932

по ціні зол. 3.—
з поштовою пересилкою.

П
Р
О
П
О
В
І
Д
И

Н И В А

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2¹/₂ арк.
з проповідничим додатком
— в 1 арк. до кожного числа —

Передплата вносить 15 зл. річно,
півріч. 7'50 зл., чвертьрічно 3'75 зл.
— для Америки 3 долари річно —

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Чековеkonto: 151.092

Митрополит Андрей

З викладів про аскетичку

(Продовження)

Св. Павло в різних своїх посланнях часто вертається до того самого предмету. Тоді то з зіставлення й порівняння цих уступів можна завважити, як розвивається його думка, як то не відразу, — хоч є натхнення з неба — доходить до повного розвитку якоїсь доктрини. Це характеристичне завваження, цінне для поняття інспірації. Може й його ідея душпастирства чи апостольства ступнево розвивалася. Тому тексти II. п. до Коринтян зіставимо з текстами вже наведеними. — Ми знаходимо нові докази тієї внутрішньої муки, до якої доводила його душпастирська печаливість про вірних. На це мучеництво складається неспокій за долю тих, що навернулися, а певно й за успіх проповіді. Його просто до хреста прибиває думка, чи здобуде душі, чи здобувши не стратить, чи все зробить, що зможе, чи може що занедбає, чи його гровивники не знайдуть послуху?! І так свої послання Апостол пише „з великого горя і туги серця.. з многими сльозами!“ (II. Кор. 2, 4); він не знаходить спокою у своєму дусі (II. Кор. 2, 13), а часом просто не годен знайти „ніякого спокою“, скрізь зазнає біди: „із вні боротьби, внутр тревоги“ (II. Кор. 7, 5). Вже на початку послання Апостол широко розкриває своє, горем налите, апостольське серце: „Бо не хочемо, щоби ви, бра-

ЛБ АН УРСР

Ж. №

ти, не знали про наше горе, що нас стрінуло в Азії, що ми надмірно були обтяжені понад силу так, що не мали вже й надії жити“ (II. Кор. 1, 8). Ми оглядаємо розкриті найтайніші закутки його серця: „У всім пригнетені, та не доведені до крайности, в клопотах, та не тратимо надії, переслідувані, та не опущені, повалені, та не погублені, завсіди носимо умертвлення Господа Ісуса в тілі, щоби й життя Ісусове в нашім тілі явилось...“ (II. Кор. 4, 8—11). На іншому ж місці визнає щиро: „Нікому ні в чім не даємо соблазну, наша служба була без догани, але у всім представляємо себе яко слуги Божі, у великій терпеливості, в горю, в бідах, в прикрошах, в биттю, у вязницях, в ворохобнях, в трудах, в сторожнях, в постах, в чистоті, в знанню, в довготерпеливості, в святім Дусі, в нелицемірній любові, в слові правди, в силі Божій, з оружям праведности в правій руці і лівій руці, славою і безчестям, ославленням і хвалою, яко зводителі, а правдиві, яко незнані, а знані, яко вмираючі, а отсе живі, яко карані, а неповбивані, яко сумні, але завсіди веселі, яко вбогі, а многих збогачуючі, яко нічого не маючі, а все посідаючі“ (II. Кор. 6, 3—10). Апостол заглядає нераз і смерти в очі ради свого післанництва: „В трудах премного, в вязницях пребогато*), в ранах без міри, *при смерти почасто*. Від жидів пять разів по сорок без одного прийняв я, тричі палицями бито мене, раз каменовано мене, тричі корабель розбився зі мною, ніч і день перебув в морській глибині. В подорожах часто, в небезпеках на ріках, в небезпеках від розбійників, в небезпеках від земляків, в небезпеках від чужих, в небезпеках у місті, в небезпеках в пустині, в небезпеках на морі, в небезпеках між ложними братами, у труді й нужді, часто в неспанню, в голоді і жажді, часто в постах, в холоді і наготі, кромі того, що остеронь, щоденна мені опіка й журба про всі церкви“ (II. Кор. 11, 23—28).

Звідкіля взялася в Апостола сила переносити те все, виходити на стрічу небезпеці? Покора була основою такого незрівнаного поступовання св. Павла. „Знаю — каже Апостол про себе як про когось другого — чоловіка в Христі, котрий перед чотирнадцяти літами, чи в тілі, не знаю, чи без тіла, не знаю, Бог знає, був взятий до третього неба. І знаю такого чоловіка, чи в тілі, чи без тіла, не знаю, Бог знає, що був взятий до раю і чув невисказані слова, котрих не вільно чоловікови говорити. Таким буду хвалитися, собоюж — додає покірно — не буду хвалитися, хіба моїми немочами“ (II. Кор. 12, 2—5).

Все те, що Апостол про себе говорить, говорить неначе змушений; він мусить свого апостольського уря-

*) Св. Климентій Рим. каже, що 7 разів. — До Кор. V.

ду боронити, мусить наверненим його проповідю Коринтянам дати доказ, що його наука є з неба, що вона є Божим обявленням. Його противники старалися понизити його авторитет, і через те обнижували повагу богообявлення в душах Коринтян. Загрожений — боронить не так себе, як своєї науки. Його апостольські праці, може не менше від його небесних виджень, були доказом автентичности його науки. Змушений зрадити тайни svojого серця, висказує свої поняття про апостольство чи душпастирство. Вони такі: *Добро своє протиставляє добру навернених ним християн* і з ряду у всіх положеннях життя, усіх сторонах цього життя, в усіх поодиноких людських добрах Апостол понижає себе, аби вивисшити вірних: „Упокоряючи себе, щоби ви пішли в гору“ (II. Кор. 11, 7). Він приносить жертву, і сам себе жертвує за їхні душі (II. Кор. 12, 15). Апостольський дух веде його до цього, що він „має вподобання в немочах, докорах, бідах, переслідуваннях, в тіснотах задля Христа“ (II. Кор. 12, 10). Тому й радіє, „коли ми немічні, а ви сильні“ (II. Кор. 13, 9). Так повинно бути, так добре, коли „в нас ділає смерть, а у вас життя“ (II. Кор. 4, 12). Апостоли повинні бути — на думку св. Павла — і голодні і жадучі і нагі і биті в лице“ (I. Кор. 4, 11). Вони ж на смерть призначені, вони ж наче з уряду сміттям цього світа і ометицею всіх. Підставою цього жертвенного погляду на свою апостольську працю є його поняття про себе. А воно таке: вважає себе за останнього! Це його пересвідчення є дном його душі; і воно таке сильне, що не боїться прилюдно, перед усіми християнами, висказувати його, не боїться й прилюдно сповідатися зі svojого життя перед наверненням. Йому не треба було душпастирського розп'яття, розп'яття на хресті, не треба було внутрішньої муки, щоби в сражії моральної вартости перед Богом — заняти останнє місце. Христос прийшов грішних спасти, між котрими я є перший (Тимот. 1, 15). Одначе це пресвідчення — хоч независиме в душпастирській праці, проте могутньо його спомагає, бо що природнішого, як те, щоб усе зло скидати на того найгіршого. Якщо хтось має голодувати, то очевидно він, хтось терпіти, очевидно він, на кого скинути все сміття світа, всю кару за всі гріхи, все зло, належне людям, — очевидно на нього. Правдоподібно мусів представляти собі весь світ у моральній будові як стіжок, що розширяється на всю Церкву, чи на весь рід людський. У тім стіжку він вибрав собі те місце, на якому спирається тягар цілого стіжка. Бо стіжок так поставлений, що наче на нозі стоїть на своїм вершку. І на свій лад і своїм способом мусів Апостол до себе приміняти, чи бажати наслідувати положення цього Агнця, що бере на себе гріхи всего світа. Чи поняття про душпастирство є особистою чеснотою, чи

До цього, щоби хтось належав до вибраних треба трьох моментів:

Благодати, котрої уділяється поодинокому;
Згоди поодинокого на це, що йому жертвує Бог;
Співділання пастиря, котрому повірено стадо.

З цих трьох моментів тільки той останній залежить від Апостола.

Коли Апостол може собі сказати, що він зробив усе, що до нього належало, зникає з його постави ціла горячковаість; його змагання є в тому часі найбільш завзяті і зрівноважені; він робить, що тільки може, не щадить себе, щоби число вибраних зросло до легіону, як цього бажає Господь; але попри це сповняє службу в повнім спокою. Господь збудує свою могутню будівлю з каміння, яке лежить приготоване на це, щоби сповнити свою службу в Церкві, спираючись на вугольному камені — Христови.

Коли Апостол черпає спокій у своїх змаганнях з тих правд, то вони не ведуть його до безділля. Ті самі правди, які служать йому за пристановище, є теж для нього чинником, що побуджує до діл.

Кого Господь вибрав, цього Апостол не знає, він знає тільки, що в основі всіх Божих рішень, лежить безмежне милосердя.

Яка є свобідна воля поодинокого, цього він не знає; зате знає, що за Божою помічю навіть найменша обставина може усему надати добрий напрям, так що те, що з початку було тільки можливим, перемінюється у дійсність.

Апостол глядить тільки на те, що він має робити.

Бог бажає собі співділання своїх Апостолів лише так далеко, як далеко передбачила це від віків Божа Премудрість. Скільки отже треба робити Апостолови, щоби досягнути успіх, цього він не знає. І тому не може сказати собі ніколи: я вже досить зробив. Бажання Апостола, все більше працювати, мусить заєдно рости і могутіти.

Навіть тоді, коли людина, що посвятилася службі Богови, має при всіх своїх трудах тільки малий вплив на других, то остається їй все таки ще велике поле до праці, на якому певно може дечого довершити; її власна душа.

Все те, що робить він для других, не стоїть в ніякім звязку з його працею над самим собою. Чи ж можливим є отже, щоби теж і праця нац власною душею пішла на марне? Або стоїть може Апостол так близько Бога, що сотворіння не ділають на нього? Іншими словами: Чи Апостол має сам від себе сильне внутрішнє духове життя?

Вправді не в теорії, але в практиці уважається загально внутрішнє духове життя й апостольську працю за дві зовсім ріжні річи. А саме приймається, що внутрішнє життя спричинює певну байдужість до загального спасення душ, а з

другого боку — душпастирська праця має наче б то спричинювати занепад внутрішнього життя.

Одначе це тільки голословні твердження. Першого з них не будемо тут розглядати; його опрокинемо в дальших главах. Зазначимо тільки, що душпастирська праця без сильного внутрішнього життя не доведе до нічого.

Апостолят це ніщо інше, як поширювання, віддавання скарбів, що їх самі черпаємо із джерел вічного життя — другим. *Contemplata aliis tradere* — здефініював це св. Тома з Аквіну. Те, що здобув я сам, передати другим — отже перш усього треба самому щось добути: а це діється лише за помічу внутрішнього життя. Щойно опісля приходить: поширювання — і це діється за помічу апостолування. Перше самому глядіти — це розважання; відтак голосити те, на що гляділося очима душі та довго над ним роздумувалось.

Дивно безуспішними по більшій часті є людські слова, коли вони не є скріплені, так сказатиб, перебуванням з Богом.

А незвичайно сильним є людське слово, коли пливе воно з душі Апостола. Людська мова є така ничтожна, наче повітря, — а всетаки стається вона такою сильною, коли її овіває животворчий подих Бога.

Слова самі про себе не багато дають. Коли ми стрінемо колись біль, що на кусні рве душу і життя бере, а як лік на нього маємо лише самі слова, не знаємо іншої ради, як тільки хухати на палаючу рану — якіж ми справді тоді жорстокі.

Коли-ж розходиться про душевні терпіння — воно є ще більше жорстоке — ті звичайні слова потіхи. От хоч би такий случай, коли до вас до сповідальниці прийде чоловік, якого мучать спокуси і непокоїть совість; ми бачимо, що він бореться останками сил проти кожної нагоди до гріха; він пробує раз так, раз сяк; він не хотів би того зробити за всяку ціну — але він такий духово немічний; він стоїть над самою безоднею, так що вона вже гіпнотизує його, тягне у свої челюсті; його мучить те, що він з недбайливості або трусости знова подався; спокуса до невпинного заглиблювання у дрібнички долучується до властивої спокуси й у десятеро збільшує його безпомічність.

Мати також перед собою людину, що, бажаючи йти добрим шляхом і оминаючи упадок, чіпляється доброго, але при цьому є вже зовсім знищена й повна муки — і такий людині не вміти нічого іншого сказати, як тільки людські слова, справді, це рве неодному серце на кусні.

Зовсім певно, ми маємо Тайни. А Тайна ділає *ex opere operato*, вона піддержує, потішає, скріпляє, ратує.

Але колиб Апостол був би справді великодушний, забуваючий про себе під кожним оглядом, то він певно знайде замість здавкових слів, що не збуджують відгомону, повні

сили слова, котрі глибоко западають у душу й приносять там полекшу, щастя, ясність; слова, котрі багато говорять при всій своїй короткості! Слова, що ділають наче хлібний квас: деб воно не впало, там починається сейчас процес переміни; повстає незрушима постанова, це слова, за якими слідує несподівана радість і соняшня ясність; вони наче проміння радю, які дотикаючись відкритих ран, не ранять, але гоять їх, хоч які вони болючі.

Одначе такі слова знайдемо лише в часі гарячої молитви у стіп Христа. Душі чекають, що ми скажемо їм про Бога й Ісуса те, що самі бачили. А побачити Бога і Його Христа можемо лише в уважному, спокійному, тужливому роздумуванні; розуміється, що не фізичним зором, чи — хто зна — в яких об'явленнях. Ні, ми мусимо свою віру так розвинути, так скріпити, щоби той великий факт, яким є слово „Бог“, був для нас живою дійсністю.

Під мовним оглядом не має майже різниці між такими двома подібними висказами: „смертний жах Христа“ і „Христос у своїй смертній трівозі“, або „Христова смерть на хресті“ і „Конаючий Спаситель“. Одначе зважмо: „Смертний жах“ є чимсь, є річю; Христос у своїй смертній трівозі є кимсь, є особою. Незначні нюанси, скаже хтось! О ні, розходиться про щось далеко більше, ніж про нюанси. Треба тільки прислухатись двом проповідникам, що говорять про той самий предмет, Що за велика пропасть між тим, котрий описує смерть Ісуса на хресті так, як вона відбулася і тим, що змальовує Христа в Його вмірнанню так, як це переживають в душі Апостоли за ласкою Св. Духа.

Життя може лише з жиючого повстати. Найкрасші слова всіх книг, всіх проповідей є нічим, коли не оживляє їх подих Св. Духа: отже крім сили зворушування і переконування дає теж силу навертання так, що вони з пізнанням правди, приносять теж готовість іти за нею.

Тільки при глибокім внутрішнім життю стається пізнана правда побідною правдою.

Про св. Стефана говорить у св. Письмі: „Повний Божої сили, творив чуда!“ Ми мусимо теж наповнитися тою Божою силою, щоб могли довершувати чудес.

Молитва й умиртвіння це душа Апостоляту.

Кожний слуга і представник невидимих дійсностей мусить бути таким, для якого те невидиме є всім, а зовнішній блиск нічим — хоч не у всіх деталях життя; ми є і останемо таки слабими і тому час від часу будемо приносити жертви для „дійсностей нічого“; але в найглибших бажаннях і цінностях мусить для нас бути невидиме одиноко дійсним. Для того, що зветься світом, свята погорда, як та душа, що сама не належачи до світа, відносить її до світа. Супроти інших душ болюче зрозуміння принади, з якою

притягає їх та ничтожність, хоч кожда з них є донькою царя. У власній душі голод за безумовно дійсним, яке для чоловіка стається чинником життя, коли довше перебуваєється перед кивотом і думками зі Спасителем: в Оливному городі, де змивався кривавим потом, на верхах Голгофти. Хто жие тим життям невидимого, той може надіятися, що його обдарить Бог тим сердечним теплом, і тою душпастирською ревністю, перед якою відкривається найбільш замкнене серце.

Може такий не буде й дуже багато говорити, але кожде його слово це велике щось. Навіть коли він мовчить, говорить його мовчанка про вічність.

Вправді не буде він мати такого впливу на всіх; але меншість, може аж надто велика меншість тих, „котрі терплять з приводу того, що їх серце не спить“, ті, котрі чуються наперекір непрозрачному мурови видимого до обличча правди: ті, наче ведені якимсь інстинктом, звернуться до такої людини. Їм буде так, начеб вони бачили кругом своєї голови соняшні лучі Синаю. Вони відчувають, що він співчує їхньому горю і що він горить бажанням завести їх туди, де він сам іде, дати їм ту милостиню, яку поручив йому Господь для них.

„Є тільки один шлях, яким можна впливати на людей; це є: в могутньому бажанню бути для них кормом“.

Коли Апостол кривавить з тої рани, котрої символ є пелікан на наших вітварях, тоді, тільки тоді, може він сподіватися деякого успіху у своїй праці. Господи, дай йому таку рану!

Господи, Ісусе Христе! Змилосярдися над горячим бажанням Твоїх Апостолів; змилосярдися над їхніми серцями, в які врізується терня бажань! Пішли їм тасмне знання чужих терпінь; навчи їх штуки бідним людським словом розділяти Божу благодать; дай їхнім словам, що наче мертві виходять з уст, силу оживотворювати. Хай їхня мука з того приводу, що вони не в силі дальше працювати, вислужить їм ласку багато працювати; жорстоке почуття їхньої безсильности хай буде ціною, за яку Ти уділиш їм своєї сили.

Господи Ісусе Христе! Твоя потіха усмирює всяке терпіння, Твоє Світло розкриває кожду темряву. Твої скарби усувають всяку нужду — змилуйся над твоїми Апостолами, котрих гнобить почуття власної немочі, хай безодня між їхніми смішно малими ділами, яких вони довершують, а тою ясною величию, до котрої вони змагають, хай вона не відбирає їм відваги; навпаки збільши ще їх відвагу, щоб вони з дня на день ставали щораз більше відповідними до свого Божеського завдання!

III. Апостоли — гідні свого звання

А) Недостача Апостолів

В живім організмі має кождий орган свою означену функцію. Таксамо в Церкві Ісуса Христа має кождий християнин своє власне завдання. (I. Кор. XII, 12—15).

Але чи може хтонебудь з нас жити в непевности, що він займає в містичному тілі Христа якраз те місце, на котрім хотів його мати Бог? Ми за часто влаштуємо наше життя на свій смак, не питаючись про Божу волю! Хіба-ж це таке певне, що Бог не бажав собі, щоби ти був Апостолом у властивім значінню цього слова, щоби ти сповняв апостольський уряд у священничому чи монашому чині?

Як багато з тих, що їх покликав Господь, відкидають те покликання, не відзиваються на голос Бога! Неодного вже порушив лагідний легіт поклику Божого, щоби взявся звершувати величні діла, порушив сильно, а всетаки лагідно — і ось він зле зрозумів лагідність покликання; здержливість, майже несміливість голосу Бога, була для нього підставою дозволяти, щоби Бог звизав дальше; він усунувся зпід Божого впливу. А хіба-ж справді тільки ці є покликані до священничого чи монашого чину, котрі на зазив відказали „так“?

„Мені здається, що Бог бажав закрити обережно серпанком красу й ослабити блеск католицького священства. Бо коли би люди знали, колиб розуміли, що за ним криється, ми малиб нині забагато священників“. (Gratry, Philosophie des Glaubens).

Ці зовсім слушні слова про священничий стан відносяться також до монашого.

Інша справа, що вже лучалося часом, що після духовних вправ голосився звичайний робітник зі словами: „Я хочу бути Апостолом; де я маю йти?“ Таким мусів бути Іполит Réquédat, що перший зголосився до Лякордера. Він не сповідався від часу свого першого св. Причастія; а всежтаки, маючи 20 літ, був таким чистим, що сповідаючись, обжаловував себе тільки за те, що він бажав ворогам Франції забагато зла. Через увесь той час молився він до Пречистої Діви: „Поможи мені, щоби я добре вибрав моє звання; щоби я міг як найбільше добра творити, як найбільше людей привести до Церкви і щоби я міг стати чистим, покірним, повним любови, чинним, терпеливим священником“.

І хоч як часто трапляються подібні случаї, то всетаки не так часто, як саме годиться. В дійсності на половину недостає покликаних. Чому-ж це так? Чи тому, що може Бог вже більше не покликає? Ні, тільки тому, що багато візваних, не завдає собі труду, прислухуватися до голосу Бога, або не хоче сейчас за тим голосом йти.

Don Bosko, котрий у своїх 150 заведеннях виховав 300.000 дітей і юнаків, каже так: „Я мав багато до діла з юнаками; третя частина з них мала покликання, бодай у зародку“ Тут можна закинути: „Його юнаки, це були вже до певної міри вибрані одиниці. Може бути, але мимо цього ще багато недостає. Кого винити за це — родичів, виховників, чи саму молодь?“

Певно, що хто відкидає таке покликання — піти і виповняти євангельські ради в священничому чи монашому стані — не виставляє ще спасіння своєї душі на небезпеку. Рада, хочби й як дуже настирлива, всетаки не є приказом. „Чи ти бажаєш?“ це не те саме, що „тобі ялосы!“ Коли би це було морально певним, що на случай відкинення зазиву людина наражується на загибель, так тоді така відмова булаби гріхом. Цього одначе немає*).

Відкинене покликання є великим нещастям не так з огляду на небезпеку одиниці, як радше з огляду на шкоди, які наносять загалови через відкинення одиниці.

Приймім, що ти знайдеш особисто своє спасіння також у світським стані; одначе хто має вирятувати всіх тих, котрі дійшли б до ціли, колиб ти був пішов за покликом благодати?

Коли би ти був цього бажав, було би багато душ одержало поміч. А тому, що ти не хочеш, мусять вони обходитися без тої помочі. Бог узалежнив їхню щасливість від твоєї жертви; твоєї жертви немає, отже і їхнє спасіння наступить шойно тоді, коли Бог вжис надзвичайних середників.

Хто може знати, скільки то вже душ згинуло або осягнуло тільки невеликий ступінь святости саме тому, що не було одного Апостола більше? Хто може знати, скільки були би скористали душі, колиб був прийшов до них саме той Апостол? Ти мав бути передбаченим знаряддям їхнього спасіння; одначе ти відтягнувся. Певно, це не заскочило Бога, немає сумніву! Але также само роблять і другі, багато? Коли ви масово втікаєте? І хіба-ж тоді треба дивуватися, чому по 19 віках світ все ще стоїть на тому самому місці на шляху звершености, що й дальше так мало знають Ісуса, що Його кров так мало використовується, що стадо Його таке мале?

„Сину чоловічий!“ так сказав Єгова до Езекиїла, „я вибрав тебе на сторожа дому Ізраїля, щоби ти почув слово

*) Дійсний стан річи такий: Коли не звертається уваги на виразне покликування, тоді відбирається тій душі благодати покликання; вона може знайти в положенню, до якого не була сотворена і тоді у високім ступні наражується на небезпеку. Таку людину не опускає благодать так сейчас, з початку, але мало є виглядів на її співпрацю з благодатю.

з уст моїх і сказав його їм. Коли ти не остережеш беззаконника і не піднесеш голосу, щоби повернути його зі злого шляху, так згине він через своє беззаконня; одначе я зажадаю його крові з твоєї руки. Коли-ж ти його остережеш, а він не заверне зі свого злого шляху, тоді піде у смерть через свої беззаконня, одначе ти спасеш свою душу“ (Єз. III. 16—20).

„Але“, скажеш ти, „хіба-ж я сторож мого брата?“

З точки погляду самої справедливости, хай буде, що ні. Цитат з пророка відноситься перш усього до тих, що їх обов'язує душпастирство вже задля їхнього звання. Одначе тут не говоримо тільки про самі обов'язки перед справедливістю,

Бог поручив тобі бути побільшуючим чинником. Одначе ти волиш бути звичайною одиницею у процесі побільшування. Бог поручив тобі бути світлом на свічнику, одначе ти волиш бути свічкою, що скривається під посудиною. Бог призначив тебе на дзвін на високій вежі, одначе ти волиш куском бронзи лежати побіч виливної форми. Згадай-же на душі, що їх ти міг остерегти і вирятувати.

Десь в лісах Данії, в десятому віці, повісили монахи дзвін з написом: *Errantes revoco* — я збираю заблудших! Заблудших зібралось стільки, що той кусень землі є нині столицею, Копенгагою.

Те саме є завданням Апостола: Збирати маси, спрямовувати на правий шлях тих, що зійшли на манівці.

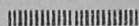
Що за божеське завдання — рятувати загигаючих, хай це буде тільки одна одинока душа — завдання гідне, щоби для нього жертвувати ціле своє життя! А яка великанська втрата — прогавити спасення одної душі!

Коли ти понехасеш вирятувати одну душу, так не думай, що чиниш шкоду тільки цій душі; твоя неввага торкається десяти, сто, а може й тисячі душ; бо тут знова стається досада ще більше наглядним і журливим, як денебудь інде, факт, що наша праця приносить овочі.

Коли ми не стаємо священиками, не вступаємо у монастир, маючи справді можливість — говорю тільки про поважні покликання, а не про хорі душі, що вважають себе покликаними, хоч ними в дійсности не є — хіба-ж через те не заподіваємо великанських шкід тисячам незнаних? Вони зовсім підсвідомо числили на наш підйом до Бога, щоби через нас і собі досягнути верхів'я, а тепер мусить, хто зна, як довго, оставати в безодні.

Багато надіються, що може цей чи той відважиться на жертву. І ось глядять на них з тривоною, питаючись: *Tu es, qui venturus es?* Чи ти є той, на котрого ми ждали? А коли він злякається? Коли відстрашуть його терпіння? Отже: *An alium expectamus?* Отже мусимо ждати на когось другого?

(Продовження буде)

о. Р. С.

Плащаниця

Наше постне богослуження різниться багато від укладу непостного богослуження, а страстний тиждень представляє під сим оглядом велику ріжнородність. Поминувши його три перші дні зі Службою Пржедеосвящених Дарів, та зі спеціальним начерком часів, на котрих відчитується тетроєвангеліє — останні три дні, зн. четвер, п'ятниця і субота, се богослужебна мозаїка, котрої деякі елементи сягають в глибоку християнську старину. Н. пр. читання 12 євангелій на т. зв. Страстях, себто утрени Великої п'ятниці, се останок всеночного бдінія в Єрусалимі, котре досить точно описує паломниця Сільвія з Аквітанії в листах до своїх подруг, виданих під заголовком: *Peregrinatio ad loca sancta*. Нині загально прийнята думка, що ці листи відносяться до IV ст.

Та найбільше впадаючий в очі обряд сих днів, се торжественний винос плащаниці, у нас в п'ятницю на вечірні, а відтак поклонення їй. Під поклоненням розуміємо не лиш приватне почитання її вірними, але богослужебно-літургічне, що його становить вечірня від стихир стиховних, а відтак в особливий спосіб утрення т. зв. єрусалимська із статіями (*στάσεις*) та похвалами (*τὰ ἐγκώμια*). Початок плащаниці відносно не дуже давний. Сягає XIV століття — але прийнято його у всіх церквах Сходу не раніше XVII віку.

До нас приніс сей обряд єрусалимський устав, що, як відомо, прийнявся у нас в XIV віці.

Плащаниця, се великий „воздух“, на котрім зображено положення тіла Христового до гробу, форми прямокутника. Первісно зображувано на плащаниці тільки наге тіло Спасителя в гробі, з часом почали зображувати й інші фігури, як: двох плачучих ангелів, або й цілі групи осіб, котрі після оповідання св. Євангелія були присутні при вкладанню тіла Христового до гробу. Можна се бачити хочби на плащаницях, зібраних в музею Богословської Академії у Львові. Назвали ми плащаницю „великим воздухом“, бо таку назву має вона в XVI віці і шойно при кінці того століття входить назва „плащаниця“.

Назва ж „великий воздух“ пояснює нам витворення обряду з плащаницею та вказує, що плащаниця витворилася з „воздуха“, котрим по Великім вході на літургії покриваються предложені Дари на трапезі. Симеон Солунський, знаний східний літургіст XV ст. (умер 1429), пише в *Ἐκτίθησις εἰς τὴν λειτουργίαν* (гляди Соаг з 1730 р. ст. 188), описуючи Великий вхід на архієрейській літургії, каже, що за тими, ко-

трі несуть божі дари (τὰ θεία δῶρα) „і інші всі і ті, що на голові несуть святий воздух (ἐπιπλόν) [Соаг перекладає *velum*], який представляє образ нагого і мертвого Ісуса“. Той грецький звичай перейшов з єрусалимським уставом до нас в XIV віці, а се дало початок нашому обрядови з плащаницю. Отже безпосередньою причиною сього обряду став рубриковий припис в літургіконі, щоби по перенесенню благословенного хліба з трапези предложення на святу трапезу, покриваючи воздухом чашу і дискос, говорити тропар Великої п'ятниці „Благообразний Йосиф“. У наших службениках появляється сей тропар в XV в., де сказано, що по поставленню Дарів на престолі говорить саященик: Благообр. Йосиф, Царю небесний 2 р., а обкаджуючи, говорить: Свят, Свят, Свят..., а по покриттю воздухом: Дух Святий найдет на тя. Однак в тім віці приходить сей тропар ще не у всіх службениках. В XVI віці по перенесенню чесних Дарів і поставленню їх на св. трапезі говорено тільки один тропар: Благообразний, при чім покривалися чаша і дискос одним спільним покривцем-воздухом (між іншими видно се й у виленським службенику з р. 1583). Рівночасно, після єрусалимського уставу, положений тропар Благообразний Йосиф на вечірні Великої п'ятниці і на утрні Великої суботи. Се дало правдоподібно причину, що воздух із зображенням тіла Христового в гробі перенесено до богослуження тих днів. Такий здогад потверджує ще й давній обряд в Єрусалимі, описаний згаданою Сильвією чи Етерією (заховуваний ще, здається, й нині), що підчас великої утрні в п'ятницю, виношено чесний хрест для поклонення вірним. Літургіст, А. Дмитрієвський в своїй брошурі: „Велика п'ятниця в храмі св. гробу в Єрусалимі“ — на стор. 3 каже, що сього звичаю держаться до нині в парохіяльних грецьких церквах. А то: По 5-ім страснім євангелію, при співі в антифоні „днесь висить на дереві“, священик, або архієрей виносить зі святилища запрестольний хрест на середину храму і там його ставить. При співі (трьохразовім) „покланяєм ся страстем Твоїм, Христе“, священик робить три поклони до землі, разом зі всіми, відтак цілує чесний хрест і відходить до святилища, лишаючи хрест на середині храму, аж до вечірні в п'ятницю, коли виноситься плащаниця. З сього виходить, що в нашім обряді старалися плястично представити те, що висказували слова літургічних пісень, чи св. Письма, уживані в якімсь богослуженню, н. пр. величавий обряд умивання ніг у Великий четвер. Один рукописний типик атонської гори каже про вечірню Великої п'ятниці осьщо: „В святу Велику п'ятницю вечером, коло 10 год. (зн. коло 4 по полуд.) б'ють у велике било т. є. верхне клепало і зачинаємо вечірню. На Господи возвах... Світе тихий, прокімен гл. 4. Розділиша ризи і три чтенія; Апостол і Євангеліє. Підчас читання Євангелія, коли

священик скаже: „Сущу же позді прийде человек богатий от Ариматеї“ — тоді береться з місця поклонення свята ікона „Розп'яття“, а на її місце кладеться ікона „Положення в гріб“. По Євангелію ставиться (ся ікона) для поклонення в центрі храму (ἐν τῷ ὀρθόδοξῳ), а по її боках ставлять більші свічники. Відтак слідує дальше вечірня. А по возгласі про-сительної ектенії, виходить священик з дияконом і стають оба близько аналоя, а ми всі, стоячи довкола місця поклонення, співаємо стиховну „Єгда от древа“ і коли дійдемо до стихири наславної, тоді буває поклонення і цілування святої ікони; браття поклоняються поважно по два. По „Нині отпушаси“ співаємо тропар „Благообразний Йосиф“. Як бачимо, до слів св. Євангелія примінено обряд виношення ікони положення в гріб. Чиж не бачимо нині того самого в нас, де внос плащаниці полученно зі стиховними стихирами, згідно зі стихирою наславною „Тебе одіюшагося“. В деяких наших рукописних уставах XVI ст. є також згадка про ікону положення в гріб Христа Спасителя. Так в однім сказано: В велику суботу на утрени, по тропарі на Бог Господь, співали 17 Катизму, підчас котрої ігумен і другі священики виходили на середину церкви, ставали перед іконою положення в гріб Спасителя, що лежала на аналою. В часі співання величаний ігумен кадив весь храм. Про плащаницю в пам'ятниках того століття нема ще згадки, зн. нема назви „плащаниця“, але вже появляються обряди з воздухом. Рішучо нема згадки про той воздух на вечірні в п'ятницю, але зате є на утрени Великої суботи. З свідоцтв пам'ятників XVI ст., про вхід на згаданій утрени, бачимо з одної сторони, як держаться ще приписи в сім згляді студійського уставу, та як втискаються церемонії, котрі прийшли з єрусалимським уставом. Після студ. уставу по славословію на тій утрени був вхід з Євангелієм, — але в деяких уставах згадується вже і про вхід з воздухом, що становить спеціальність єрус. уставу. Сей вхід відбувається так: По каноні на утрени ігумен йшов в скевофілякію, вбрався у всі священичі ризи. Те саме робили і другі священики, котрі мали брати участь у вході. По славословію, при співі „Святий Боже“, виходила процесія з олтаря. Наперед два пономарі з підсвічниками, за ними два диякони, а за ними знов два диякони зі свічками, відтак „великий“ диякон з кадилом і вкінці священики з малими „воздухами“ на голові, держучи над головою ігумена більший „воздух“, під котрим він ішов з Євангелієм в руках. Процесія входила в святилище, де кладено більший „воздух“ і Євангеліє на престолі. В однім єрусалимським уставі того часу находимо точніший опис „воздуху“. Читаємо там: „Ісходять со євангеліям і со воздухи, на главах своїх носять, і абіє братія цілують св. Євангеліє і воздух, на немже образ положенія

во гроб Господа нашого Ісуса Христа, також цілують і полагають св. Євангеліє в олтари на святой трапезі, с нимже і воздух полагається на святой трапезі даже і до Томини недли". В однім з рукописних требників XVI ст. є така згадка: „Потребно єсть відати, како поється надгробное в цариградской соборной церкві і по всему (всім) митрополіям, занеже не поються „Блажені непорочні“ і со припіві прежде канона, но поються сице народа ради, послі девятой пісні і світилна“. В Царгороді також співали „непорочні“ перед іконою „Униніє Господа нашого Ісуса Христа“, а перед славословієм був вхід. На переді ішов діякон з кадилом, священники зі свічками. По стихирі на „слава“ святитель виголошував „Премудрость“, а священники співали стихиру: „Преблагословенна еси“ і велике славословіє. Відтак священники і діякони піднимали над головою святителя *τὸ εἰκόνιον* = нагробник, зн. великий воздух, або плащаницю, а він сам тримав в руках мале Євангеліє. Перед святителем ішов архидіякон, що мав більше Євангеліє. Святитель співав три рази Святий Боже, а за ним нарід і священники повторяли три рази. На середині храму ще раз співали З р. Святий Боже, входили в олтар, де клали і плащаницю і Євангеліє на престолі. Відтак слідував тропар Благообразний Иосиф і читалися чтенія.

З сих памятників XVI в. видно, що:

1) Перед входом на утрені Великої суботи була вже на середині храму ікона положення в гріб Христа Спасителя, кругом котрої, на думку деяких, співано кінець вечірні і котрій поклонялися. Так само співано коло тої ікони статії з Блаженними. Після деяких виношено ту ікону підчас читання Євангелія на вечерні, а в других памятниках нема згадки про те, коли її виносили.

2) Великий „воздух“ чи радше по нинішньому плащаницю обносилося торжественно в процесії на вході по славословію на утрені. Тяжко зорієнтуватися, де ся плащаниця була досі, коли говориться, що її підносять над головою святителя чи ігумена. В однім памятнику сказано, що беруть її в „більшім храмі“ і переносять до „малого“ — тут очевидно бесіда про монастир, де тих храмів було більше. Здається, що плащаницю вже перед входом розпростирали на св. трапезі, звідки її брали і робили вхід. Так і нині є в Єрусалимі.

Отже бачимо, що запрестольний хрест, котрий, як про се висше згадано, виношено підчас страстей, заступлено іконою положення в гріб Христа Спасителя, котру знов десь в XVII — XVIII в. заступила виключно плащаниця. З великого входу літургії перейшов сей великий „воздух“, задля свого символічного значіння нагробного каменя, на вхід на утрені Великої суботи, а звідси перейшов і на храм, до

В типіку д-ра Микити представлений сей обряд так: „Когда лик глаголет: „Нині отпушаєши“, єрей на св. престол роспростирає плащаницю і покадить ю. Потом-же когда лик начнет піти: „Благообразний Йосиф“, єрей плащаницю возлагає на плещі і обоіма руками на главі придерживше ю, другий же конец плащаницы, сиріч от ног, другії два люди держать, і тако єрей діяконом кадящим і предідущим свіщеносцем творить обхожденіє около церкви і то только один раз. На обході і Євангелія чтуться от всіх четырех Євангелист, і то: 1. Матея зач. 113, 2. Марка 66, 3. Лука 111 і 4. Йоана 62“. Відтак, вернувши до церкви, кладе священник плащаницю на гріб, а лик співає: Сл. і нині: „Мирносицам — женам“. Потім слідує проповідь і колінопреклонна молитва, приписана требником, та цілування плащаниці.

Як бачимо з поданих текстів, є різниця в представленню сього обряду в поодиноких типіках, а здається, що й у нас, хоч загально держаться служебникового припису — також у дечім в деяких околицях відступають.

Пригляньмося тепер, як сю справу нормують типіку-устави, московські і грецькі. Московський типік з р. 1876 не згадує нічого про обряд плащаниці на вечірні в п'ятницю, зн. держиться теоретично старої практики. В суботу на утрені зазначає (на стор. 456 на обороті), що на вході „ісходить настоятель со євангелієм под плащаницею, наддержажим священником, діяконом-же кадящим. В то время звон во вся, предодящим єму со свѣщами і со двіма лампадама, і сба лики пюще трисвятоє надгробноє. Приходить же ігумен пред свѣтїя царскія двери, і ту стоїть схидає конца трисвятаго послідняго. Сєму же кончану бившу, входит настоятель со євангелієм в царскія двери і полагаєт євангеліє на престолі, плащаницю-же на уготовені столі, во образ гроба. І глаголет настоятель „Премудрость прости“ і чтец ао є тропар „Благообразний...“ По ектенії просительній і отпусти „биваєт цілованіє во обителєх на плащаниці положенія во гробі. А ідіже нїсть плащаницы, цілуют образ“. Однак поданий текст типіка не подає звичєвої практики, яка була в російській Церкві в тім часі, коли печатано типік. Нікольський в своїм „Пособіє ко ізученію устава...“ в другім виданні 1805. р., на стор. 589 пише, що на вечірні в п'ятницю, по стихирах стиховних, виноситься плащаниця з олтаря на середину храму. Подаємо тут текст другого видання, бо воно рівночасне з виданням типіка: Обряд сей виглає так: При сїмвї піснї „Тебе одіющаєся“, в котрій зображено заклопотання Йосифа і Никодима, як вони похороняєт Господа, яєсю ризою обвинуть, священник, зображуючи Йосифа, „благоухає“, обкаджує плащаницю, що лежить на престолі, обходячи її три рази з кадилом. По „Отче

наш“ підчас співу тропаря „Благообразний“..., священослужителі своєю акцією представляють те, що співають у тропарі; вони підносять плащаницю на голови і попереджувані діяконами з кадильницями, переносять її царськими дверми з олтаря на середину храму. Настоятель несе під плащаницю євангеліє, котре символізує, що той, хто кладеться обвитий плащаницею в гробі є „Слово в началі“. По положенню плащаниці на середині храму слідує проповідь.

Про утреню суботи пише згаданий автор на стор. 592, що підчас співання похвал священослужителі стоять довкола плащаниці (отже не сидять), а нарід стоїть з горючими свічками в руках. По каноні убирається „начальствующий єрей“ у всі священничі одежі, а прочі тільки в фелони і коли по Славословію співають „надгробноє Трисвятоє“, при дзвоненню всіх дзвонів, виходить настоятель з євангелієм під плащаницею, приходить перед святі двері і чекає кінця Трисвятого. Потім кладе євангеліє на престолі, а плащаницю в гробі, або радше на плащаниці євангеліє (стр. 593). Опис сего обряду доволі невиразний, бо не знати, звідки вони беруть плащаницю, зглядно, коли вона переноситься з гробу на олтар. Той самий автор в шестім виданню „Пособія“ з 1900. р., на стор. 621 пише, що в Київі при співі стихири „Преблагословенна єси“ вноситься плащаниця в олтар, кладеться на престолі і звідси беруть її при співі Трисвятого і обносять довкола храму. Отже вже згадується про обхід з плащаницею кругом храму. Тут також треба запримітити, що обхід довкола храму був вже в XVII ст., бо московський автор в 1667. р. займається справою, в котру сторону має йти процесія, вийшовши з церкви з плащаницею у Велику суботу, за сонцем, чи проти сонця. Відтак згадується, що плащаницю беруть з гробу по полунощниці і без жадного співу, в глибокім мовчанню, переносять її зі середини храму в олтар і кладуть на престолі, де вона лежить до віддання празника Пасхи, вказуючи тим сорокднівне перебування Христа на землі.

Що до обрядів з плащаницею у Греків, то новий царгородський типик подає їх майже так само, як було нами подано висше — хіба з тим додатком, що коли є присутний патріарх, то по положенню плащаниці в п'ятницю на вечірні у гріб, приносять йому пахучі цвіті, котрі він потім роздає тим, що поклонилися плащаниці.

В парохіяльних церквах (грецьких) в Палестині а, як здається, також в Греції, відбувається винос плащаниці подібно як у нас, в п'ятницю на вечірні. В деяких храмах обносять плащаницю три рази довкола так званого „кувуклія“ зн. нашого гробу, а положивши її, еклезіярх поливає плащаницю „благовоніями“ і обсилає живими цвітами. Ціловання плащаниці відбувається підчас співу „Тебе одіюца-

гося“, по чім настоятель роздає цвіти, котрими була обсіпана плащаниця. По містах і більших селах, обносять плащаницю довкола церкви, або довкола цілого міста, чи села. Мешканці супроводять її зі свічками, з бальконів обсіпають плащаницю живими цвітами, так що той обряд стає дійсно церковно-народним торжеством. Про се згадує Nilles II т. ст. 241, і А. Дмитрієвський „Велика п'ятниця в Єрусалимі“ стор. 8.

Знов інакше виглядає сей обряд в єрусалимськiм сiонськiм храмі. На вечірні плащаниці не виносять. Вечером на утрєні, по каноні, патріярх зближається з духовенством до Голгофти, де лежить вже перед тим приготована плащаниця, обсіпана живими рожами, так що й на підлозі повно листків рожі. Там читає він євангеліє Матея XXVII, 33—54 і сугубу ектенію. Звідси сходять з плащаницею, котру несуть, тримаючи її за кінці, до т. зв. каменя миропомазання. Тут обходять з нею три рази той камінь, кладуть її на нім, нарід обсіпає її живими рожами, а духовенство скроплює рожаною водою і „благовоніями“. Патріярх читає євангеліє Марка XV, 43—47, відтак слідує сугуба ектенія і проповідь. Знов беруть плащаницю і йдуть до т. зв. кувуклія, обходять його три рази, співаючи „Тебе одіющагося“ і стають кругом живоносного гроба Господнього. Співається тропар „Благообразний“, підчас котрого по словах „покрив положи“ архієреї вносять плащаницю до середини гробу, де колись дійсно спочивало Господнє Тіло. Коли архієреї вийдуть з гробу, патріярх бере кадильницю, входить до середини і зачинає співати першу статію похвал, котру відтак всі продовжують, а патріярх обкаджує і так продовжується співання похвал. При співі 45 тропаря в третій статії, а то: „Ізліяша на гроб Мироносци миро, зіло рано пришедшия“, входить архієрей з „ароматами“ до середини і кропить плащаницю. Підчас стихир на Хвалитєх є поклонення і цілування плащаниці. По славословію, при співанню Трисвятого беруть архієреї плащаницю і несуть в олтар храму Воскресення, обносять три рази довкола св. трапези і кладуть її на ній.

В грецьких монастирських храмах роблять з плащаницею, на утрєні Великої суботи, обхід довкола храму з ектеніями, на кожній стороні храму, а вийшовши до церкви, кладуть плащаницю зараз на престолі.

В такий спосіб представлено коротко історичний розвій плащаниці та обряди, яких нині держаться визнавці східного обряду при її виношенню, поклоненню та відношенню. Належалоб ще згадати про т. зв. гріб. Зі сказаного зрозуміють читачі, що сьому поняттю відповідає найбільше стіл, похилий, поставлений на середині храму, відповідно прикрашений, де можнаби положити плащаницю.

Той стіл повинен бути так поставлений, щоби ніяк не перешкоджував обрядам на утрени, а головню на Службі Божій в суботу. Тому ніяк не ялось ставити щось таке, що заслонює іконостас і ціле святилище, та перешкоджує робити приписані літургічні обряди на Службі Божій і т. д.

До порушеної теми

Чим раз частіше доходять до нас зловіщі кличі, які вмовляють в нас, що йдемо на стрічу новій катастрофі. Автори цих кличів мірять, як високо переросли ми духовий рівень тих чинників, що недавно завинили катастрофу та висновують сумну для нас правду: цей рівень не багато піднісся! А коли до цього додамо шоразто нові несподівані удари, незнані досі експерименти, коли зважимо, що отрута зневіри вдирається навіть у ряди найбільш загартованих, то дійсно, якщо не ужиємо всіх зусиль і середників до оборони посіданого та в боротьбі за краще, то ці сумні пророцтва стануть не фантомом, але дійсністю.

До подібного „якщо“ доходить і Автор статті „На порушену тему“ в останньому числі „Ниви“. Його заключення таке, що нині духовенство мусить даги позитивну відповідь на всі питання, які більше, чим колинебудь насуває нині не лише релігійне, але й громадянське життя.

Отже лише праця і то праця від основ, викорінення непотрібних бурянів з людської душі, а засіяння на їх місце здорового зерна здорових засад може розвіяти хмару сумних пророцтв. Повага хвилі вимагає, щоби дотеперішня праця була здвоєна, щоби неторкані ділянки зістали порушені, а недоцінювані чи легковажені справи піднесені до ряду „поважних питань.“ Треба дати відповідь на всі прояви життя, вдиратися у всі закутини душі, переорати переологи і творити урожайну точку.

А таких справ недоцінюваних чи недобачуваних у нас ще дуже багато!

Ось возьмім хочби ідею абстиненції. На згадку цього дехто подумас, що це справа така банальна, а супроти „нового типу народньої психіки“ така дрібничкова, що так поважно і часто не можна з нею виходити. Що більше — є немало між нами таких, яким остогидли вічні „проповіді“ деяких абстинентів, що в своєму запалі зайшли може й до пересади. І це зовсім зрозуміле! Бо кому ще не знувдив поезії Гетого нудний та нездарний вчитель? Та чи проте ми мали би відкидати перлини людської думки? Так і тут: чи справедливо було би зі суб'єктивних понук відки-

дати велику ідею, яка говорить випадково устами малих речників?

І тому ідею абстиненції ми мусимо прийняти, але не як самоціль, а як середник до цілі. Бо кождому ясно, що реалізація цієї ідеї ще не виведе судна Церкви на тихі води ідилічного мира, а Україні ще не дасть волі, але з другого боку зовсім ясно, що боротьба з темними сторінками людської душі, через реалізацію абстинентської ідеї в найширших кругах, докине свою цеголку до збудовання сильних характерів, до створення такої психіки, для якої грізні хвилі не стали би гробом, але бурєю, що мусить перешумітися, та експериментом, який ніколи не вдасться! Отже абстиненція — це середник до створення таких характерів: бо в дійности нас ніщо не обходить, чи хтось викурить 5 чи 10 папіросок денно, випе 2 чи 3 чарки, але ніколи не може бути нам всеодно, коли бачимо, що навіть з викуренням кількох папіросок звязане моральне зло, а чарка веде консеквентно до морального багна; а все це разом зражує меншу чи більшу безхарактерність. Їй чужими є поняття сильної волі, бо хоч пізнає зло, не може його залишити; не розуміє вона теж ідеї великодушности і жертвенности бо хоч висші мотиви домагаються малої жертви — вона її не може дати, а доведена до крайньої меж, робить з людини вигідного філістра і тупого сибарита.

Скаже дехто, що нині інші часи. Говорити на селі про абстиненцію не тільки не конче, але навіть небезпечно. Економічна скрута, що висисає зі села останні—здається—соки, силою факту відсуває згадані податки на дальший плян. А вмовляти в селянина, щоби „не пив“ може його лише настроїти неприхильно. Це все правда. Але правдою є також і те, що частинна здержаність від алькоголізму це зовсім не витвір якогось психольогічного підложя, яке з розумних мотивів вичеркує з людського життя непотрібний наліг. Гляньмо ось хочби на селянські весілля та інші родинні імпрези: точкою амбіції господаря є подати на стіл горячі напої, менше з тим, з яким трудом здобути на це гроші. Як їх нема — жид дасть на кредит — але трунок мусить бути! А безалькогольні весілля — це часописна новина! Отже лише брак гроша є тим „argumetum ad hominem“, промовляючим за частинною здержаністю. Представмо собі, що сталося би, якби так нині в ночі в якомусь селі впали замість снігу — доляри! Більшість села насамперед пішла би запити могорич „на смерть крізі!“ — Тому пануюче зубожіння треба конче використати! Доказати народови, що без пиття можна теж жити, що воно зовсім не конечне.

Або возьмім нікотинізм. Налогове курення є майже таке саме загальне і інтензивне, як і давніше. Та через те,

що відносини змінилися — це вже не дрібна приємність, але це в багатьох випадках навіть немале моральне зло! Може це твердження виглядає на парадокс. Але берім справу конкретно: видатки на тютюн не багато менші, а в багатьох випадках більші, чим видатки на сіль, нафту, сірники і т. п. в тижневому білянсі селянина. Буває, що тютюн стоїть на першому місці: доливають води до лампи, дитина плаче на згадку, коли вчителька запитає про зшиток — але газда закурити мусить! Це не видумка — але факти, схоплені зі селянських гараздів. Знаю випадок, де батько випрошує в сина — хлопчини 10 сот. на тютюн. Гроші дістав малий від якогось кривняка в гостях — і сховав десь в закамарок: хоче купити собі олівець. Батько просить — а далі — прибирає грізний вигляд — і мимо сліз хлопчини — його самого посилає по папіроски! Для веселого гумориста це тема під жарт, а в дійсности це подія, повна тихого трагізму, це гостра риса того поняття, яке зведе моральним злом! А таких фактів, в різних формах, та з тою самою суттю — багато. Тільки задля їх звичайности чи сповидної дрібничковости ми їх не добачуємо, як слід. І не реагувати на це, толерувати зло, в яких формах воно не булоб, ніяк не можна. Священик повинен отворити парохіянам очі на те зло, яке вони прикро відчують та якого не вміють вложити в рямці якоїсь теоретичної правди і толерують, як частину свого „я“. А що кожде „я“ може без цієї неоконечної частини обійтися, і то з моральною і матеріальною користю — це треба доказувати при кожній нагоді, бо це один зі середників до осягнення нашої ціли.

Нашою всесторонньою працею маємо створити новий тип християнина — громадянина. Цей новий тип має собі усвідомити, що раю на землі не осягне. Тому життєві невзгоди має приймати зрівноважено, в надії на красше. А чи зрозуміє вповні клич християнського двигання хрестів той, який усіми силами старається звільнити себе від життєвого трагізму і часто найкрасшим середником до цього уважає — алкоголь? А чорну мелянхолію розганяє нераз в клубах диму, в якійсь „нірвані“ шукає хвилинки „раю“, в забуттю на все — і живе моментом? Пропагуємо клич жертви для Христа і народу. Та чи зрозуміє його вповні — і чи дасть в конечний момент трохи посвяти чи жертву в ім'я абстрактних ідеалів чоловік, який не спроможеться на ту жертву в ім'я власної сімі? Так, він може її дати — і дасть, але або під впливом хвилевого ентузіазму або під натиском фізичного насилля. А ці дві річи, це чинники зовсім не будуючі! Проте психіку, здібну до посвяти, треба виховати. І абстиненція, як слід понята і переведена — це один з чинників творення цієї психіки.

Тому конче треба присвятити цій справі трохи більше

уваги. Ніхто не може бути противником її „з принципу“ — хочби навіть практично ми не були абстинентами. Очевидно, що „*verba volant — exempla trahunt*“, але якщо вже хто не може стати сам абстинентом, то в своєму приватному життю мусить, в ім'я доброго успіху своєї проповіді, руководитись великою дискрецією. Христове „Ви сіль землі“ (Мт. V, 13) особливо тут творить проблему, від розв'язки котрої залежить багато добра або і... зла, залежно від того, як цю проблему розважимо: чи під кутом особистих наклонів, яких ми не хотіли би бачити в наших парохіян, чи під кутом висших стремлінь і доброго прикладу.

Ол. Буць

о. Юліян Дзерович

Вісти з Тов. св. Андрея

Цим разом самі добрі. Прошу лише послухати. Число зорганізованих деканатів зросло на 29, так що поза Товариством св. Андрея полишилася менша частина, бо всего 25 деканатів. До тих незорганізованих деканатів належать: ходорівський з галицького протопресвитерату; буський, золочівський, лопатинський, милятинський, олівський, підкамінецький і камінецький з золочівського протопресвитерату; винницький, глинянський, перемишлянський, янівський і яричівський з львівського протопресвитерату та одинокий перегінський зі стрийського протопресвитерату. Найгірше стоїть тернопільський протопресвитерат, який виказує лише один грималівський деканат між членами Товариства, а деканати скалатський зарванський, залозецький, збаражський, козлівський, микулинецький, новосільський, озірнянський, теребовельський і тернопільський не виказують ніякого зацікавлення справами Товариства і тим самим своєї священничої долі.

Складати вину за кризу, на фінансову скруту рішучо не можна, бо між зорганізованими деканатами справді такі бідні священники, що просто дивуватися треба їх добрій волі платити вкладку. Вони зрозуміли, що вкладка та вернеться їм стократно. Всіх членів числить Товариство в зорганізованих деканатах 520.

Тяжка справа зі священниками понадконтруальними, які не побираючи ніякої платні, з правила не належать до Товариства і не платять вкладок, і ніякі переконування, просьби ні грозьби не помагають. Стан каси з днем 22. березня виносить 1950 зл., ульокваних на книжечках Земель-

ного Банку і Центробанку в долярівій валюті. За вісім місяців існування Товариства є це доволі показна квота. Колиб так всі деканати були відразу приступили до Товариства — ми малиб нині бодай десять тисяч золотих у касі.

А ось що ще нам доброго удалось узискати для членів Товариства! Ми маємо обітницю дістати з Архіепар. фонду 500 дол. на позичкову касу для священників, потребуючих негайної помочі у висоті 100 до 200 зл. О скількоб **всі** були приступили до Товариства, тоді Т-во репрезентувалоб ціле духовенство, малоб більшу повагу і квота, уділена Ординаріятот, булаб значно більша. Спосіб зятягання позички буде незвичайно простий. Бажаючий підняти позичку — очевидно лише член Товариства — в квоті від 100—200 зл. внесе письмо до Товариства, залучаючи посвідку від о. деканā, який зобов'язється щомісячно стягнути довжникови по 10—20 зл. з листи виплати. Таке письмо буде того самого дня в міру наших фондів полагоджене. Понад-конгруальні Отці, бажаючи дістати позичку, пришлють деклярацію двох кондеканальних, що солідарно відповідатимуть за довг свого о, Собрата. Гроші, позичені Ординаріятот мусілиб опроцентуватися, так як в банку кожда позичка, а наше Товариство побиралоб лише о 1/0% більше, на адміністрацію, на кореспонденцію, тощо. Каса буде введена в життя щойно 1. травня 1933. і деканальні кружки будуть точно повідомлені про урухомлення й діловодство каси, спосіб звороту позичок, і т. п.

Рівнож маємо від Митрополичого Ординаріятот обітницю дістати на „Видавничий фонд“ на початок 2000 зл., що певно також духовенство прийме з радістю до відома. Книжки будуть видавані в трьох серіях: а) маленькі брошурки, апольогетичні, протисектантські; б) книжки містично-релігійного характеру; в) книжки, що будуть узгляднювати станові потреби духовенства. Видаванням книжок займеться окрема видавнича секція при Товаристві. Видавництво буде урухомлене найдалше до 1. квітня 1933 року.

Дуже відрадною дальшою вісткою є також, що фірма фабрики свічок Котецького і Спілки прислала нам як 4% відсотки 107 зл. 39. сот. на ціли Товариства від замовлень, зроблених членами нашого Товариства від вересня 1932 р. А ось і спис тих наших добрих, ревних членів, які, розуміючи свій становий інтерес, пішли за нашим голосом і побрали свічки в фабриці Котецького. Подаємо тут спис парохіяльних урядів (а не поіменний священників): Мшана (Городок), Мальчиці, Угорське, Добротвір, Красне (буського дек.), Рудно, Дитківці, Розгадів, Зашків, Вороців, Поршна, Суховоля, Холоїв, Архикатедрa св. Юра, Солонка, Куликів, Пісочна, Висоцко (брідського дек.), Ператин, Каменобрід, Білоголови, Бережани. Отже 22 парохії взяли за 4 місяці

свічки й сплатили 2.684,73 зл., а ми дістали 107,39 зл. провізії... А щож булоб, колиб так **всі** були побрали свічки у фабриці Котецького, покликуючись на своє членство, то ми дісталиб кругло 15.000 зл. річної провізії. Тому честь най буде тим ОО. Собратам, що розуміючи свій інтерес, приспорили нашій касі 107 зл. А прочим ОО. Собратам нехай ся квота промовить до серця і скаже, що коли всі будемо лиш в сім однім напрямі дбати про себе, то до 10 літ ми будемо мати свій „Священичий Дім“, поправимо свою долю, маючи фонди, з яких уділятимемо позички, запомоги і т. д.

Натомість дуже зле стоїть діло з вином. На підставі нашої умови з „Нар. Торговлею“ ми дістали дуже корисні умови від дирекції. Наші члени могли були купувати в складах „Нар. Торговлі“, або замовляти просто зі Львова літургічне вино і жадати при вплачуванню грошей т. зв. „закупочних доказів“; ті закупочні докази треба було переслати до дирекції Товариства св. Андрея, а ми в дирекції „Нар. Торговлі“ зреалізувалиб ті купони на гроші. І щож сталось? Дирекція св. Андрея не дістала **ані одного** закупочного доказу. Щож сталось? Наші ОО. Собрати або не побирали в „Торговлі“ вина, або, побираючи, не ждали „закупочних доказів“, або взяли купони, а нам їх не прислали. Отже: хто винен? Наші протопресвітеріяльні відділи завзивають нас прилюдно до сильнішої, голоснішої й інтензивнішої діяльності; ну і щож ми тут в централі поможемо, коли таке зрозуміння, такий послух находять наші львівські поклики?! А треба знати, що відсотки від закупна вина далиб нам найменше 30.000 зл., колиб всі ОО. слухали покликів своєї Дирекції Тов. св. Андрея, котру ОО. Собратя самі вибрали і котру опісля на Заг. Зборах судитимуть.

Може хто нарікає на вино „Нар. Торговлі“? На се є рада. Прошу спрямувати ті нарікання до нас. Ми сейчас з тою справою підемо правуватись з „Нар. Торговлею“, як це вже було у двох випадках. Дирекція „Нар. Торговлі“, з цілою готовістю лихови зарадила. Але що нам з того, коли нарікаючі Отці не прислали своїх „закупочних купонів“, а лише свої жалі перед нами вивели. Золочівський склад не хотів видавати „купонів“ — то дирекція внесла зажалення до дир. „Нар. Торговлі“ і справа більше не повториться.

Зле стоїть справа також з основуванням „Протопресвітеріяльних Відділів Тов. св. Андрея“. Загальні Збори Товариства з дня 26. серпня вибрали своїх представників з усіх Протопресвітератів і обовязком тих представників було зорганізувати свої відділи. Однак лиш стрийський відділ зорганізувавсь і веде свої агенди успішно. Після нового закону о стоварищеннях вистарчає

перед властями світськими переслати один, згідно два примірники статута, подати склад відділу, домівку стоваришення і дозволення від головної львівської Надзірної Ради на оснування окружного відділу та, щоби оминати всяких шикан, повідомити старство про перші конститууючі збори відділу.

Дирекція головного Т-ва і в цій справі вишле в найближших днях березня вказівки і статуту на руки своїх представників, значить з централі піде поклик до організації протопресвітеріальних відділів. Деканальні кружки не потребують реєстрації у світських властей, бо вони належать до відділів протопресвітеріальних, згідно просто до львівського, доки провінціональні відділи не основані.

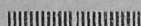
Наше Товариство щораз більше зискує на повазі у висших духовних властей і при деяких проявах нашої становой діяльності зістала вислухана думка нашого Товариства, як прим. чи священники бажають собі, щоби їх ґрунтовий і дороговий податок ґуртівно зістав Консисторією оплачуваний, і чи бажають, щоби їм платню висилала безпосередно консисторська канцелярія? Львівська дирекція, засягнувши думки цілої Надзірної Ради, виявила волю духовенства, що воно бажає собі дотеперішного способу сплачування податків і побирання платні.

А щоби повага Товариства збільшалась і духовенство через своє станове товариство мало також якусь участь в рішенню своєї долі, повинні члени бути в живій виміні думок зі своєю дирекцією. Всі листи належить спрямовувати до дирекції Тов. св. Андрея, Львів, ул. Содова ч. 1. Наша дирекція, щоби якнайбільше заощадити гроша, поміщається тимчасово в приватній домівці голови Товариства, заки найде приміщення у своїй священничій хаті.

Повідомляємо, що вже маємо вироблене і чекове conto ч. 500.072 і чекові складанки висилаємо негайно по зголощенню про їх за потребовання.

І наконець ще одна добра вістка. „Господарська Спілка“ у Львові, вул. Руська ч. 20 (напроти Волозької церкви), яка перед тижнем розіслала всім парохіяльним урядам свій цінник насіння на рік 1933, зобов'язалася від всіх замовлень від членів Т-ва св. Андрея признати на потреби Товариства 5% провізії, платної з послідним днем кожного місяця. Обовязком кожного священника буде закупувувати насіння лиш у „Господарській Спілці“.

Дай Боже, щоб слідуочі „Вісти з Тов. св. Андрея“ принесли потішаючу вістку, що всі священники Львівської Архієпархії вписались до нашого Товариства, а зібрана квота переступила вже 10.000 золотих.

Українські справи в Бельгії

Bourg-Léopold. Невеличке провінціональне містечко, але знане кождому Бельгійцеві з великих військових бараків, розкинутих серед соснових лісів, на північний захід від тої місцевости. Пустиня, як називають Флямани сю околицю, є під оглядом рільничо-господарським найбільшю в цілій Бельгії. Мешканці містечка завдячують свій добробут виключно військови, з яким стоять у сталих торговельних зносинах.

У військових бараках, що є наче передмістям Bourg-Léopold-у, приміщено жовнів, вербованих зпоміж монахів, студентів богословії і священників.

Бельгія, край найбільше релігійний і католицький на цілій земській кулі, в якому духовенство тішиться великою повагою серед громадянства, — а однак незрозумілим булоб для нього, колиб звільнили духовних від довгу „цисареві“.

Кождий духовник, попри свою школу духовну, не забуває також на своє військово вишколення, конечно для кожного бельгійського патріота і ці два чинники в кождому так тісно повязані, що, на їх думку, інакше воно й бути не може. Чого їм треба позавидувати, то хіба тої холонокровности і послідовности в праці для кождого з тих двох імен: Бельгієць і християнин-католик. Кождий інтелігент, вже як молодий студент, здає собі добре справу з того, що він Бельгієць-католик, і ніколи не вивисає одного понад друге. З таким самим самозапереченням він потрафить працювати для справи Церкви, як і справи своєї нації. В доказ цього хай послужить день 20. січня 1933 р.

В тому дні відчинено місійну виставку, устроєну членами поодиноких монаших чинів, що зійшлись під одним дахом.

Відкриття виставки попередила торжественна Служба Божя св. Івана Золотоустого у визант.-словянським обряді, яку відспівав о. Regard (Ч. св. Ізб.), а діяконував о. Роман Хомин (духовник укр. студентів у Бельгії). Аранжували Службу Божу монахи Ч. св. Ізбавителя, що працюють на українських землях, тому й постарались, щоби в те свято внести і нотку українську. У своїй гарнізонній церкві вчинили все, що лиш було можливе, щоби надати її характер української галицької церкви.

Гарний, гуцульської роботи тетрапод, що своїм легким взором манив кождого видця, був якби осередною точкою „храму вірних“. Тяжша була справа з іконостасом, але зручні Бельгійці і тому зарадили. Умістили гарні українські намісні ікони в той спосіб, що вони заслонили собою саму середину олтаря, творячи царські і діяконські врата. Олтар

пристроєно після всіх вимог византійського обряду. При Сл. Божій асистували молоді монахи, одіті в наші дальматики, і робили вражіння вже добре ознакомлених з обрядом наших студентів богословії і то висших років.

Церква, що має понад 700 місць, була битком набита. Всі, що були на Службі Божій, приступили до св. Причастія.

Дуже симпатичне вражіння робив хор, зложений з самих жовніврів. Молодий дірігент хору, монах-Редемпторист Van Loo, цілою душею відчув усю ніжність української церковної пісні. Мимо трудної для Бельгійця мови, вивів і найтрудніші твори наших церковних композиторів по мистецьки.

Ця свята Літургія була для неодного присутного переломовою хвилиною в його життю. Чулося і бачилося те захоплення гарним і маєстатичним укр. обрядом.

У неодного зродилось підчас Служби Божої бажання віддати свої сили для того народу, що зберігає у себе такий цінний обряд Служби Господеви.

Дві години тревала Служба Божа. Після того всі присутні перейшли в сусідний великий барак, щоби оглянути і оцінити культуру народів, серед яких сини їх працюють і посвячують їм свої сили.

Великий, о трьох навах барак, що служить жовнярам за сально розривок, переіменено тепер на справжній музей. Кожий чин заняв для себе частину тої салі, в якій урядив собі виставку культурного дорібку своїх місійних теренів.

Над дверми першої кімнати від входу видніє напис „Missions des Pères Redemptoristes“. Входите в середину і очам своїм не вірите. Кімната величини 5/3 т., поділена на три частини. Дві третини займає виставка, посвячена місії на землях України. Велика карта України, рисована одним монахом зі зазначенням станиць ОО. Редемптористів. Так правильно написаних назв, як ось тут, я не бачив навіть на тих картах, що видані Українцями.

У вільному місці під картою три малі портрети — Митрополита Андрея, Т. Шевченка й Ів. Франка. По середині стіни висить золотий тризуб, а по його боках портрети: Митрополита Андрея і єпископа Микола Чарнацького. Оба портрети прикрашені вишиваними ручниками.

Крім того висять на стіні гарно порозміщовані гуцульські топірці, дзьобенки, тарілки і картини наших малярів, поміж якими найбільше кидаються у вічі тонкі дереворити О. Кульчицької.

Великий стіл заставлений також ріжними-преріжними предметами українського хатнього промислу. Наша література заступлена тут тільки кількома томами і то по більшій часті творами, переложеними на французську мову.

4) Антін Глинський, син попереднього 1795—1853 (58 літ парохом), 5) Порфірій Мандичевський 1853—1864 (пізніше парох Зарваниці), який перенісся до прилученої Деренівки, бо там було вигідніше помешкання і господарські будинки та ближше положене поле тай ще давніше окремий парох, і від тоді всі парохі Довгого мешкають вже в Деренівці, 6) завідатель Корнило Мандичевський (пізніший парох Надвірної) 1864—1865, 7) завідатель Йосиф Славський 1865—1867, 8) парох Йосиф Лаврівський 1867—1888, 9) завідатель Володимир Сойка 1888—1890, 10) парох Валеріян Ганкевич 1890—1917, 11) парох Петро Глинський від 1918 до нині.

Дочерна Деренівка до р. 1800 мала своїх парохів: 1) Василь Липницький 1717—1732, 2) Іван Липницький 1732—1743, 3) Олександр Липницький 1743—1797.

Дочерну **Залаве** переіменовано на експоноване співробітництво в новіших часах. Перед війною був там співробітником о. Тимотей Василевич (Сліпий), а тепер є о. Савин Дурбак.

Тому, що Довге з прилученими було великою, утяжливою парохією, то від 19 століття духовні влади давали там співробітників і були ними: Ілярій Котович, Іван Винницький, Тома Левицький (1864), Симеон Мушкевич, Евстахій Хрущевський, Антін Онуферко, а від 1932 р. Михайло Манишевський, який мешкає в Довгім.

Заввага. Парохіяни Довгого і Деренівки знані зі своєї доброти і побожності.

Парохія Налуже. 1) парох Андрій Жуковський 1784—1794, 2) завід. Павло Левкович 1794—1797, 3) парох Іван Пігович 1797—1810, 4) завід. Антін Ярошевський 1810—1812, 5) парох Іван Мацілінський 1812—1821, 6) завідатель Антін Мальчевський 1821—1824, 7) завідатель Петро Січинський 1824—1827, 8) завідатель Василь Глинський 1827—1830, 9) завідатель Йосиф Шмериковський 1830, 10) парох Йосиф Дидицький 1830—1839, 11) завідатель Григорій Олесницький 1839—1841 (пізніше парох Говилова, батько пок. д-ра Євгена Олесницького), 12) завідатель Ісаак Бошкевич 1841—1842, 13) завідатель Антін Іжовський 1842—1847, 14) парох Михайло Курилович 1847—1863 (побудовав нову церкву), 15) парох Іван Мартинець 1863—1881, 16) завідатель Валерієн Ганкевич 1881—1882, 17) парох Іван Райтеровський 1882—1900 (побудував муровану церкву в дочерній Варваринцях), 18) зав. Едвард Косановський 1900 і 19) парох Ярослав Мандичевський від 1900 до нині.

В дочерній **Варваринцях** був окремий парох, приотований тільки один раз, в р. 1784 — Юрій Мигульський.

Як каже традиція, Варваринці це найдавніша оселя в теперішнім Тереховельському повіті. Довелось мені читати в одній польській хроніці що мабуть за часів Хмельниць-

кого „dwóch popów z Warwaryniec na czele chłopów wpadło na dwór w Sokółowie (2 милі) i zdemolowało ten dwór“.

Парохія Островець (по польсьськи Оструфчик). 1) парох Партен Іваницький 1785—1811, 2) парох Іван Дидицький 1811—1849, 3) парох Іван Лопатинський 1851—1888, 4) завід. Йосиф Ліщинський 1888—1889, 5) парох Іван Волянський, 1889—1913 і 6) парох Плятон Карпинський від 1913 — до нині.

В дочерній **Застіноче** був окремих парох в р. 1780 — Григорій Гапанович, як се видно з дарахівських метрик.

Заввага: О. Іван Волянський, парох Острівця (1889—1913), був передтим, від 1882 р. як наш перший священник в Америці, в Шенандорі в Пенсильванії. Поїхав туди разом з жінкою Павлиною, дочкою славного проповідника з Красного, о. Юліяна Ганкевича. Був він вельми освіченою людиною, володів кількома язиками, як німецьким, французьким, португальським, російським, а попри те студіював єврейський та інші орієнтальні старі язики. В шкільних предметах був такий сильний, що міг приготовляти молодь навіть до матури і тим дійсно в Острівці займався. В Америці побудував першу нашу церкву, видавав перший український часопис „Америка“, сам був автором статей, складачем, коректором і експедитором. Його жінка учила тамошніх наших емігрантів, зглядно їх доньок, варити, шити і подавала їм елементарні освітні свідомости.

По якімсь часі не сподобалось тамошнім латинським єпископам, що о. Ів. Волянський, одинокий католицький священник жонатий, тому стали його потягати „ad audiendum verbum“, а навіть переслідувати, підбурюючи нарід і т. п., доки не поставили на своїм і не позбулися його з Америки. Вернувши до Галичини, не всидів тут довго, але в часі еміграції до Бразилії, деє коло 1891 року, поїхав до Бразилії, щоби розслідити тамошні відносини для наших емігрантів і привіз дуже невідрадні вісти, які спинили ту нещасливу еміграцію. Зараз по приїзді до Бразилії у Ріо де Жанейро умерла по дуже короткій недусі його жінка Павлина, яка з великого привязання до свого мужа не хотіла його туди самого пустити.

о. Теодор Цегельський

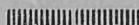
І. Спомин про свящ. Ілію Товарницького з Ковалівки коло Манастириск пов. Бучацького — після „Вістника для Русинів австр. держави“ 1852 ч. 49, видаваного у Відни.

О. Ілія Товарницький парох Ковалівки і декан Манастирський ур. 1745, а умер 1812. В р. 1809 на св. Петра і Павла напали на нього польські повстанці, вкинули на віз і завезли до Люблина. Рівночасно зробили те саме з канон. Григ. Ганкевичем з Теробовлі, о. Танчаківським і другими

священниками. Але скоро після того Люблин відобрали австрійські війська і звільнили наших священників. О. Тов. дістав від цисаря Франца І золоту медалю на ланцюзі. О. Тов. жив у великій дружбі з лат. парохом з Монастириск, крил. Андрієм Бриковським, рівнож кавалером зол. австр. ордеру, що його дістав від цис. Йосифа II. Той лат. сусід побіч свого портрету в закрестії костела в Монастирискх повісив портрет о. Товарницького, а під ним помістив короткий і ширий життєпис свого друга. Кан. Бриковський умер 1813 р. Його нагробник стояв коло нагробника о. Товарницького на гр. кат. цвинтарі в Ковалівці. До „Вістника“ подав цю відомість тодішній гр. кат. парох Ковалівки о. Яків Грабович.

II. В роках 1809—1815 належало Поділля межі Стрипою, і Збручем до Росії під назвою: тернопільська область. Ніби губернатором того краю був сенатор Theyls і резидував в Тернополі (vide: Leszczyński — Rzady ros. w kraju Tarnop.) а „делегатом“ львівського митрополита був канонік і декан з Теробовлі, о. Григ. Ганкевич. Парох Калагарівки (повіт Скалатського, дек. Грималів), о. Пантелеймон Райтеровський (studii rutheni) відвіз 1913 свого брата Андрія до висвячення до Луцька і, вертаючи звідам, дістав грамоту, котру до слівно подаємо з заввагою Лещинського, що Григ. Коханович не був ще Римом іменований митрополитом. Ось вона: „Свидѣтельство. Дано сіе Тарнопольской области и повѣта прихода Калогоровскаго Священнику и Настоятелю Пантелеймону Рейтаровскому въ томъ что онъ по нѣкоториѣмъ духовнимъ дѣламъ прибылъ ко мнѣ и оставилъ роднаго брата своего Андрея для поставления его въ духовный санъ, в возвращаетъ на свое мѣсто въ село Кологоровку, а какъ онъ изъ благополучнаго мѣстечка Жидичина близь города Луцка лежащаго — гдѣ заразительной нѣтъ болѣзни — возвращается въ свояси, то дабы ему на учрежденныхъ караулахъ и карантинахъ свободный чинимъ билъ пропускъ, господъ командующихъ прошу, въ увѣреніе чего и дано сіе Свидѣтельство съ подписаніемъ руки и приложение въ моей печати дня 11 марта 1813 года въ Жидичинѣ. (Печать на ляку червонім). Митрополитъ греко-унитскихъ церквей въ Россіи, Епископъ Луцкій и ордена св. Анны першого класса кавалеръ. Григорій Кохановичъ (підпис власноручный). Сей священникъ Андрій Райтеровський („antiquae educationis“) помер 1838 яко сотрудникъ в Снятині. Що до „заразительной болѣзни“, то се мабуть була чума, котра була до тих подільськихъ сторін занесена з Росії згл. Волощини і Туреччини в 1796 і 1806 році. В роках 1811—1815 висвячено багато священників „antiquae educationis“ в Луцьку для тодішньої львівськ. архієпархії.

о. Йосиф Ганкевич
з Красного.

Богослуження зимою

В нашім підсонню маємо п'ять місяців зими. В грудні та січні доходять у нас морози до значної натуги, бо нераз до двадцять кілька ступнів. На сі два місяці випадає у нас багато більших свят, особливож свято Різдва Христового. Наші богослуження довгі. Кождої неділі чи свята приходиться правити в зимній церкві яких 3—4 години рано, а яку годину дві пополудни. Тай у будний день, щоби лише відчитати Службу Божу, треба конечно пробути в зимній церкві бодай одну годину. Алеж бо приходиться ще в той час відправляти в церкві похорони та інші богослуження. В парохіях, де є брацтва Апостольства Молитви, чи які інші брацтва, до яких належить нераз більше сотки членів, там мусить священник кожного місяця кілька годин під ряд сповідати в зимній церкві.

Перебування цілими годинами в зимній церкві протягом цілої зими впливає дуже шкідливо на здоровля священників, особливо від часу, коли у нас зрадлива хвороба, грипа, стала сталим зимовим гостем по наших селах. Звісно, що цю слабість муситься добре вигріти і основно вилежати. Хто встане за скоро по грипі та перемерзне, наражується на дуже грізні наслідки рецидиви грипи. Нині маємо значний процент хронічно хорих священників, що перестудилися по грипі в зимних церквах. Богато маємо священників, хорих на різні форми ревматизму, гістця, хорих на серце, нирки і т. д. Але не ліпше виходять наші парохіяни на пробування в зимних церквах. Одіж нинішнього селянина се якесь бавовняне дрантя, куплене за дешеві гроші від маломістечкових крамарів. Таке одіння є зимне, особливо, як воно трохи проноситься. Мало вже нині між парохіянами добрих кожухів, а ще менше знаменитих, давніх сіраків та опанча, роблених дома з власної вовни. Також нинішня селянська обува молоді, оті всякі мешти та черевики, зовсім не хоронять від зимна. Вслід той, що нині багато людей, особливо старших, схорованих, перестуджується в часі наших довгих, зимових богослужень. Неодин старший парохіянин, перестудившись раз у церкві, не ходить цілу зиму до неї.

Чи є на се яка рада?

Розв'язка сього питання є проста: опалювати наші церкви!

Я хотів би бачити іронічні усміхи оо. собратів при читанню отсих моїх слів. Дійсно. Може тисячу літ стоять собі наші церкви, сотки поколінь молилися в них серед тріскучих морозів, а тут ось найшовся такий, що радить тепер, в час великої скрути та злиднів, опалювати церкви! Але треба до тої справи поставитися серіозно і уважно.

Видимо, що тепер в цілій середущій Європі заводять в божих домах ріжні системи опалювання, звичайно при помочі т. зв. кальориферів. Стверджують, що опалювання церкви сейчас спричинює значне збільшення участі парохіян у богослуженнях. Певна річ, що опалювання церков будуть заводити в найблизших літах по наших містах. Треба подумати, чи можливо є вже тепер опалювати також наші сільські церкви, особливо деревляні, де є така велика небезпека пожегу.

Тут треба розважити: 1) чи технічно можнаби уладити безпечно від огню опалювання наших сільських, переважно деревляних церков, 2) звідки взяти фонди на опал, 3) чи опалювання церков піднесло би участь в богослуженнях і взагалі, чи причинилося би до оживлення церковно-богослужебного життя в зимових місяцях.

Що до першої, то нема ніякої трудности при нинішніх технічних удосконаленнях уладити зовсім безпечний спосіб опалювання деревляних церков.

Що до коштів опалу, то вже справа о много тяжша, але не безнадійна.

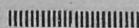
В наших горах, а частинно й на підгір'ю та в деяких лісових околицях нашого краю, кошт опалювання був би зовсім невисокий, бо тут часто можна мати опалове дерево майже даром. Ходило би лише часто про його привіз. Богато трудніша справа в безлісних околицях, де за опалове дерево дуже тяжко, де воно дороге і високі кошти доставки. Там може бути бесіда лише про опалювання вуглем. Впродовж трьох зимових місяців (грудень, січень, лютий) требаби запалити в церкві яких 20—25 разів. Здається, що навіть на опалення більшої церкви на час богослужень в тих трьох місяцях не требаби більше як одну тону вугля, отже 50—60 зол. О таку квоту не так то вже й тяжко навіть в малій парохії. Требаби на тоту ціль уладити окремі збірки протягом весняних та літних місяців. Здається, що парохіяни не відмовилиб на се невисоких зрештою жертв.

Вкінці треба ствердити, що тою невеликою матеріальною витратою збільшилася би дуже значно участь парохіян в зимових богослуженнях. А священики не наражували би свого здоровля на небезпеку.

На всякий спосіб треба довести конечно до опалювання закритій. Ся справа дається вже виконати без ніяких труднощів. Не треба й згадувати, о скільки ліпше почував би себе священик зимою в церкві, колиб мав бодай опалену закритію.

Цікаво булоб знати гадку собратів в сій „дрібній“ на око справі.

о. Й. Р.

Відозва

Українці — Богданови Лепкому!

Нарід для свого існування мусить плекати ідеальні вартости. Без них він згине. Тими, що в першій мірі стоять на сторожі духа, є письменники. Їх слова в мистецькій формі сягають найдальших закутин землі. Їх пісні співають люди всюди, де вони не знайшлися. Вони ставлять своїми творами зеркало народови (а то й цілій людськості), щоб він приглядався і злих сторін оминав, а добрі розвивав. Вони помагають народови перетривати і найтяжші часи, а також ставлять примір розв'язки найпекучіших його проблем.

Тим, що вже більше як сорок літ трудиться на ниві нашої культури і письменства і нині вибився на чоло працюючих пера — є Богдан Лепкий. За його великанську працю і культурне надбання в ділянці літератури належиться йому вдячність від нас усіх. Щоби бодай в малій частині сплатити довг, затагнений народом у письменника, бережанське громадянство, зпоміж якого він вийшов, рішило дати почин до ювілейного дару для Богдана Лепкого з нагоди його шістьдесятьліття. Є нашим горячим бажанням, щоби Богдан Лепкий міг всеціло віддатися письменству тут між нами, куди його часто спрямовують спомини молодости. Ми переконані, що при більш сприяючих обставинах наш славний письменник обдарує ще неодним жемчугом духа свій нарід. Ми бажалиб, щоби в Бережанах повстав дім в дарі нашому письменникови.

Отсею дорогою звертаємося до всего українського громадянства із зазивом помогти здійснити задумане діло. Просимо зав'язувати повітові комітети, які занялися б збіркою, а також дорогою ювілейних концертів призбирали потрібні фонди. Звертаємося до економічних і культурних інституцій, щоби вставили відповідну суму в бюджеті на отсе культурне діло. Числимо також на поодиноких громадян, які поспішають нам з помічю.

Богдан Лепкий є всеукраїнським письменником, тому віримо, що наш голос знайде прихильний відгук й серед заморської еміграції.

Українці, памятайте, що культурний світ оцінює нарід також по вдячності для його найліпших синів.

Бережани дня 11. лютого 1933.

За „Комітет ювілейного дару для письменника
Богдана Лепкого“:

о. Е. Бачинський,
голова,

Др. В. Гриневич,
секретар,

Всячина.

Спільна відозва нашого Єпископату. З приводу проголошення 1933 року — роком ювілейним і з приводу великого свята нашої молоді під кличем „Українська Молодь Христови“, що відбудеться 6 і 7. травня ц. р. і над уладженням якого — як відомо — вже від двох місяців інтенсивно працюється, всі три наші Владики, разом зі своїми єпископами-помічниками, видали дня 1. березня ц. р. осьяку спільну відозву: „Дорогим во Христі Вірним мир о Господі і Архієрейське Благословення! — У честь Христа, нашого Царя, у 1900-ліття установлення Прсв. Евхаристії і в честь животної Христової смерти на Голгофті проголосив Святіший Отець Пій XI 1933. рік — Роком Ювілейним. — Зараз після проголошення цього Святого Року постановив Інститут Католицької Акції відсвяткувати його великою все-народньою маніфестацією української молоді під кличем: „Українська Молодь Христови“. — Ми, Ваші Архипастирі, похваляємо постанову відсвяткувати це ювілейне свято Української Молоді, яке має відбутися 6. і 7. травня 1933. року, горячо його поручаємо молитвам і старанням всіх Наших Вірних, передусім ОО. Душпастирів і Катихитів та запрошуємо всіх до участі згідно з програмою Нашого Ділового Комітету. Закликаємо всіх віддати як найбільшу пошану і славу Господеві нашому Ісусови Христови, щоби цим святом висднати як найбільше благодатей для самих учасників і для цілого нашого Українського Народу. — На шасливий вислід цієї рідкої і спасенної маніфестації уділяємо Вам усім, а нашій Молоді зокрема, Нашого Архієрейського Благословення. — Дано у Львові, Станиславові і Перемишлі для 1. березня 1933. року“.

Невже четверте гр.-кат. єпископство в Галичині? Під таким наголовком подало „Діло“ у своїм 47 числі за цей рік сензаційну вістку про те, що деякі москвофільські круги на Лемківщині й у Львові роблять заходи у варшавського нунція та в польському уряді, які йдуть у тому напрямі, аби весь терен Лемківщини виділити зпід юрисдикції гр.-кат. Ординарія в Перемишлі й утворити для гр.-кат. парохій на Лемківщині окреме єпископство. „Діло“ вичисляє навіть кандидатів на новий єпископський престол, а саме о. д-ра Нагорянського з Варшави, о. д-ра Масцюха з Горожанки і о. д-ра Мишковського, професора Богосл. Академії у Львові. Осідком того єпископства мала би бути Криниця, де є величавий парохіяльний дім-палата. Дальші вістки „Діла“ голосять, що цілу названу акцію веде бувший суперіор Єзуїтів, о. Сопух з Варшави та що найповажнішим кандидатом на єпископський престол є о. др. Нагорянський, а як би він тієї гідности не хотів прийняти, то Єзуїт східного

обряду, о. Неманцевич, Білорусин, що працює в східній місії ОО. Єзуїтів в Альбертині.

Нове єпископство буде мати ніби за завдання ослабити розмах православ'я, яке наробило досі — як відомо — багато спустошення серед гр.-катол. парохій на Лемківщині.

За новими вістками в сій справі будемо пильно стежити.

Друкарські похибки в розвідці о. Г. Костельника „Гене́за жіночого й мужеського полу“. В „Ниві“ з 1932 р. ч. 9 на стор. 312, в уступі 5, в другому реченню випечатано „ба к т е р і я“ — „ба к т е р і я х“, а має бути (як з контексту видно): „ін фу з о р і я“ — „ін фу з о р і я х“; в ч. 12 на стр. 439 в реченню, де говориться про фільоксеру, опущені кінцеві слова: „а другі партеногенетичні самички зносять менші яєчка, з котрих родяться самі самці“ (без сих слів годі зрозуміти дальший текст); в ч. 2 з 1933 р. на стр. 62 випечатано „в у с я“, „л м і н и“, „ш т у ч к а з м і н а“, має бути: в у с я, з м і н и, ш т у ч н а з м і н а.

Невідрадне положення православної Церкви в Польщі. На нарадах сойму дня 8. ІІ. ц. р. пос. Хруцький з „Укр. Ключу“ виголосив промову про положення православної Церкви в Польщі, яку, як вельми характеристичну, подаємо у виїмках:

„Справи православної Церкви — говорив пос. Хруцький — стоять під знаком скликання Собору. Спеціальна комісія працює над змодернізуванням статуту Православної Консисторії. Крім цього випрацьовується біля 20 інших статутів, що відносяться до організації правосл. Церкви — отсе слова п. міністра на бюджетовій комісії. Треба подякувати п. міністрови за те, що згадав про Собор, бо православне громадянство про нього вже майже забуло. Вже скоро мине три роки від славного декрету п. президента, що заповідав скликання православному Собору, а ще досі половина передсоборних Комісій ні разу не була скликана, а друга половина ледви розпочала працю. Згаданих 20 статутів випрацьовує мішана комісія, в якій крім митрополита і двох архієпископів засідають дир. Потоцький, начальник Сухенек-Сухецький і воевода Юзефський. П. Міністер вважає такий стан справи таким природним і оправданим, що навіть хвалиться ним і наводить його на доказ, як то — згідно з історичною традицією — добре ведеться православної Церкви в Польщі.

„При таких психічних наставленню і таких цезаро-папістичних тенденціях, уряд зовсім не числиться з тими ухвалами Передсоборного Зібрання, які дотепер прийнято. Ось приклади: Перша передсоборна Комісія рішила відкрити парохію при церкві св. Параскевії в Холмі, а уряд зносить цю церкву. Четверта Комісія ухвалила, що для підготовки православних священників необхідні є дві 8-клясові семінарії духовні, в Крем'янці — з українською викладовою мовою, і в Вильні — з мовою білоруською. А уряд має намір створити 3-літні ліцеї з польським язиком навчання. Та сама ІV Комісія постановила, щоби виклади релігії у всіх школах відбувалися в рідній мові учеників; зрештою це право ще й тепер належить православному на підставі арт. 18 „Тимчасових Постанов про відношення правосл. Церкви до держави“ з р. 1922. Мимо того всего заедно повторяються намагання, щоби навчання релігії весті в польській мові. На катихитів в цім напрямі натискається Шкільний інспектор в Берестю, п. Бандурський, видав об'їжник, в якім наказує управителям шкіл припилювати, щоби навчання релігії

велось виключно в викладовій мові школи (себто в мові польській, бо на тих просторах немає ні одної школи з українською мовою навчання). Отже для нього не існують ні „Тимчасові Постанови про відношення правосл. Церкви до держави“, які гозорять, що навчання релігії мається вести в рідній мові учнів, ані також мовні закони, які прецінь признають право горожанства для мови української і білоруської. П. Бзндурський ласкаво дозволяє на викладання релігії в старословянській мові, а п. воевода польський радо дозволив би на навчання релігії в мові „тутешній“, тому однак, що ця „тутешня“ мова не є ще літературною, п. воевода жадає, щоби покищо релігія була викладана в мові польській. Той самий польський воевода домагається, щоби метрикальні книги були ведені виключно в польській мові, а не — як досі — у двох мовах з рівнобїжним текстом, по думці „Тимчасових Постанов“.

„Згадаю теж і про те, що дотації православному духовенству виплачують і дальше пп. воеводи і старости, через що духовенство є вповні залежне від уряду. Середник цей в останніх часах широко використовують головно на Волині, де м. ін. при його помочі полагоджують свої порухунки з представниками правосл. духовенства навіть деякі панове посла з групи пос. Певного. Та п. воеводі цього мало. Зачинає він перевірювати горожанство духовенства і позбавляє цього горожанства навіть таких духовних, що дістали горожанство перед 7-8 роками. П. воевода твердить при цьому, що православні духовні, хоч навіть рід їх від кількох поколінь живе на території Польщі, не можуть зачислятися до сталих мешканців Польщі і тимсамим не мають горожанства.“

„Та найуспішнішим середником підчинення православної Церкви є позбавлення її права заряджувати своїм майном. Цим майном православної Церкви ще й досі заряджує уряд. Нераз підносили ми з цієї трибуни голос, в який дивний спосіб, часто винищуючи саму маєткову субстанцію, виконує уряд свій „тимчасовий“ заряд. Тепер можемо докинути до цього кілька свіжих фактів: Ось ліквідується маєток православною брацтва в Острозі. А майном другого, славного колись, брацтва в Луцьку заряджує урядовий комісар, п. сен. Маслов. І саме в Луцьку бачимо дивне явище: брацтво має в Луцьку багато недвижимостей, а еп. Полікарп, висвяченням якого так дуже хвалилася проурядова „Українська Нива“, змушений мешкати в приватній домі. Чи це відповідає його достоїнству? Недавно розібрано дві замкнені церкви, в Деражні і Тарноватці, пов. Томашів Любл. Знов були ми свідками випадку, що люблинський воевода відмовив просьбі православних о ремонт запечатаної святині. Церковні власти знов були змушені виступити перед суд о признання права власности до собору в Білостоці, хоч уже перед 10-ти роками потвержене було безсумнівне право правосл. Церкви до нього. Хоч обовязуючий будівельний закон не має в собі ніяких застережень відносно уділювання дозволів на будову православних святинь, люблинський воевідський уряд стало не дає цих дозволів, мотивуючи свої відмови браком закону. Однак найбільш характеристичний факт в справі маєтку правосл. Церкви був в останніх часах вирок окружного суду в Гродні. Розглядаючи кілька ревіндикаційних справ, той суд uznав себе некомпетентним до видання рішення, віддаючи в такий спосіб вирішення спору межі правосл. Церквою і католицьким Костелом — щодо права власности до святині — довільній децизії державної влади. Коли б це рішення окружного суду було потвержене, то воно фактично означало би, що правосл. Церква знайшлася поза правом“.

(WU).

Апост. Престол та болгарський король Борис. Софійські часописи повідомляють, що Ап. Престіл, як відповідь на те, що король переступив дану обіцянку та свою дочку охрестив в православної, замість католицької церкви, зарядив, щоби в болгарських кат. церквах пропустити звичайні молитви за голову держави. Також будуть знесені всі цер-

ковні торжества з нагоди уродин членів королівської родини, котра задля переступлення згаданого приречення підпадає під екскомуніку.

С.

Св. Синод сербської православної Церкви видав зарядження, на основі котрого при всіх подружжях, чи то чисто православних, чи мішаних, не можуть бути при акті вінчання свідки другої віри, тільки православної. Епарх. архієреєви лишається однак свобода в поодиноких важних випадках від того правила диспензувати — з додатком: що свідки мусять бути в кождім разі християнської віри („Гласник“).

Відкриття старого рукопису. Ч. Beatty, відомий збирач старинних манускриптів винайшов недавно збірку грецьких біблійних рукописів. Про їхнє значіння писав в льондонськiм „Таймсі“ бібліотекар Бритійського Музею Ф. Кепуон. Щодо ваги цієї збірки то не є вона більша від других віднайдених після 1842 р., але з огляду на старинність стоїть вона далеко висше від них. Ходить про 190 рукописних карток, зладжених у формі кодексу. Є в нiм заступлених 19 книг св. Письма Ст. й Нов. Завіта, розуміється у фрагментах: Битія, 4 і 5 кн. Мойсея, кн. Естир, Ісаїї, Єремії, Єзекиїла, Даниїла, Проповідника, 4 Євангелія, Ап. діяння, Листи до Римлян, Филипян, Колосян, Солунян, включно з Апокаліпсою. В кодексі знаходиться також апокриф Еноха. Текст написаний у грецькій мові. З великою імовірністю можна прийняти, що текст походить з якоїсь церковної або монастирської бібліотеки в Єгипті. Найстарші частини можна віднести до початків II ст.; найбільша частина походить з III, а решта з IV ст. Особливу увагу звертають на себе новозавітні частини рукопису, передусім для того, що — як приймається сьогодні в біблійнім досліді — не є відомазбірка чотирьох євангелистів зперед IV ст. Знавці відносять Євангелія ново-відкритого кодексу до III ст., а так само й листи св. Павла, отже се булаб найстарша збірка Євангелій. Відкриття Beatty-а внесе в біблійний дослід певно багато нових поглядів.

С.

Перша українська висока школа в Америці. Преосв. Богачевський набув під дуже корисними умовами палату Глін Іден (Glen Eden) в Стемфорд, в стейті Конетикат, близько Ньюорку, де 4. вересня ц. р. має бути відкрита перша українська висока школа в Америці т. зв. „гайскул“ (High School). В ній будуть межі іншими предметами викладати українську мову й літературу, історію України та український гр.-словянський церковний обряд. По скінченню школи учні мають свободу: або посвятитися духовному станови, або вступити на висші студії до колегій (університетів). Школа буде мати право прилюдности. Радіємо цим здобутком наших заокеанських братів та бажаємо новій національно-культурній станиці багато успіхів.

Чи ви вже знаєте, що часопис для дітей
і молоді

„Наш Приятель“

редагований в релігійному та патріотичному
дусі,

знизив передплату на два золоті за весь рік?

Поспішіться отже і заprenумеруйте для своїх дітей цю
милу газетку з гарними ілюстраціями, виховуючими
оповіданнями й цікавими віршиками.

Досі розійшлося в світ звиж мільон примірників цієї
пожиточної газетки.

Замовляйте, висилаючи одночасно гроші, по адресі:
„Наш Приятель“, Львів, скритка поштова 108.
(Конто ПКО. Варшава 152.518)

ЦЕРКВИ КУПУЮТЬ СВІТЛО

лише у своїй фабриці свічок

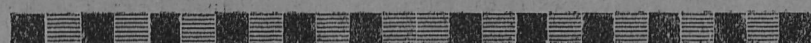
Інж. К. Котецький і С-ка

Спілка з обмеженою порукою

Львів 16, вул. Окружна (Бічна Кульпарківська) 108 А.

Численні признання за добірний товар. Диплом господар-
ської вистави в Копичинцях. Світло наше світить ясно,
горить довго і визначається великою твердістю.

Жадайте цінників.

**НАЙЛІПШІ ДЗВОНИ І ВСІ ЦЕРКОВНІ ПРЕДМЕТИ
в найбільшій виборі і найдешевше продає
одинок українська кооператива**

„ДОСТАВА”

В СВОЇХ СКЛАДАХ: ЛЬВІВ, УЛ. РУСЬКА Ч. 20.

Перемишль, Костюшкі ч. 5. Тернопіль, вул. Пілсудського ч. 6.

Направляє старі ризи, позолочує чаші і пр., бере на себе малювання церков, виготовлення іконостасів і ручить за солідне і стилеве виконання по приписам обряду. Письменно за цінами звертатися до Дирекції: Львів, Домініканська 11, 1 п. Звертаємо увагу Всч. Духовенству, що всі прочі фірми з церковними річами є або у ворожих нам руках, або є приватними підприємствами, а „ДОСТАВА“ є одинокою кооперативою, де членами є три наші Архієреї, многі священники і церкви.

З сих причин заслуговує на повне довіря і попєртя.